

§ 12 Miljøgodkendelse af svinebrug

Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten

*Meddelt:
28. marts 2012*

*Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen*

Kommunens afgørelse

Sønderborg Kommune godkender hermed en husdyrproduktion på i alt 750 årssøer med smågrise (30 grise/so) til 7,2 kg, produktion af 22.500 smågrise fra 7,2 til 30 kg, samt 2.900 polte/slagtesvin svarende til i alt 359,54 DE på ejendommen Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten, samt udbringning af husdyrgødning på 260,06 ha tilhørende bedriften. Godkendelsen omfatter alle arealer, der drives under bedriften, CVR-nr.: 84024651.

I forbindelse med udvidelsen/ændringen ændres dyreholdet i de eksisterende stalde og der skal der bygges en ny smågrisestald, samt opsættes en ny fodersilo på 20 tons.

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Sønderborg Kommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som det er beskrevet i Husdyrloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000 områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

Miljøgodkendelsen er meddelt i henhold til § 12, stk. 2 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Godkendelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for i ansøgningsmaterialet, i beskrivelsen af ejendommen samt i vurderingen af udvidelsen.

De stillede vilkår vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med udvidelsen, kan Sønderborg Kommune foranledige, at generne reduceres, ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Husdyrbrugslovens § 42.

Gl. Kirkevej 21 har fået udarbejdet en miljøgodkendelse til deres svineproduktion den 12. januar 2006 af daværende Gråsten Kommune. Den godkendelse blev påklaget den 19. januar 2006 til Miljøklagenævnet. Miljøklagenævnet stadfæstede godkendelsen 28. april 2010. Den eksisterende godkendelse vil blive ophævet og indeværende miljøgodkendelse vil herefter være gældende.

Der er ikke med denne miljøgodkendelse taget stilling til evt. tilladelser og godkendelser efter anden lovgivning som f.eks. Byggeloven eller Arbejdsmiljøloven.

Gyldighed

Udvidelsen skal være gennemført og udnyttet inden 2 år fra godkendelsens meddelelse.

Offentlighed

Ansøgningen blev annonceret i Sønderborg Ugeavis den 17. august 2011. Den forudgående idehøring blev gennemført fra den 17. august til 05. september 2011. Høringen og annonceringen gav ingen kommentarer.

Et udkast til godkendelsen har været i høring hos ejer/ansøger Per Løper og rådgiver Ulla Pallesen, LandboSyd, samt i partshøring fra den 28. december 2011 til 08. februar 2012. Partshøringen gav bemærkning fra Gl. Kirkevej 6, Buskmosevej 12, Naturstyrelsen, Haderslev Stift samt ansøger. Bemærkningerne er indarbejdet denne godkendelse. Se også afsnit 10.

Afgørelsen er meddelt den 28. marts 2012 og offentliggjort på www.sonderborgkommune.dk samt i Sønderborg Ugeavis den 28. marts 2012.

Revurdering af miljøgodkendelsen

Virksomhedens miljøgodkendelse skal regelmæssigt og mindst hvert 10. år, tages op til revurdering, jf. § 17 i Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse mv. af husdyrbrug. Den første regelmæssige vurdering skal dog foretages, når der er forløbet 8 år. Det er planlagt at foretage den første revurdering i 2020.

Ansøger og ejerforhold

Ansøgerens navn: Per Løper
Adresse Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten

Virksomhedens navn: Saxagergård
Adresse: Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten
Matrikel: nr. 5 Rinke­næs ejerlav, Rinke­næs
CVR-nr.: 84 02 46 51
CHR-nr.: 95070
Kontaktperson: Per Løper

Ejer af ejendommen: Per Løper, Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten

Ejer af virksomheden: Per Løper, Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten

Ansøgnings­skema nr.: 11010, version nr. 6
Konsulent: Ulla Refshammer Pallesen, LandboSyd, Peberlyk 2,
6200 Aabenraa

Godkendelsen er udarbejdet af:

Sønderborg Kommune
Landbrugsafdelingen
Teknik og Miljø
Rådhus­torvet 10
6400 Sønderborg

Sagsbehandler: Ruth Slaikjer, Sønderborg Kommune
Sagsbehandler, arealdel: Helle Dueholm Pedersen, Sønderborg Kommune
Sag nr.: 09/33069
KS: Vibeke Ring Kuntz

Indholdsfortegnelse

1	Resumé og samlet vurdering	8
1.1	Ansøgning	8
1.2	Ikke teknisk resumé	8
2	Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold	10
2.1	Generelle afstande og dispensation	10
2.2	Planmæssige forhold	13
2.3	Indpasning i landskabet	13
3	Husdyrhold, staldanlæg og drift	16
3.1	Bygninger	16
3.2	Husdyrhold og staldindretning	18
3.3	Ventilation	25
3.4	Fodring	26
3.5	Energi- og vandforbrug	29
3.6	Spildevand	31
3.7	Affald	33
3.8	Råvarer og hjælpestoffer	35
3.9	Driftsforstyrrelser eller uheld	36
3.10	Biaktivitet/bivirksomhed	38
4	Gødningsproduktion og –håndtering	38
4.1	Gødningstyper, mængder N og P	38
4.2	Flydende gødning, mængder og opbevaring	38
4.3	Gyllekøling	41
4.4	Anden organisk gødning	42
4.5	Udbringning af husdyrgødning	42
5	Forurening og gener fra husdyrbruget	44
5.1	Ammoniak og natur	44
5.2	Lugt	50
5.3	Lys	53

5.4	Støj og vibrationer.....	53
5.5	Støv.....	54
5.6	Skadedyr	54
5.7	Transport	54
6	Beskrivelse og vurdering af arealerne	56
6.1	Lokalisering og planmæssige forhold	56
6.2	Harmoniareal.....	57
6.3	Påvirkninger af søer og vandløb	57
6.4	Påvirkning af fjord & hav	58
6.5	Nitrat til grundvand	58
6.6	Beskyttet natur.....	60
6.7	Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter).....	61
6.8	Natura 2000.....	64
6.9	Beskyttede sten- og jorddiger	78
6.10	Kultur- og fortidsminder.....	78
7	Bedste tilgængelige teknik (BAT) § 12.....	78
7.1	BAT for Management.....	79
7.2	Samlet vurdering vedrørende BAT	80
8	Egenkontrol	82
9	Alternative løsninger og 0-alternativet -§12.....	83
9.1	Alternative løsninger- § 12	83
9.2	o-alternativet	83
9.3	Husdyrbrugets ophør.....	84
10	Offentliggørelse og klagevejledning	84
11	Konklusion.....	90
12	Generelt.....	91
13	Vilkår	92
13.1	GENERELT	92

13.2	HUSDYRBRUGETS BELIGGENHED OG PLANMÆSSIGE FORHOLD.....	92
13.3	HUSDYRHOLDET, STALDANLÆG OG DRIFT	93
13.4	GØDNINGSPRODUKTION OG –HÅNDTERING	99
13.5	FORURENING OG GENER FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG.....	99
13.6	PÅVIRKNING FRA AREALERNE.....	101
13.7	BEDSTE TILGÆNGELIGE TEKNIK (BAT)	102
13.8	HUSDYRBRUGETS OPHØR.....	102
13.9	EGENKONTROL OG DOKUMENTATION	102

Bilag

1. Situationsplan
2. Diverse afstande
3. Ledningsplan
4. Udløbspunkt, overfladevand
5. Plantegning
6. Gyllekøling, kort
7. Gyllekøling, beregning
8. BAT-niveau
- 9a. Landskabsvurdering
- 9b. Beplantning
10. Lugt, gene- og konsekvensradius
11. Transportruter med husdyrgødning
12. Planmæssige forhold
13. Beskyttet Natur
14. Grundvand
15. Overfladevand
16. Natura 2000
17. Oversigt over Naturgruppens naturpunkter
18. Konsekvensvurdering
19. Kort over bræmmer på areal 26
20. Aabenraa Kommunes udtalelse om arealer i Aabenraa Kommune
21. Oversigt over høringsparter
22. Bræmmer
23. Lovgrundlag

1 Resumé og samlet vurdering

1.1 Ansøgning

Sønderborg kommune har modtaget ansøgning (nr. 11010) fra Per Løper om miljøgodkendelse af udvidelse/ændring og drift af husdyrproduktion på Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten. Ansøgningen om miljøgodkendelse er indsendt til Sønderborg Kommune gennem Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem første gang den 20. maj 2009. Seneste version af ansøgning, version 6, er modtaget den 05.12.2011. Beregningsgrundlaget er 01-2009-A.

Miljøgodkendelsen omfatter husdyrproduktionen ejendommen Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten. Der skal bygges en ny stald til smågrise og slagtesvin/polte, samt opsættes en ny fodersilo på 20 tons. Desuden omfatter miljøgodkendelsen alle dyrkningsarealer tilknyttet CVR nr. 84 02 46 51.

Hvor det er fundet relevant, har Sønderborg Kommune vurderet på konsekvenserne af udvidelsen/ændringen, samt givet begrundelse for de opstillede vilkår.

Ejendommen er miljøgodkendt af daværende Gråsten Kommune den 12. januar 2006. Godkendelsen blev påklaget, men stadfæstet af Miljøklagenævnet den 28. april 2010. 2006-godkendelsen med vilkår bortfalder med vedtagelse af denne godkendelse. Vilkårene i denne miljøgodkendelse vil gælde fremover.

1.2 Ikke teknisk resumé

Sønderborg Kommune vurderer, at der kan meddeles godkendelse af den ansøgte ændring og udvidelse af svineproduktionen på Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten, i henhold til de gældende regler. Miljøgodkendelsen er baseret på oplysningerne i ansøgningen samt efterfølgende beregninger og betinget af de fastsatte vilkår.

Udover miljøgodkendelse af bedriftens produktionsanlæg og besætning, som meddeles ved denne skrivelse, er der i tilknytning hertil accepteret anvendelse af aftalearealer knyttet til ejendommen Kværsløkke 18, 6300 Gråsten, CVR-nr. 31 89 82 77, under overholdelse af de generelle regler for anvendelse af husdyrgødning. Arealerne er vurderet og beskrevet i nærværende godkendelse.

Miljøgodkendelsen indeholder en miljøteknisk beskrivelse og kommunens vurdering af udvidelsen og dens miljømæssige virkninger på naturen, miljøet og naboer.

Produktion og arealer

Svineproduktionen på Gl. Kirkevej 21 udvides/ændres fra 600 årssøer, 16.800 smågrise til 30 kg og 5.430 slagtesvin 30-98 kg svarende til 345,33 DE til 750 årssøer med smågrise (30 grise/so) til 7,2 kg med produktion af 22.500 smågrise fra 7,2 til 30 kg, samt 2.900 polte/slagtesvin svarende til 359,54 DE. I forbindelse med udvidelsen/ændringen ændres dyreholdet i de eksisterende stalde og der skal der bygges en ny stald til smågrise og polte/slagtesvin, samt opsættes en ny fodersilo på 20 tons.

Til ejendommen hører omkring 134,14 ha udbringningsareal, hvortil der yderligere er forpagtet ca. 95,2 ha og der er desuden indgået gylleaftaler for 32,5 DE.

En del af udbringningsarealerne ligger forholdsvist samlet omkring ejendommen. De øvrige udbringningsarealer ligger dels vest for Tørsbøl, dels i Aabenraa Kommune, ved Hønsnap Mark.

Udbringningsarealerne fremgår af bilag 12-16.

Placering

Ejendommen er placeret i landzonen ca. 0,7 km nordvest for Rinkenæs. Der skal bygges en ny stald til smågrise og polte/slagtesvin i forlængelse af den eksisterende smågrisestald. Derudover opføres en ny fodersilo øst for staldene.

Lugt

Der er ingen problemer med overholdelse af lugtgeneafstandene til nærmestes nabo, samlet bebyggelse og byzone. Nærmeste enkeltbolig uden landbrugspligt ligger ca. 206 meter fra ejendommen, hvilket er større afstand end den beregnede ukorrigerede geneafstand på 192 meter.

Transporter

Udvidelsen af husdyrholdet på Gl. Kirkevej 21 vil bl.a. medføre, at antallet af transportere øges fra 866 til 1032 transportere årligt. Da transporterne ikke kommer til at gå gennem et tættere bebygget område vurderes, at ændringen i antallet af transportere ikke vil give anledning til væsentlige gener. Transportvejene fremgår af bilag 11.

Ammoniakbelastning og særlig værdifuld natur

Der sker en reduktion af ammoniakfordampningen fra ejendommen på 1662,77 kg kvælstof per år således at den samlede emission fra staldanlæg og opbevaringslagre efter udvidelsen er 5226,94 kg kvælstof pr. år.

Nærmeste registrerede § 3 beskyttede sø ligger ca. 330 m nordnordøst for den østligste gyllebeholder. Nærmeste registrerede § 3 beskyttede område er en eng ca. 250 m nord for den nye smågrisestald.

Nærmeste § 7 område ligger ca. 2 km syd for staldanlægget. Området er en beskyttet hede/overdrev ved Stranderød ud for Stranderød bugt.

Nærmeste Natura 2000 område (Rinkenæs skov, Dyrehaven og Rode skov) begynder ca. 870 m nord for den nye smågrisestald.

Der findes ingen arealer med særlig værdifuld natur, som er beskyttet efter § 7 i lov om godkendelse af husdyrbrug inden for en afstand af 1.000 m fra anlægget. Der ligger flere § 3-beskyttede søer og et § 3 beskyttet overdrev/eng indenfor 1.000 m zonen rundt om ejendommen. Da ingen af disse arealer vil blive påvirket med mere ammoniak i ansøgt drift har Sønderborg Kommune vurderes, at der ikke skal stilles vilkår.

Næringsstoffer til vandmiljøet og grundvand

Fire marker ligger i nitratfølsomme indvindingsområder. Kravene til udvaskning af nitrat overholdes ved anvendelse af dels standardsædskift og dels grundvandssædskifte.

En del af arealerne afvander til Vadehavet, Nybøl Nor eller til Ydre Flensborg Fjord. Vadehavet, Nybøl Nor samt Flensborg Ydre Fjord er udpeget som Natura 2000 område. En del af arealet er også udpeget som nitratklasse. Vurderingen og beskrivelsen af arealernes påvirkning sker derfor i afsnittet om Natura 2000.

Udbringningsarealerne ligger uden for fosforklasse, og de generelle krav til fosforoverskud er overholdt.

Andre miljøpåvirkninger

Produktionen overholder alle gældende normer for opbevaring og udbringning af husdyrgødning,

håndtering af spildevand og affald, støjbelastning af omgivelser m.v. Det betyder, at projektets virkninger på miljøet, hvad angår disse faktorer, må betragtes som acceptable. Yderligere vurderes det, at udvidelsen ikke vil have indflydelse på bilag IV-arter, planter eller dyr omfattet af artsfredninger eller optaget på nationale eller regionale rødlistor, som findes eller kan forventes at leve i området omkring ejendommen samt på og omkring udbringningsarealerne.

BAT

For at overholde kravet om 25 % ammoniakreduktion og ammoniakemissionsniveauet for BAT vil der blive etableret gyllekøling i den nye smågrisestald (drift 8.760 timer med 29,6 % effekt) samt foderkorrigering for foder til årssøerne.

Sønderborg Kommune vurderer, at husdyrbruget har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen fra husdyrbrugets anlæg og arealer med de fastsatte vilkår. Alt i alt vurderer Sønderborg Kommune, at husdyrbruget efter udvidelsen kan drives uden væsentlige indvirkninger på miljøet, såfremt vilkårene i denne godkendelse overholdes.

Påvirkninger fra udbringningsarealerne

Det vurderes at udbringningen af husdyrgødning på arealerne ikke kommer til at påvirke søer, vandløb, beskyttet natur, beskyttede sten- og jorddiger samt kultur- og fortidsminder.

Sønderborg Kommune har stillet vilkår til beskyttelse af det nitratfølsomme indvindingsområde ved Tørsbøl Vandværk. Det betyder, at nitratpåvirkningen i ansøgt drift bliver 46 mg nitrat/liter. Sønderborg Kommune vurderer, vilkårene sikrer, at grundvandet ikke bliver væsentligt påvirket.

Ved areal 26-0 ligger en mose- og englokalitet som vurderes at være egnet som yngle- og rasteområde for bilag IV arterne Spidssnudet frø og Stor Vandsalamander. Sønderborg Kommune har derfor stillet vilkår om 2 meter dyrknings- gødnings og sprøjtefrie bræmmer på den del af arealet, hvor risikoen for afstrømning af næringsstoffer er størst.

2 Husdyrbrugets beliggenhed og planmæssige forhold

2.1 Generelle afstande og dispensation

Bilag 2 viser en oversigtsplan med angivelse af anlæggenes placering i forhold til omgivelserne.

Naturforholdene omkring ejendommen og ved udbringningsarealerne er beskrevet i afsnit 5 og 6.

Husdyrbruget er placeret i landzone, med ca. 178 meter til nærmeste beboelse, der ligger sydvest for den nye staldbygning og ca. 130 meter sydvest for den nærmeste gyllebeholder (Melskovvej 12). 206 meter vest for den nye staldbygning findes den nærmeste nabo uden landbrugspligt (Melskovvej 25). Nærmeste byzone (også omfattet af Lokalplan 58) er ved Lyshøj i Rinkeæs ca. 570 m øst-sydøst for den østligste gyllebeholder. Buskmosevej 11 udløser samlet bebyggelse. Den ejendom ligger ca. 780 m øst for den østligste gyllebeholder.

Tabel 1 viser en oversigt over de gældende afstandskrav, jf. Husdyrgodkendelseslovens § 6.

Nærmeste	Afstand	Beskrivelse	Afstandskrav
Byzone	Ca. 715 m	Til Rinkenæs byzone	50 m
Sommerhusområde	Ca. 5 km	Til sommerhusområdet ved Rendbjerg ved Egersund	50 m
Område i landzone til boligformål. Blandet bolig og erhverv eller til offentlige formål	Ca. 715 m	Fra den nye smågrisestald til byzone / Lokalplan 58 (boligformål)	50 m
Nabobeboelse	Ca. 178 m	Fra den nye smågrisestald til Melskovvej 12	50 m

Tabel 2 viser en oversigt over de gældende afstandskrav, jf. Husdyrgodkendelseslovens § 8.

Nærmeste	Afstand	Beskrivelse	Afstandskrav
Ikke almene vandforsyningsanlæg	Ca. 220 m	Egen vandboring på Gl. Kirkevej 19 (DGU-arkivnr. 169.808)	25 m
Almene vandforsyningsanlæg	Ca. 1,3 km	Til alment vandværk i Rinkenæs	50 m
Vandløb	Ca. 670 m	Fra den nye smågrisestald til det registrerede beskyttede vandløb mod nordøst	15 m
Dræn	Ca. 2 m Ca. 2 m* >15 m	Fra eksisterende slagtesvinestald og smågrisestald til nedløbsrist på afløbsledning/dræn Fra ny smågrisestald til nedløbsrist på afløbsledning/dræn Den nøjagtige placering af dræn kendes ikke. Såfremt der i forbindelse med byggeriet stødes på markdræn inden for 15 m, vil dræne blive lagt om i tætte PVC rør.	15 m
Søer	Ca. 330 m	Fra den østligste gyllebeholder til nærmeste registrerede beskyttede sø mod nordøst	15 m
Offentlig vej	Ca. 9 m** Ca. 50 m	Fra eksisterende stald til Gl. Kirkevej Fra ny stald til Gl. Kirkevej	15 m
Privat fællesvej	> 15 m	Der er ingen privat fællesvej i nærheden af ejendommen	15 m

Nærmeste	Afstand	Beskrivelse	Afstandskrav
Levnedsmiddelvirksomhed	> 25 m	Kendes ikke, men må ligge meget længere væk end 25 m	25 m
Beboelse på samme ejendom	Ca. 54 m	Fra nærmeste stald til stuehus	15 m
Naboskel	Ca. 100 m	Fra den nye smågrisestald til matr. 1520 Rinkenæs, Rinkenæs	30 m

* Nedløbsriste til overfladevand ligger nærmere end 15 m fra stalde. Der søges dispensation

** I forbindelse med byggeriet af de eksisterende stalde i 1986/87 (bygning 3 og 3) blev der givet dispensation fra afstandskravet til offentlig vej.

Dispensation

Ejer søger dispensation til at etablere nedløbsriste til afledning af overfladevand nærmere end 15 m fra stald. Nedløbsristene vil blive etableret minimum 1 m fra stald, ligesom de eksisterende nedløbsriste.

Ejers begrundelse:

Da det eksisterende staldanlæg er gravet ind i en bakke, er der etableret afløb fra grusvej på den vestlige side af de eksisterende smågrisestalde samt nord for den nordligste slagtesvinestald. På nuværende tidspunkt løber der ifølge ejer regnvand fra Gl. Kirkevej ind på arealet på den nordlige side af den nordligste slagtesvinestald.

Pga. terrænforholdene er det således nødvendigt, at kunne bortlede regnvandet. De eksisterende afløbsriste betragtes af ejer som lovligt etableret. Sønderborg Kommune har meddelt, at afløbsristene sidestilles med dræn jf. § 8 stk. 1 pkt. 3. Der søges derfor om dispensation fra afstandskravet på 15 m til "dræn" til at etablere yderligere 3 afløbsriste. Begrundelsen er, at der ellers er risiko for, at staldanlægget kommer til at stå under vand i perioder med meget nedbør. Ejer pointerer, at der er tale om tætte staldanlæg, og at der ikke transporteres husdyrgødning, dyr, handelsgødning, kemikalier eller andre potentielt forurenende stoffer langs smågrisestalden.

Vandet vil blive ledt til det projekterede nye forsinkelsesbassin, hvor der nemt vil kunne afspærres i enten sandfanget eller i udløbsbrønden fra bassinet, hvis der skulle komme uheld med udslip.

Miljømyndighedens vurdering

Ønsket om at etablere tre nye nedløbsriste langs med vestsiden af den nye smågrisestald har været i høring hos Sønderborg Kommunes Naturafdeling. De udtaler, at nedløbsristene kan tillades, såfremt det sikres, at der ikke kan løbe forurenede vand ud i drænsystemet og recipienten, Markbæk, som ligger nedstrøms. Sønderborg Kommunes Landbrugsafdeling har noteret sig, at staldanlægget er tætte, og at der ikke transporteres husdyrgødning, dyr, handelsgødning, kemikalier eller andre potentielt forurenende stoffer langs smågrisestalden. Vi noterer os ligeledes, at der er behov for at kunne bortlede overfladevandet på grusvejen, grundet terrænets hældning. Landbrugsafdelingen kan ikke umiddelbart se, at der er meddelt nogen dispensation fra afstandskravet til de eksisterende nedløbsriste, som ligger ca. 2 m fra de omtalte tre eksisterende stalde.

Kommunen stiller derfor vilkår om, at overfladevand som løber i såvel de tre nye som i de eksisterende nedløbsriste skal ledes til det nye forsinkelsesbassin, som vist på bilag 3, Ledningsplan. Der skal kunne afspærres i sandfanget og/eller i udløbsbrønden fra bassinet.

Der stilles også vilkår om, at der ikke udendørs må oplagres og transporteres potentielt forurenende stoffer i en afstand af 15 m til afløbsristene. Kommunen vurderer med de givne vilkår, at det kan sikres, at der ikke sker forurening af dræn og vandløb.

På baggrund heraf meddeles der dispensation fra afstandskravet på 15 m til at etablere en afløbsledning med tre nye nedløbsriste minimum 1 m fra den nye smågrisestald. På samme baggrund lovliggøres de eksisterende nedløbsriste på den vestlige side af de eksisterende smågrisestalde samt nord for den nordligste slagtesvinestald.

Kommunen vurderer, at ejendommen overholder alle øvrige afstandskrav i §§ 6 og 8 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

2.2 Planmæssige forhold

Ifølge regionplanen for Sønderjyllands Amt 2005-2016 ligger ejendommen og dens jorder i områder med almindelige drikkevandsinteresser. En mindre del af udbringningsarealerne ved Tørsbøl og Hønsnap Mark ligger i nitratfølsomme områder. Jorderne ved Rinkenæs og Hønsnap Mark afvander til Flensborg Fjord, mens arealerne ved Tørsbøl afvander til Vidå-systemet. Se desuden arealdelen af godkendelsen.

Ifølge Kommuneplan 2005 – 2017 for Sønderborg Kommune ligger virksomheden i Landbrugsområde 703J01. Dette er uændret i Forslag til Kommuneplan 2009 – 2021.

Ifølge Spildevandsplan 2009-2016 for Sønderborg Kommune ligger ejendommen udenfor kloakeret område. Sanitært spildevand fra ejendommen ledes gennem septiktank og dræn sammen med regnvand og tagvand til Markbæk, med udløb i Flensborg Fjord.

Ejendommen forsynes med vand fra egen boring beliggende Gl. Kirkevej 19.

2.3 Indpasning i landskabet

Ejendommen ligger i et lidt kuperet landskab med mange levende hegn langs vejene, og er derfor ikke synlig fra lang afstand. Den nye stald opføres i forlængelse af en eksisterende klimastald og i tilknytning til de eksisterende bygninger.

Ejer oplyser, at i forbindelse med etableringen af en stor del af de eksisterende stalde er der flyttet en del jord. Der er således også behov for at grave noget af en bakke væk, for at kunne etablere den nye smågrisestald i samme kote som de nuværende smågrisestalde.

Om afskærmende beplantning oplyser ejer, at staldanlægget på nuværende tidspunkt er afskærmet fra Gl. Kirkevej med et læbælte, som også efter udvidelsen vil afskærme staldanlægget. Gyllebeholderen, beliggende på modsatte side af Gl. Kirkevej, er ligeledes omkranset af et læbælte bestående af hvidtjørn, kirsebær, hassel mm.

Kommunen skal endvidere vurdere husdyrbrugets beliggenhed i forhold til forskellige bygge- og beskyttelseslinjer, fredninger mv. der fremgår af anden lovgivning.

De væsentligste udpegninger og deres betydning for ansøgningen beskrives herunder.

Naturområder med særlige naturbeskyttelsesinteresser:

Der er ingen bygninger eller arealer indenfor "Særligt næringsfattige naturarealer".

Der er ingen bygninger indenfor "Naturområder". Mark 6-1 ved Alnor og mark 17 nordvest for Kollund ligger helt indenfor udpegningen. Mark 6-0 ved Alnor ligger delvis indenfor og mark 18 ved Alnor grænser op til udpegningen.

Der er ingen bygninger indenfor "Område med naturinteresser", men markerne 7 og 8-2 ved Rinkenæs og markerne 23, 24 og 30 ved Tørsbøl ligger helt indenfor. Markerne 12-1 ved Rinkenæs og markerne 28 og 41 ved Tørsbøl ligger delvis indenfor. Mark 25 og 29 ved Tørsbøl grænser op til.

Arealer udpeget jf. § 7 i lov om godkendelse af husdyrbrug:

Der er ca. 2 km til nærmeste beskyttede hede/overdrev ved Stranderød ud for Stranderød bugt.

Natura 2000:

Der er ca. 870 m til nærmeste Natura 2000 område, som er et EF-Habitat og EF fuglebeskyttelsesområde: Rinkenæs skov, Dyrehaven og Rode skov nordnordvest for staldanlægget.

Mark 6-0 og 6-1 ligger indenfor området.

Det nærmeste Marine EF fuglebeskyttelsesområde, som er Flensborg Fjord, ligger knap 2 km øst for staldanlægget.

Områder med landskabelig værdi:

Der er ingen bygninger indenfor "Værdifulde kystlandskaber".

Hele anlægget på vestsiden af Gl. Kirkevej ligger indenfor "Værdifulde landskaber".

Uforstyrrede landskaber:

Staldanlægget ligger udenfor udpegningen.

Områder med særlig geologisk værdi:

Staldanlægget ligger udenfor udpegningen "Skovtilplantning uønsket pga. Geologi".

Rekreative interesseområder:

Staldanlægget ligger udenfor udpegningerne "Fritidsområder", "Eksisterende sommerhusområder", "Nye sommerhusområder", "Arealudlæg til feriefritidsformål", "Planlagte arealer til feriefritidsformål", "Eksisterende byzone" og "Planlagte arealer til byformål".

Mark 12-1 ved Rinkenæs ligger næsten helt indenfor "Planlagte arealer til ferie-fritidsformål" og mark 7 grænser op til.

Markerne 1-0 og 2-0 ligeledes ved Rinkenæs, ligger delvis indenfor "Planlagte arealer til byformål" og delvis indenfor "Eksisterende byzone".

Markerne 1-0, 2-0 og 12-1 ved Rinkenæs ligger helt eller delvis indenfor lokalplanerne: 39, 58 og 76, lokalplandelområde 1.

Værdifulde kulturmiljøer:

Der er ingen bygninger indenfor udpegningen.

Kirkeomgivelser:

Hele staldanlægget ligger indenfor "Kirkelandskaber".

Kystnærhedszonen:

Kystnærhedszonen løber langs Gl. Kirkevej, således at det kun er den eksisterende, østligste gyllebeholder, der ligger indenfor udpegningen.

Lavbundsarealer:

Der er ingen bygninger indenfor "Lavbund og okker inkl. okkerklassificering", "VMPII lavbundsarealer" og "Øvrige lavbundsarealer".

Skovrejsningsområder:

Der er ingen bygninger indenfor udpegningen.

Fredede områder:

Der er ingen bygninger indenfor "Fredede områder", "Fredede områder forslag" og "Fredede fortidsminder".

Mark 7 ved Rinkenæs ligger helt indenfor et fredet område ved Stranderød og mark 12-1 ligger delvis indenfor (fredningen: Benniksgård, Rinkenæs).

Strandbeskyttelseslinje:

Der er ingen bygninger indenfor udpegningen, men mark 7 ved Rinkenæs og mark 3, 17 og 18 nordvest for Kollund ligger delvis indenfor.

Klitfredningslinje:

Der er ingen bygninger eller arealer indenfor udpegningen.

Skovbyggelinje:

Der er ingen bygninger indenfor udpegningen.

Sø- og åbeskyttelseslinje:

Der er ingen bygninger eller arealer indenfor udpegningen.

Kirkebeskyttelseslinje:

Der er ingen bygninger indenfor "Kirkebyggelinjen".

Fortidsmindebeskyttelseslinje:

Der er ingen bygninger indenfor udpegningen.

Beskyttede sten- og jorddiger:

Der er ingen beskyttede sten- og jorddiger, der grænser op til staldanlægget, men følgende marker grænser op til beskyttede sten- og jorddiger: 7, 8-2, 12-1 og 40-0 ved Rinkenæs, 6-0 og 6-1 ved Alnor, 13, 14, 15, 15-1, 16, 17 og 18 nordvest for Kollund og 23 og 28 ved Tørsbøl. Driften af arealerne ændres ikke.

Miljømyndighedens vurdering**Kirkeomgivelser:**

Den nye staldbygning ligger på samme side af Gl. Kirkevej, som Rinkenæs Gamle Kirke. Der bliver ca. 315 m mellem stalden og kirken.

Projektet har været i høring ved Haderslev Stift. De udtaler, at Stiftsøvrigheden ikke vil modsætte sig, at der sker udvidelse af husdyrbruget Saxagergård. Det er dog en forudsætning, at læbeplantningen nord og øst for området bevares.

Landskabshensyn:

Værdifulde landskaber skal som udgangspunkt friholdes for yderligere bebyggelse. Nybyggeriet ved Gl. Kirkevej 21 er nødvendigt for landbruget og ligger i tilknytning til eksisterende byggeri. Det kan derfor tillades.

Projektet har også været i til høring ved Sønderborg Kommunes Planafdeling. De udtaler, at "Det er af afgørende betydning for opførelsen af den nye staldbygning og den ny silo, at de indpasses i de landskabelige forhold, så det bakkede landskab ikke forstyrres rent visuelt. Det er også af betydning at bygningerne på ejendomme (gamle som nye), sammenknyttes bedre til landskabet, så bygninger ikke står alene, men at der altid er en beplantningsmasse ved bygningerne, der formidler skalaen

mellem bygning og terræn, og som indgår som et velkendt og naturligt landskabselement omkring fritliggende gårde.

Bygningernes arkitektoniske kvaliteter, vedligeholdelse af eksisterende læhegn og vedligeholdelse af eksisterende beplantninger er afgørende for, at landskabet på dette sted fortsat vil opleves som et værdifuldt småbakked landskab”.

Planafdelingen gør opmærksom på, at jordpåkørsel over 0,5 m på landbrugsjord kræver en vurdering om landzonetilladelse.

Sønderborg kommune stiller derfor bl.a. vilkår om, at den nye smågrisestald og silo placeres som ansøgt i samme kote som eksisterende, og at det skal tilstræbes, at bygge- og anlægsarbejdet producerer mindst muligt overskudsjord. Endvidere stilles vilkår til vedligeholdelse af eksisterende beplantning og læhegn. Haderslev Stifts forudsætninger om at bevare læhegn er i overensstemmelse med planafdelingens forudsætninger .

Sønderborg kommune vurderer, at staldbygningen ikke visuelt slører eller forringer indblikket til kirken eller virker forstyrrende på kirkens nære omgivelser. Sønderborg Kommune vurderer i øvrigt, at den nye staldbygning og silo overholder alle bygge- og beskyttelseslinjer.

3 Husdyrhold, staldanlæg og drift

3.1 Bygninger

Ejendommens bebyggede erhvervsareal er på ansøgningstidspunktet ifølge BBR opgjort til 5794 m². Hertil kommer to stuehuse og en garage på i alt 379 m² og to gyllebeholdere på i alt 2150 m².

Bilag 1 viser en situationsplan for det samlede husdyrbrug.

Oplysninger om bygningernes grundplan, bygningshøjde, taghældninger, bygningsmaterialer og farver, afskærmende beplantning, bebyggelsens fremtidige anvendelse med videre fremgår af tabel 3.

Bygningsbeskrivelse:

Tabel 3. Oversigt over bygninger

Bygning		Grundplan	Bygningshøjde	Taghældning	Bygningsmaterialer/farver	Anvendelse
1	Løbe-/drægtighedsstald (1994)	ca. 1.039 m ²	ca. 8 m	ca. 25 °	Røde mursten, grå gavle og gråt eternittag	Stald ST-29415 Vestligste del ændres til løsgående søer
2	Farestald (1980)	ca. 1.039 m ²	ca. 6 m	ca. 25 °	Røde mursten, grå gavle og gråt eternittag	Stald ST-29586 Der etableres ekstra farestier i tidligere polteafsnit
3	Slagtesvinestald - > drægtighedsstald* (1987)	ca. 594 m ²	ca. 6 m	ca. 25 °	Røde mursten, grå gavle og gråt eternittag	Stald ST-29597 Slagtesvinestald ændres til løsgående

Bygning	Grundplan	Bygningshøjde	Taghældning	Bygningsmaterialer/farver	Anvendelse	
					de søer*	
4	Slagtesvinestald - > dels drægtighedsstald og dels slagtesvinestald* (1987)	ca. 594 m ²	ca. 6 m	ca. 25 °	Røde mursten, grå gavle og gråt eternittag	Stald ST-29591 Østligste del ændres til løsgående søer*
5	Klimastald (1997)	ca. 1.079 m ²	ca. 8 m	ca. 25 °	Røde mursten og gråt eternittag	Stald ST-29599 og ST-78345
6	Ny smågrise-/slagtesvinestald	ca. 1.270 m ²	ca. 8 m	ca. 25 °	Røde mursten og gråt eternittag	Smågrise ST-78347
7	Maskinhus (1991)	17 m x 35 m = 595 m ²	6 m	ca. 25 °	Røde stålplader og gråt eternittag	Maskiner
8	Halmlade (1988)	25 m x 28 m = 420 m ²	5 m	ca. 25 °	Åbne sider med gråt eternittag	Halm
9	Foderlade (1975)	15 m x 31 m = 450 m ²	6 m	ca. 25 °	Røde mursten med gråt eternittag	Foder
10	Stuehus (1932)	ca. 150 m ²	ca. 8 m	ca. 50 °	Hvidmalede mursten og rødt tegltag	Stuehus
11	Stuehus Gl. Kirkevej 19 (1973)	ca. 142 m ²	ca. 5 m	ca. 20 °	Røde mursten og rødt tegltag	Udlejningsbolig
12	Garage (2008)	ca. 87 m ²	ca. 6 m	ca. 50 °	Hvidmalede mursten og rødt tegltag	Garage
13	Halmfyr (1987)	ca. 23 m ²	ca. 4 m	ca. 20 °	Brune stålsider og gråt eternittag	Halmfyr
	Gyllebeholder 1 (1987)	ca. 1.075 m ²	2 m	-	Grå betonelementer	Gødningsopbevaring
	Gyllebeholder 2 (1994)	ca. 1.075 m ²	2 m	-	Grå betonelementer	Gødningsopbevaring
	Ny silo	20 tons	8 m		Galvaniseret stål	Foder

* OBS: Anvendelsen af de to hidtidige slagtesvinestalde (ST-29591 og ST-29597) kan blive byttet om. Det er valgt at indtegne slagtesvinesektionen i den nordligste stald ud fra en worst case beregning for ammoniakdeposition til habitatområdet mod nord.

Udvidelsen og ændringer sker i eksisterende og nye bygninger, for at leve op til dyrevelfærdskrav fra 2013.

Virksomheden er etableret i 1900 tallet, således er stuehuset opført i 1932. Ejendommen er løbende blevet moderniseret og der er opført nye driftsbygninger.

Den planlagte nybygning forventes påbegyndt 01.08.2012 og afsluttet 21.12.2012.

Starttidspunkt for driften forventes at blive 31.12.2012.

Datoerne beskriver de forventede tidspunkter for opstart og afslutning af byggeri samt ibrugtagelse. Det forventes, at der i løbet af 5 år kan opnås 30 smågrise pr. årso. Gulvet i den slagtesvine-stald, der bevares, ændres fra fuldspalte gulv til drænet gulv og spalter senest 2015.

Miljømyndighedens vurdering

Der stilles vilkår om at bygningerne skal opføres som beskrevet i de medsendte tegninger/skitser, og opføres mht. farver og materiale som beskrevet i ovenstående skema. Der stilles vilkår om, at der ikke må anvendes blanke eller reflekterende materialer.

Ansøger skal indhente byggetilladelse til de planlagte bygningsmæssige ændringer hos Sønderborg Kommune, inden disse foretages. Eventuelle afvigelser i forhold til det ansøgte, fx afvigelser i grundplan og placering, vil blive vurderet i forbindelse med indsendelse af byggeansøgning. Bagatelagtige afvigelser vil kunne accepteres. Større afvigelser vil udløse krav om tillægsgodkendelse eller ny miljøgodkendelse afhængigt af den aktuelle situation.

3.2 Husdyrhold og staldindretning

Landbruget drives som et konventionelt landbrug.

Ejendommens årlige dyrehold/produktion udregnet efter omregningsfaktor for beregning af dyreenheder gældende fra august 2010, jf. ”Bekendtgørelse om husdyrbrug og erhvervsmæssigt dyrehold, husdyrgødning, ensilage m.v.” nr. 1695 af 19/12 2006, Bilag 1, og udgør før og efter ændringen (se tabel 4):

Tabel 4. Dyreholdets størrelse

Art	Før udvidelse		Efter udvidelse	
	antal	DE	antal	DE
Søer med grise til fravæning	600	139,53		
Smågrise 7,3 – 30 kg	16.800	77,20		
Slagtesvin 30 – 98 kg	5.430	128,60		
Søer med grise til fravæning ved 7,2 kg, 30 grise pr. so			750	173,97
Smågrise 7,2 – 30 kg			22.500	103,84
Slagtesvin 30 – 107 kg			2.900	81,73
I alt		345,33		359,54

Bygninger, antal stipladser, gulvtyper og udmugningssystem fremgår af tabel 5.

Tabel 5. Oversigt over bygnings anvendelse, antal stipladser, udmugningssystem og gulvtype.

Stald nr.	Dyretype	Dyrekategori	Nudrift stipladser	Ansøgt stipladser	Gulvtype ansøgt drift /BAT
1 / ST-29415	søer	Løbe-/ drægtighedsstald, individuel opstaldning, fuldspalter	438	176	Individuelt opstaldede dyr på fuldspalter af beton * BAT ifølge BREF
1/ ST-29415	søer	Løbe-/drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	0	167	Løsgående søer på delvis fast gulv og delvis spaltegulv (der støbes fast gulv på del af spalter, mens kummen ikke ændres)* BAT ifølge BREF
2 / ST-29586	søer	Farestald, kassetier, delvis spaltegulv	130	130	Farestier med delvist spaltegulv og fast gulv i beton* BAT jf. BAT-blad
2 / ST-29586	søer	Farestald, kassetier, fuldspaltegulv	32	60	Farestier med fuldspalte støbejernsgulve. * BAT ifølge BREF
3 / ST-29597	slagtesvin	Slagtesvin, fuldspaltegulve	700	0	
3/ ST-29597	søer	Løbe-/ drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	0	150	Løsgående søer på betongulve med delvist fast og delvist spaltegulv (der støbes fast gulv på del af spalter, mens kummen ikke ændres). Uændret linespil i kanal. * BAT if. BREF
4 / ST-29591	slagtesvin	Slagtesvin, fuldspaltegulve	700	0	
4/ ST-29591	slagtesvin	Slagtesvin, drænet gulv og spalter	0	350	Slagtesvin på drænet gulv (ændres fra fuldspalte gulv til "drænet gulv" og spalter senest i 2015, fx ved udlægning af måtte, støbning af fast gulv på spalter, montering af gummilister eller udskiftning af delspalteelementer). Uændret linespil i kanal.* BAT if. BREF
4/ ST-29591	søer	Løbe-/ drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	0	67	Løsgående søer på delvis fast gulv og delvis spaltegulv (der støbes fast gulv på del af spalter mens kummen ikke æ-

Stald nr.	Dyretype	Dyrekategori	Nudrift sti-pladser	Ansøgt sti-pladser	Gulvtype ansøgt drift /BAT
					dres). * BAT if. BREF
5 / ST-29599	smågrise	Smågrise, drænet gulv og spalter (50/50)	1958	1540	Stier til smågrise på drænet gulv med plastikspalter samt plader som overdækning af ekst. gulv. BAT if. BREF
6 / ST-78345	smågrise	Smågrise, delvis spaltegulv	542	420	Stier til smågrise på 1/3 fast gulv og 1/3 drænet gulv af beton samt 1/3 spalter i støbejern. BAT if. BREF
7 / ST-78347	smågrise	Smågrise, delvis spaltegulv	0	1540	Stier til smågrise på 1/3 fast gulv og 1/3 drænet gulv af beton samt 1/3 spalter i støbejern. BAT if. BREF
7/ ST-78347	slagtesvin	Slagtesvin 25-49 % fast gulv	0	430	Stier til slagtesvin på 1/3 fast gulv og 1/3 drænet gulv af beton samt 1/3 spalter i støbejern. BAT if. BREF

* Der anvendes endvidere gummimåtter til forebyggelse / aflastning af søer med skulderrisik.

Ansøger forventer, at han i løbet af 5 år kan opnå 30 smågrise pr. årssø. Gulvet i den slagtesvine-sektion, der bevares, ændres fra fuldspalte til drænet gulv og spalter senest 2015.

Ansøger oplyser, at gulvtypen "Farestier med delvist spaltegulv og fast gulv i beton" er BAT jf. BAT-blad. Øvrige ansøgte gulvtyper i ansøgt drift er BAT ifølge BREF.

Der sker ikke gennemgribende renovering i nogen af de eksisterende stalde. Som oplyst bliver der, i de stalde der ændres til løsgående drægtige søer, støbt fast gulv på del af spalter, mens kummen ikke ændres. Ændringen fra fuldspaltegulv til "drænet" gulv i slagtesvine/poltesektionen sker enten ved udlægning af måtte, støbning af fast gulv på spalter, montering af gummilister eller udskiftning af spalteelementer.

Der er/kommer "træk og slip" i samtlige staldafsnit.

Anlægget indeholder altså primært stalde med delvist spaltegulve med vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle. Hvor ofte "hyppig fjernelse" er, er ikke nærmere defineret i BREF-dokumentet. Der udsluses gylle ca. hver anden uge.

Gyllen løber hovedsageligt med træk og slipsystem til forbeholderne. De to eksisterende slagtesvine-stalde (ST-29597 og ST-29591) er dog med linespilanlæg.

Der bruges Virkon S/ Vicorid eller lignende til desinfektion, og der vaskes i farestaldene og i smågrisestaldene efter hvert hold dyr.

Der bliver etableret overbrusning i svinestaldene i overensstemmelse med de dyrevelfærdsmæssige krav. Overbrusningsanlæggene benyttes til køling af drægtige søer, gylte, slagtesvin og grise over

20 kg. Kravene træder i kraft på forskellige tidspunkter, men gælder for alle de nævnte dyretyper senest fra 2015.

Den nye stald (7/ST78347) vil blive etableret med gyllekøling, og varmen vil blive genanvendt til opvarmning af farestald, smågrisestald samt i stuehus.

Det forventes, at der også vil blive etableret undertryksventilation i den nye stald, som automatisk op- eller nedjusteres efter behov.

BAT for svinebrug

Med hensyn til BAT og staldsystemer er der flere forskellige definitioner på, hvad BAT er. Dels er der referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker, der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF), dels er der teknologibladene, og dels er der www.husdyrgodkendelse.dk's beregninger.

Af BREF-dokumentet fremgår det, at følgende staldsystemer er BAT:

Staldsystemer for søer, løbeafdelingen og drægtighedsstalden:

- fuld- eller delspaltegulv med vakuumsystem nedenunder til hyppig fjernelse af gylle, eller
- delspaltegulv og en reduceret gødningskanal.

Staldsystemer for søer, farestalden:

En boks med fuldspaltede jern- eller plastikgulve og som har:

- en kombination af vand- og gødningskanal, eller
- et udskylningsystem med gødningsrender, eller
- en gødningsopsamler nedenunder.

Staldsystemer for grise, smågrisestalden

En sti:

- eller et en-etagesbur med fuld- eller delspaltegulv og et vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle, eller
- et en-etagesbur med fuldspaltegulv med et hældende betongulv nedenunder til adskillelse af urin og fækalier, eller
- med et delvist spaltet gulv (to-klimasystem), eller
- med et delvist spaltet gulv jern- eller plastikgulv og et skrånende eller konvekst fast gulv, eller
- med et delvist spaltet gulv med metal- eller plastikspalter og en lavvandet gødningskanal og kanal for fordærvet drikkevand, eller
- med delspaltegulv med trekantede jernspalter og en gødningskanal med hældende sidevægge.

Staldsystemer for grise, slagtesvinestalden

- et fuldspaltet gulv med vakuumsystem til hyppig fjernelse af gylle, eller
- et delvist spaltet gulv med reducerede gødningskanaler, med hældende vægge og et vakuumsystem, eller

- et delvist spaltet gulv med et centralkonvekst fast gulv eller et hældende fast gulv foran stien, en gødningsrende med hældende sidevægge og en hældende gødningsbeholder.

Ifølge Dansk Svineproduktion har staldd typer med gyllekanaler med skrå vægge og skrånende gødningskakter samt stier med et centralt konvekst massivt gulv ikke fundet udbredelse i Danmark.

Miljøstyrelsen har udgivet en række teknologiblade for bl. a. svinehold.

Der findes p.t. 20 teknologiblade:

- Køling af gyllen i svinestalde (3. udgave, revideret 31. 05.2011)
- Køling af gylle i stalde til søer og smågrise (1. udgave oprettet 26.01.2011)
- Fast overdækning af gyllebeholder (1. udgave, oprettet 11.11.2010)
- Benzoesyre til smågrise (1. udgave, oprettet 24.11.2010)
- Råprotein i slagtesvinefoder (2. udgave, revideret 31. 05.2011)
- Fosfor i slagtesvinefoder (2. udgave, revideret 31. 05.2011)
- Råprotein i sofoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Fosfor i sofoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Råprotein i smågrisefoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Fosfor i smågrisefoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Svovlsyrebehandling af gylle (i slagtesvinestalde) (3. udgave, revideret 31. 05.2011)
- Svovlsyrebehandling af gylle i smågrisestalde (1. udgave, oprettet 20.12.2010)
- Svovlsyrebehandling af gylle i sostalde (1. udgave, oprettet 20.12.2010)
- Kemisk luftrensning med syre, slagtesvin (3. udgave, revideret 23. 05.2011)
- Kemisk luftrensning med syre, smågrise (1. udgave oprettet 29.04.2011)
- Kemisk luftrensning med syre, sostalde (1. udgave oprettet 29.04.2011)
- Biologisk luftrensning, Dyretype: Søer (1. udgave oprettet 29.04.2011)
- Biologisk luftrensning, Dyretype: Smågrise (1. udgave oprettet 29.04.2011)
- Biologisk luftrensning, Dyretype: Slagtesvin (1. udgave revideret 23.05.2011)
- Delvist fast gulv, slagtesvin (3. udgave revideret 29.03.2011)

Endvidere findes der følgende BAT-blad:

- Faresti med delvist spaltegulv (106.02-51, revideret 11.11.2004)

Det vurderes, at BAT-byggeblad ”Luftvasker med syre, rensning af 60 % afgangsluft” (106.04-58) er uaktuelt efter udgivelsen af BAT-blad ”Luftvasker med syre”.

BREF-dokumentet konkluderer, at farestalde med bokse med et delvist spaltet gulv og en reduceret gødningskanal ikke er BAT – mens et fuldspaltet gulv er det, hvis det er på plast eller metalgulv. På dette punkt er der ikke harmoni mellem BREF-dokumentet, BAT-byggebladene og www.husdyrgodkendelse.dk.

Ansøger oplyser følgende om bedste tilgængelige stalddteknologi:

Ansøger oplyser, at efter udvidelsen vil gulvtypen ”Farestier med delvist spaltegulv og fast gulv i beton” leve op til BAT jf. BAT-blad. Øvrige ansøgte gulvtyper i ansøgt drift lever op til BAT, ifølge BREF.

For at reducere ammoniakfordampningen vil der blive etableret gyllekøling i den nye smågrise-/slagtesvinestald. Anlægget skal køre med en effekt på minimum 34,3 W/m², for at opnå en effekt på 29,6 %. Samlet skal køleeffekten være mindst 27.927 W på staldanlægget. Det vil være i drift

8760 timer om året. Se bilag 7.

Der vil endvidere blive foderkorrigeret i foderet til søerne. De valgte BAT-tiltag foderkorrektions og gyllekøling bidrager med knap 1.200 kg N/år.

Ejer oplyser, at de eksisterende bygninger forventes efter de planlagte ændringer at kunne drives videre de næste ca. 20 år uden større renovationer (senest 2015 ændres gulvet i den slagtesvinesektion som videreføres, således minimum 1/3 af spalterne er drænedede eller evt. udlægges måtter eller støbes op til fast gulv eller tilsvarende). Den nye smågrisestald forventes at kunne holde ca. 30 år uden større renovation.

Når staldene skal renoveres, vil der blive taget højde for, hvilke muligheder der er for at leve op til det, som på det tidspunkt er BAT for staldsystemer.

Ansøger oplyser følgende om fravalg af bedste tilgængelige staldteknologi:

Ifølge Miljøstyrelsens vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT) for søer og smågrise, bør meromkostningerne for landmanden forbundet med at opfylde de fastlagte emissionsgrænseværdier for det eksisterende dyrehold ikke overstige ca. 1,3 kr. pr. produceret smågris, 8 kr pr. produceret slagtesvin og 50 kr. pr. årssø i forhold til en situation med helt frit teknologivalg, dvs. maks. 73.236 kr i meromkostninger (svarende til 750 årssøer, 9.643 smågrise og 2.900 slagtesvin/polte i eksisterende stalde). Denne beregning er baseret på, at der er "betalt" for de dyr der går i den nye stald, da meromkostninger i den nye stald er indregnet i de vejledende emissionsgrænseværdier for nye stalde.

I følgende beregninger er der ikke taget stilling til, hvad de indførte teknologier koster (foderkorrektions på sofoder og gyllekøling i den nye smågrisestald). For nedenstående redegørelse for fravalg gælder det, at da BAT-niveauet overholdes gennem tilvalg af foderkorrektions på sofoder og gyllekøling, ønskes der ikke yderligere restriktioner i form af yderligere foderkorrektions eller ny teknologi.

Fravalg af gyllekøling i eksisterende stalde:

Den nye smågrisestald etableres med gyllekøling. Beregninger fra KH-Nordtherm viser, at der kan ske en ammoniakreduktion på 29,6 %, når der køles i det omfang, som den genvundne varme kan anvendes. Det vurderes ikke at være BAT, at køle mere end varmen kan genanvendes, idet frikøling til afsætning af overskudsvarme vil forøge elforbruget unødvendigt – og der i øvrigt leves op til BAT jf. Miljøstyrelsens vejledninger. Af den grund og fordi det er omkostningsfuldt og besværligt at etablere gyllekøling i eksisterende stalde, er gyllekøling i eksisterende stalde fravalgt.

Fravalg af forsuring:

Etablering af forsuring af gyllen i alle stalde for at reducere ammoniakfordampningen vil koste ca. 1,4 millioner kr i investering og årlige omkostninger på ca. 135.000 kr (jf. notat om forudsætninger for de økonomiske beregninger af BAT teknologier fra maj 2009). De samlede meromkostningerne i teknologibladerne ligger på ca. 200.000 kr. Dette er mere end de beregnede maksimale meromkostninger på 73.236 kr, hvilket svarer til 1 % af produktionsomkostningerne.

Det er sandsynligt, at forsuringen i eksisterende stalde vil medføre yderligere omkostninger (fx ekstra omrøringsbrønd). Med 359 DE i et blandet svinehold vurderes investeringen ikke at være BAT. Forsuring udelukkende på den nye smågrise-/slagtesvinestald løber jf. teknologibladet op i en samlet meromkostning på ca. 160.000 kr. Dette er også mere end de beregnede maksimale meromkostninger på 73.236 kr.

Fravalg af luftrensning:

Syrerensning af afkastluften fra et staldanlæg på ca. 104 DE (svarende til dyreholdet i den nye smågrise-/slagtesvinestald) vil jf. teknologibladerne koste ca. 95.000 kr i årlige meromkostninger

ved 60 % luftrensning. Dette er mere end de beregnede maksimale meromkostninger på 73.236 kr. Ved 20 % luftrensning er der en årlig meromkostning på ca. 60- 65.000 kr. Renseeffekten er ikke større end den, der er opnået ved gyllekøling.

Med en udvidelse på knap 14 DE søer og smågrise vurderer ejer, at investeringen og meromkostninger ikke at være BAT. Dertil kommer, at der stadig er tekniske problemer med anlæggene, og at der skal påregnes et vist tidsforbrug til overvågning. Denne teknologi er derfor fravalgt, og ejer har ikke lavet nærmere beregninger for økonomi.

Fravalg af overdækning af gyllebeholdere:

Ifølge teknologibladet for fast overdækning af gyllebeholder koster overdækning ca. 20-35.000 kr i årlige meromkostninger. Hertil skal lægges engangsbeløb for tømning og rengøring af beholderne. Overdækninger af begge beholder vil kunne reducere ammoniakemissionen med godt 350 kg N/år. Til sammenligning vil de valgte BAT-tiltag foderkorrektion og gyllekøling bidrage med knap 1.200 kg N/år.

Overdækning af gyllebeholdere er fravalgt pga. den mindre ammoniakreduktionseffekt. Da gyllebeholderne er fra henholdsvis 1987 og 1994, er det uvist om beregningerne af meromkostningerne holder.

Fravalg af benzoesyre:

Ifølge teknologibladet er tilsætning af 0,5 % benzoesyre til smågrise foder i princippet omkostningsneutralt. Det vil sige, at udgiften til benzoesyren på 2-3 kr. pr. produceret smågris opvejes af en forbedret produktivitet. Dog kan denne produktivetsstigning opnås med andre tilsætningsstoffer, og driftsomkostningen for benzoesyre er derfor afhængig af prisforholdet mellem benzoesyre og disse alternative væksthæmmende tilsætningsstoffer.

Det er derfor fravalgt at benytte benzoesyre som virkemiddel i forhold til ammoniakreduktion, idet reduktionen vil være forholdsvis lille.

Fravalg af foderkorrektion for smågrise og slagtesvin/polte:

Det er valgt udelukkende at foderkorrigere på sofoderet, idet ansøger ikke mener, at det er realistisk for ham, at reducere på smågrise- og slagtesvinefoderet i forhold til normen.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at staldanlægget lever op til BAT for staldsystemer. Udvidelsen af svineholdet sker dels i en ny stald til smågrise og slagtesvin, dels i eksisterende stalde, som ikke ændres, og dels i eksisterende stalde, som tilpasses til den aktuelle dyretype og dyrevelfærd, som vist i tabel 5. De beskrevne ansøgte gulvtyper lever op til BAT ifølge BREF eller ifølge BAT-blad. Ansøger har redegjort for ammoniakreducerende tiltag i form af foderkorrektion og gyllekøling. Se også afsnit 3.4, Fodring.

Ansøger har redegjort for fravalg af gyllekøling i eksisterende stalde, af forsuring af gyllen, af luftrensning, af overdækning af gyllebeholdere, samt fravalg af foderkorrektioner for smågrise og slagtesvin/polte. Fravalgene er overvejende begrundet i praktiske og økonomiske forhold, eller i mindre ammoniakreducerende effekt, i sammenligning med de valgte tiltag.

Husdyrbrugets samlede emission fra stald og lager er beregnet til 5226,94 kg N/år, jf beregninger i det elektroniske system Husdyrgodkendelse.dk.

Den ansøgte produktion overopfylder det generelle reduktionskrav med 44,91 kg N/år, jf. Husdyrgodkendelse.dk. Se afsnit 5.1.

Husdyrbrugets beregnede BAT-niveau jf. Miljøstyrelsens vejledning om maksimal ammoniakemission ligger på 5230,67 kg N/år. Se bilag 8. Projektet overopfylder BAT-niveauet med 3,73 kg N/år. Se afsnit 7.2 om BAT.

Tabel 6. Ammoniak-emission fra anlæg

	Samlet emission fratrukket det generelle reduktionskrav (skema 11010) Kg N/år	Max emission, jf. Miljøstyrelsens BAT standardvilkår Kg N/år	Overopfyldt med Kg N/år
Tilladt dyrehold (nudrift)	(6889,71)	-	-
Ansøgt dyrehold	5226,94	5230,67	3,73

Sønderborg Kommune vurderer på baggrund af ovenstående, at projektet lever op til BAT. Kommunen accepterer ansøgers valg og fravalg mht. staldsystem og de valgte ammoniakreducerende tiltag, som begge er beskrevet i Miljøstyrelsens teknologiblade.

Kommunen vurderer, at projektet kan realiseres i de ønskede staldbygninger med den ansøgte indretning, og at ansøger i fornødent omfang har redegjort for implementering af BAT i forhold til staldindretning.

For at sikre, at ansøger lever op til den emissionsgrænseværdi for ammoniak, som er opnåelig ved anvendelse af BAT, stilles der vilkår om, at stalde mv. skal indrettes og drives som beskrevet i ansøgningen, herunder vilkår til gyllekøling og foderkorrektion.

For at kunne kontrollere om godkendelsens vilkår om maksimalt dyrehold overholdes - med hensyn til antal, vægt og sammensætning af dyr – stilles der vilkår om, at der skal føres en driftsjournal. Der gives en frist på 5 år fra godkendelsen er meddelt til at gennemføre effektivisering mht. at opnå 30 grise pr. årssø.

Ændringer af fx staldindretning eller ventilationsarrangementer, må kun ske efter forudgående accept fra miljømyndigheden.

3.3 Ventilation

Ansøgers oplysninger om ventilation fremgår af tabel 7.

Tabel 7. Oplysninger om ventilation

Stald nr.	Ventilationstype	Maksimal ventilation i m ³ /h	Antal afkast	Afkasthøjde over terræn
1/ ST-29415	Undertryk med vægventiler	ca. 53.000	3	ca. 7 m
2/ ST-29586	Ligetryk og diffus	ca. 48.500	6*	ca. 5,2 m
4/ ST-29591	Undertryk med vægventiler	ca. 31.200	8*	ca. 5,2 m
3/ ST-29597	Undertryk med vægventiler	ca. 55.600	8*	ca. 5,2 m
5/ ST-29599	Diffus undertryk	ca. 80.000	8	ca. 9 m

Stald nr.	Ventilationstype	Maksimal ventilation i m ³ /h	Antal afkast	Afkasthøjde over terræn
6/ ST-78345	Undertryk med vægventiler	ca.20.000	2	ca. 9 m
7/ ST-78347	Undertryk med vægventiler	ca.100.000	10	ca. 9 m

* De fleste afkast (og indtag ST-29586) er med overdækningsplader.

I de eksisterende stalde er der undertryksventilation, som automatisk op- eller nedjusteres efter behov. Der sørges for jævnlig inspektion og rengøring af ventilationskanaler. Der er temperaturstyring, alarmer mv. på alle ventilationsanlæggene.

Det forventes, at der også vil blive etableret undertryksventilation i den nye stald, som automatisk op- eller nedjusteres efter behov.

Miljømyndighedens vurdering

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring, der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

For at sikre at ventilationen til enhver tid fungerer optimalt, herunder har det lavest mulige energiforbrug, stilles der vilkår om, at ventilationen skal rengøres og efterses minimum en gang årligt.

Der stilles også vilkår om, at der skal føres driftsjournal. Datoer for rengøring og service skal notes i journalen, som skal opbevares i 5 år og forevise miljømyndigheden på forlangende.

Det er miljømyndighedens vurdering at ventilationen af staldene lever op til BAT når de stillede vilkår efterleves.

Sønderborg Kommune vurderer, at ventilationssystemet ikke giver anledning til gener for de omkringboende, og der stilles derfor ikke yderligere vilkår.

3.4 Fodring

Der er på ansøgningstidspunktet ikke pålagt ejendommen restriktioner i forhold til fodring. I nudrift er der derfor ikke indtastet oplysninger, hvorved www.husdyrgodkendelse.dk beregner på baggrund af normtal. For at opfylde det generelle ammoniakreduktionskrav og BAT-ammoniakemissionsniveauet etableres gyllekøling i den nye smågrise-/slagtesvinestald og der foderkorrigeres ved årssøerne.

I ansøgt drift er der derfor indtastet, at der maksimalt må benyttes 1500 FE/årssø, 121,7 g råprotein og 4,67 g P pr. FE for årssøerne og 30 smågrise pr. årssø med en fravænningsvægt på 7,2 kg. Standard i www.husdyrgodkendelse.dk på 1442 FE/årssø, 142,8 g råprotein og 5,2 g P pr. FE og 24,6 smågrise pr. årssø med en fravænningsvægt på 7,3 kg.

Ansøger ønsker, at der kan være fleksibilitet med hensyn til de forskellige variable parametre, så længe antal kg N ab dyr fra årssøer ikke overstiges.

For smågrise og slagtesvin ønsker ansøger ikke, at der bliver stillet fodervilkår.

Ansøger vil generelt bestrebe sig på at benytte så få foderenheder og så lavt et råprotein- og fosforindhold som muligt.

Foderopbevaring:

Foderet opbevares i 5 indendørs siloer i foderrummet og 6 udendørs siloer. Samlet set er der opbevaring til 1.586 tons. Der opbevares også 6 tons mineraler i bigbags (1000 kg/ sæk).

Udendørs siloer:

- 2 stk. ca. 300 tons siloer, ca. 14 m høje i galvaniseret stål (opstillet syd for halmladen)
- 1 stk. ca. 3 tons silo i gul glasfiber, ca. 3 m høj (opstillet ved løbe/-drægtighedsstaldens vestlige ende)
- 1 stk. ca. 6 tons silo i gul glasfiber, ca. 4 m høj (opstillet ved klimastaldens sydligste ende)
- 1 stk. ca. 20 tons silo i galvaniseret stål, ca. 8 m høj (opstillet ved klimastaldens nordøstligste hjørne)
- 1 stk. ny ca. 20 tons silo i galvaniseret stål, ca. 8 m høj (opstillet umiddelbart nord for den eksisterende 20 tons silo).

Indblæsning af foder kan medføre støv. Der er ikke monteret støvcykloner på siloerne.

Pga. ejendommens beliggenhed forventer ansøger dog ingen støvgener udenfor ejendommens egne arealer. I forbindelse med høst og indkørsel af halm kan forekomme ophvirvling af støv.

Bedste tilgængelige teknik vedr. fodring:

BREF-dokumentet for intensiv fjerkræ- og svineproduktion angiver et fosfor- og råproteinindhold indenfor de vejledende niveauer i BAT-foder.

Tabel 8 Vejledende niveauer for råprotein i BAT-foder til svin jf. BREF:

Art	Faser	Indhold af råprotein (% i foder) ¹⁾	Samlet fosforindhold (% i foder) ²⁾
Fravænnede grise	< 10 kg	19-21	0,75-0,85
Smågrise	< 25 kg	17,5-19,5	0,60-0,70
Slagtesvin	25-50 kg	15-17	0,45-0,55
Slagtesvin	50-110 kg	14-15	0,38-0,49
So	drægtighed	13-15	0,43-0,51
So	diegivning	16-17	0,57-0,65

¹⁾ Med tilstrækkeligt afvejet og optimal tilførsel af aminosyrer

²⁾ Med tilstrækkeligt fordøjeligt fosfor med brug af fx højtfordøjelige uorganiske foderfosfater og/eller fytase

Miljøstyrelsen har udarbejdet teknologiblade for foder:

- Råprotein i slagtesvinefoder (2. udgave, revideret 31. 05.2011)
- Fosfor i slagtesvinefoder (2. udgave, revideret 31. 05.2011)
- Råprotein i sofoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Fosfor i sofoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)

- Råprotein i smågrisefoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Fosfor i smågrisefoder (1. udgave, oprettet 31.05.2011)
- Benzoesyre til smågrise (1. udgave, oprettet 24.11.2010)

Ansøger oplyser følgende om BAT for foder:

Ansøger vurderer, at der anvendes foder indeholdende et fosfor- og råproteinindhold indenfor de vejledende niveauer i BAT-foder (jf. BREF).

Der anvendes to blandinger til søer (en til diegivende og en til drægtige søer), to blandinger til smågrisene og en til polte/slagtesvin.

Der anvendes reduceret råprotein og fosfor i sofoder, jf. Miljøstyrelsens teknologiblade.

Der benyttes p.t. benzoesyre i det hjemmeblandede so- og slagtesvinefoder. I det færdigblandede smågrise foder er der også tilsat en eller anden form for syre, men dette kan variere. Generelt benyttes benzoesyre i forbindelse med sygdomsproblemer (fx Salmonella), og ikke for at mindske ammoniakemissionen. Der ønskes derfor ingen restriktioner i form af krav om faste mængder tilsat benzoesyre.

BAT for fosfor:

I forhold til de nye "Vejledende emissionsgrænseværdier opnåelige ved anvendelse af den bedste tilgængelige teknik (BAT)" for søer, smågrise og slagtesvin, er det Miljøstyrelsens udmelding, at emissionsgrænseværdien for fosfor fra sogylle, smågrise-gylle og slagtesvinegylle er maks. 23 kg P/DE ab lager, 27,8 kg P/DE ab lager og 20,5 kg P/DE ab lager (også angivet som maks. 32 kg P/ha, 39 kg P/ha og 26 kg P/ha). Med 174,42 DE årssøer, 103,39 DE smågrise og 81,73 DE slagtesvin/polte bliver det maks. 23,36 kg P/DE ab lager. www.husdyrgodkendelse.dk kommer frem til, at der er gennemsnitligt 23,20 kg P/DE ab lager for det ansøgte projekt. Der er foretaget en mindre korrektion på fosforen i sofoderet for at opnå dette niveau.

Ansøger oplyser følgende om fravalg i foderteknologier:

Fravalg af benzoesyre:

Ifølge teknologibladet er tilsætning af 0,5 % benzoesyre til smågrise foder i princippet omkostningsneutralt. Det vil sige, at udgiften til benzoesyren på 2-3 kr. pr. produceret smågrise opvejes af en forbedret produktivitet. Dog kan denne produktivitetsstigning opnås med andre tilsætningsstoffer, og driftsomkostningen for benzoesyre er derfor afhængig af prisforholdet mellem benzoesyre og disse alternative væksthæmende tilsætningsstoffer.

Det er derfor fravalgt at benytte benzoesyre som virkemiddel i forhold til ammoniakreduktion, idet reduktionen vil være forholdsvis lille.

Fravalg af foderkorrektion for smågrise og slagtesvin/polte:

Det er valgt udelukkende at foderkorrigere på sofoderet, idet ansøger ikke mener, at det er realistisk for ham, at reducere på smågrise- og slagtesvinefoderet i forhold til normen.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at der med de nuværende og planlagte tiltag til opbevaring og håndtering af foder ikke sker en væsentlige øget påvirkning af omgivelserne.

Da fodertiltag for søer gennemføres med henblik på at reducere ammoniakemissionen, stilles vilkår om maksimal mængde af N og P fra søer.

Der er anvendt følgende værdier ved beregningen: FE pr. årssø: 1500, råprotein pr. FE: 121,7 gram, fosfor pr. FE: 4,67 gram, antal fravænnede grise pr. årssø: 30 grise.

For at kunne dokumentere, at foderniveauet er på niveau med det forventede, stilles vilkår om, at blanderecept eller indlægsseddel fra indkøb af foder skal gemmes mindst fem år og forevises miljømyndigheden på forlangende.

Der stilles vilkår om, at ansøger skal dokumentere foderets indhold af råprotein og samlet fosforindhold for at sikre at der sker en god udnyttelse af det tilsatte fosfor i foderet. Dokumentation skal gemmes i fem år og forevises miljømyndigheden på forlangende.

For at sikre en god udnyttelse af foder som ressource, stilles der vilkår om mængden af forbrugt foder og opstået spild skal noteres i en driftsjournal.

Det vurderes, at ansøger anvender BAT i tilstrækkeligt omfang, hvis ovennævnte vilkår overholdes.

3.5 Energi- og vandforbrug

I forbindelse med drift af ejendommen og den beskrevne husdyrproduktion før og efter udvidelsen, er der skønnet at være et forbrug af råvarer og hjælpestoffer som i tabel 9 og 10.

Tabel 9. Forbrug af energi. (mængder *før* er oplyst af ansøger, *efter* er skønnede)

Middel	Før udvidelse mængde pr. år	Efter udvidelse mængde pr. år
El til produktionen	Ca. 325.000 kWh	Ca. 325.000 kWh
Dieselolie	Ca. 25.000 l	Ca. 25.000 l
Halm til opvarmning *	Ca. 600 bigballe	Maks. 100 bigballe

* Det forventes, at opvarmningen primært kan ske vha. varmegenindvinding fra gyllekøling. Der kan dog muligvis forekomme meget kolde perioder, hvor der bliver behov for at supplere med varme fra halmfyret, hvorfor forbruget af bigballe til opvarmning er skønnet til maks. 100 bigballe efter udvidelsen.

Elforbruget dækker ventilation, belysning, gyllepumper, drift af foderanlæg og øvrige elektriske maskiner.

Ifølge Håndbog i svinehold 2008 er elforbruget ca. 380 kWh pr. årssø og ca. 11 kWh pr. slagtesvin. Der er dog ikke angivet tal for smågrise. Der sker ændringer i eksisterende stalde og der etableres en ny smågrisestald. Umiddelbart vurderes det, at der ikke kommer til at ske en stigning i elforbruget.

Ansøger oplyser følgende om energibesparende foranstaltninger (BAT):

I de eksisterende stalde er der undertryksventilation, som automatisk op- eller nedjusteres efter behov. Der sørges for jævnlig inspektion og rengøring af ventilationskanaler. Der er temperaturstyring, alarmer mv. på alle ventilationsanlæggene.

Lyset i staldene slukkes om natten og der vil blive opsat lavenergilysstofrør i staldene, når de gamle armaturer skal skiftes.

Den nye stald vil blive etableret med gyllekøling, og varmen vil blive genanvendt til opvarmning af farestald, smågrisestald samt i stuehus.

Det forventes, at der også vil blive etableret undertryksventilation i den nye stald, som automatisk op- eller nedjusteres efter behov.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (lavenergibelysning, eftersyn og rengøring af ventilatorer, temperaturstyring, der sikrer temperaturkontrol og minimumsventilation i perioder, hvor der ikke er behov for ret stor ventilation).

Tabel 10. Forbrug af vand.

Middel	Før udvidelse mængde pr. år	Efter udvidelse mængde pr. år
Vandforbrug, drikkevand i produktionen	Ca. 7.392 m ³	Ca. 7.631 m ³
Vandforbrug, vask af stalde, overbrusning m.v.	Ca. 1.335 m ³	Ca. 1.333 m ³
Vandforbrug, Rengøring af maskiner	Ca. 50 m ³	Ca. 50 m ³
Vandforbrug, Sprøjtning	Ca. 125 m ³	Ca. 125 m ³
Vandforbrug, i alt	Ca. 8.902 m ³	Ca. 9.139 m ³

Skønnede forbrugsmængder er beregnet ud fra Håndbog for svinehold 2008 udgivet af Dansk Landbrugsrådgivning, Landscentret.

Ejendommen forsynes med vand fra en privat vandboring beliggende ved Gl. Kirkevej 19, 6300 Gråsten. Der er givet vandindvindingstilladelse til 14.000 m³ i marts 2009. Der vandes ikke marker.

Ansøger oplyser følgende om vandbesparende foranstaltninger (BAT):

Vandbesparelse opnås vha. drikkekopper/ trug, hvor spild opsamles. Der er drikkekopper/ trug i alle stalde. Alle staldene sættes i blød i koldt vand inden vask. Iblødsætningen reducerer det efterfølgende forbrug af rengøringsvand og staldene vaskes med højtryksrensere, hvilket også er vandbesparende.

Der er ikke udarbejdet egentlige planer for vedligehold og reparationer, men ved daglig inspektion vil eventuelle lækager blive opdaget og repareret med det samme.

Ifølge referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF) der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion, anvendes der således BAT (brug af iblødsætningsanlæg, vask med højtryksrensere og brug af drikkekopper).

Miljømyndighedens vurdering

Det forventede elforbrug i ansøgt drift er anslået til 325.000 kWh.

Der stilles vilkår om, at hvis ejendommens elforbrug overstiger 350.000 kWh, skal der foretages et energieftersyn inden 1 år efter, at elforbruget overstiger ovenstående. Energieftersynet er gratis og fås ved henvendelse hos ejendommens elselskab.

Der stilles vilkår om, at besøgsrapporten fra et eventuelt energieftersyn skal fremsendes miljømyndigheden. Der stilles også vilkår om, at hvis besøgsrapporten viser energiforbedringer, som via besparelse på el kan tilbagebetales indenfor to år, skal disse udføres senest to år efter modtagelsen af rapporten.

For at miljømyndigheden kan kontrollere elforbruget, skal det dokumenteres for eksempel ved fremvisning af elregning. Dokumentation skal gemmes mindst fem år og fremvises miljømyndig-

heden på forlangende.

Det fremgår af tabel 10, at det forventede vandforbrug vil være ca. 9139 m³ årligt efter udvidelsen. Mængden er beregnet efter normtal i "Håndbog for svinehold 2008". Det gennemsnitlige årlige forbrug kan i en tilsvarende produktion have udsving på +/- 25 %.

Vandforbruget noteres at ligge indenfor indvindingstilladelsen på 14.000 m³.

For at sikre en god udnyttelse af vandressourcen stilles der vilkår om, at hvis vandforbruget stiger over 10.000 m³ årligt, skal ansøger indsende redegørelse til kommunen om, hvorfor vandforbruget er steget og hvilke tiltag der planlægges brugt til at nedbringe vandforbruget.

For at sikre, at der sker en god udnyttelse af ressourcerne, stilles der vilkår om, at forbruget af vand og el skal registreres årligt, således det er muligt at følge forbruget og dermed lave en indsats, hvis forbruget stiger.

Det er miljømyndighedens vurdering af virksomhedens lever på til kravene til BAT for energi og vandforbrug, hvis ovenstående vilkår overholdes og virksomheden i øvrigt drives som beskrevet.

3.6 Spildevand

Rengøringsvand og drikkevandsspild er beregnet og indgår i den samlede gyllemængde. Læs mere i afsnit 4.2. Tabel 11 viser en oversigt over spildevand.

Tabel 11. Oversigt over spildevand

Spildevandstyper	m ³ /år før udvidelse	m ³ /år efter udvidelse	Afledes til	Renseforanstaltning
Rengøringsvand, drikkevandsspild mv.	ca. 1.335 m ³	ca. 1.333 m ³	Gyllebeholder	Ingen
Vaskevand fra vaskeplads	ca. 50 m ³	ca. 50 m ³	Gyllebeholder	Ingen
Regnvand fra vaskeplads (ca. 100 m ²)	ca. 85 m ³	ca. 85 m ³	Gyllebeholder	Ingen
Andre befæstede arealer (udlevering 15 m ²)	ca. 13 m ³	ca. 0 m ³	Gyllebeholder	Ingen
Sanitært spildevand fra stald (kun bruser og håndvask)	ca. 50 m ³	ca. 50 m ³	Gyllebeholder	Ingen
Sanitært spildevand fra stuehus	ca. 175 m ³	ca. 175 m ³	Septiktank – og videre til dræn	Bundfældning
Tagvand	ca. 5.300 m ³	ca. 6.400 m ³	Dræn	Ingen

Bilag 3 og 4 viser et oversigtskort med angivelse af afløbsforhold for ejendommen.

Mængden af tagvand er skønnet ud fra grundareal x 0,85 m³/ m²

Spildevand tilledt gyllebeholder

Udover rengøringsvand og drikkevandsspild, som er indregnet i gødningsmængden, tilledes der i alt 198 m³ spildevand til gyllebeholder i nudrift, og 185 m³ i ansøgt drift. Se pkt. 4.1.

Spildevand afledning

Ansøger har oprindeligt ønsket fortsat at aflede tagvand fra staldene gennem rørledning til Markbæk vandløb og videre til Rinkenæs Bugt. Præcis beliggenhed af ledning og udløbspunktet til vandløbet kendes ikke. Der er udarbejdet et kort over den skønnede lokalisering af ledning og udløbspunkt.

Sønderborg Kommune, afdeling Vand og Jord, har dog forvarslet, at der vil blive meddelt afslag til den indsendte ansøgning om at udlede direkte til Markbæk.

Af den grund har ansøger fået udarbejdet en beregning for et forsinkelsesbassin. Kommunen/Vand og Jord har meddelt, at hvis bassinet etableres i overensstemmelse med "Type A: Regnvandsbassin med permanent vandspejl", vil der ikke blive stillet krav om prøvetagning og analyse.

Ansøgning om et forsinkelsesbassin med permanent vandspejl er vedlagt ansøgningen, og bliver behandlet af Vand og Jord.

Dispensationsansøgning

Da det eksisterende staldanlæg er gravet ind i en bakke, er der etableret afløb fra grusvej på den vestlige side af de eksisterende smågrisestalde samt nord for den nordligste slagtesvinestald. På nuværende tidspunkt løber der regnvand fra Gl. Kirkevej ind på arealet på den nordlige side af den nordligste slagtesvinestald.

Pga. terrænforholdene er det således nødvendigt, at kunne bortlede regnvandet. De eksisterende afløbsriste betragtes som lovligt etableret. Sønderborg Kommune har meddelt, at afløbsristene sidestilles med dræn jf. § 8 stk. 1 pkt. 3. Der søges derfor om dispensation fra afstandskravet på 15 m til "dræn" til at etablere yderligere 3 afløbsriste. Begrundelsen er, at der ellers er risiko for, at staldanlægget kommer til at stå under vand i perioder med meget nedbør. Da der er tale om tætte staldanlæg, og der ikke transporteres husdyrgødning, dyr, handelsgødning, kemikalier eller andre potentielt forurenende stoffer langs smågrisestalden, mener ansøger, at ansøgningen bør kunne imødekommes.

Vandet ledes i øvrigt til det nye forsinkelsesbassin, hvorfor der nemt vil kunne afspærres i enten sandfanget eller i udløbsbrønden fra bassinet, hvis der skulle komme uheld med udslip. Se også afsnit 2.1

Septiktanken ved stuehuset var etableret på det tidspunkt, hvor ansøger købte ejendommen (1993). Der sker ingen ændringer i udledningen gennem septiktanken.

Vaskeplads

Der er etableret en vaskeplads på ca. 100 m² nordøst for den gyllebeholder, der ligger sammen med driftsbygningerne. Vaskepladsen har afløb til samme gyllebeholder. Påfyldning af sprøjtemidler foregår også på vaskepladsen, mens rengøring af sprøjteudstyret sker på markerne.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune gør opmærksom på, at afledning af sanitært spildevand og tagvand fra driftsbygninger samt andet overfladevand til dræn/vandløb, nedsivning eller lignende ikke er omfattet af denne miljøgodkendelse, men kræver særskilt tilladelse fra Sønderborg Kommune. Ejer har den 05. oktober 2011 ansøgt om tilladelse til udledning af tagvand m.v. Sønderborg Kommune, afdeling Vand & Jord, behandler ansøgningen. Der stilles i miljøgodkendelsen vilkår om, at der

skal kunne opnås en særskilt udledningstilladelse.

Vurdering af spildevandsafledning til overfladevand (tagvand o.l.) sker i henhold til miljøbeskyttelseslovens bestemmelser, men det indgår i vurdering af ansøgningen, om det kan forventes, at der kan findes en tilfredsstillende løsning for spildevandshåndteringen.

For at reducere risikoen for forurening af overfladevandsystemet, stiller kommunen vilkår om, at overfladevand som løber i såvel de tre nye som i de eksisterende nedløbsriste skal ledes til det nye forsinkelsesbassin, som vist på bilag 3, Ledningsplan. Der skal kunne afspærres i sandfanget og/eller i udløbsbrønden fra bassinet.

Der stilles også vilkår om, at der ikke må oplagres og transporteres potentielt forurenende stoffer i en afstand af 15 m til afløbsristene. Kommunen vurderer med de givne vilkår, at det kan sikres, at der ikke sker forurening af dræn og vandløb. Se også afsnit 2.1.

Med bekendtgørelse 268/2009 om påfyldning og vask m.v. af sprøjter til udbringning af plantebeskyttelsesmidler er der stillet krav om, at landbrugsbedrifter skal anmelde, at de udbringer gylle indeholdende vand fra vask af sprøjter eller spild fra påfyldning af sprøjter. Hvis det fremover bliver aktuelt at påfylde eller vaske marksprøjte på vaskepladsen, skal dette indtil videre anmeldes til kommunen, og der skal indhentes tilladelse til at udbringe gyllen på arealerne. Miljøstyrelsen har i marts 2009 meldt ud, at bekendtgørelsen skal ændres, og den nævnte anmeldebestemmelse vil bortfalde.

Kommunen gør opmærksom på, at rengøring af sprøjteudstyr ikke må ske på steder, hvor der er risiko for afløb til overfladevand.

Der må ikke tages vand til påfyldning direkte fra boring eller overfladevand.

Der stilles vilkår om, at vask af maskiner og lignende skal foregå på vaskepladsen, der minimum skal være to m bredere og to m længere, end den største maskine der vaskes på pladsen. Vilkåret stilles for at sikre mod risikoen for forurening med gødningsrester eller lignende. Rengøring af sprøjteudstyr må ikke ske på steder, hvor der er risiko for afløb til overfladevand.

Der stilles vilkår om, at bekæmpelsesmidler kun må opbevares i den oprindelige emballage.

3.7 Affald

Tabel 12 viser en redegørelse for håndtering af affald. Alle mængder er skønnede.

Tabel 12 Affald

Affaldstype	Opbevaringssted	Transportør	Modtageanlæg	Mængder	EAK-kode	ISAG-kode
Olie- og kemikalieaffald:						
Spildolie	Maskinhus	Selv	Sønderborg Forsyning	ca. 200 l	13.02.08	06.01
Olie- og brændstoffiltre	Maskinhus	Selv	Sønderborg Forsyning	ca. 10 stk.	16.01.07	06.05
Blyakkumulatorer	Maskinhus	Mekaniker	Mekaniker	ca. 2 stk.	16.06.01	05.99
Pesticider	Kemikalierum	Alt bruges	ca. 200 l	20.01.19	05.12	

Affaldstype	Opbevaringssted	Transportør	Modtageanlæg	Mængder	EAK-kode	ISAG-kode
Spraydåser	I tønder på gangen i stalden	Selv	Sønderborg Forsyning	ca. 125 stk.	15.01.10	23.00
Medicin	I køleskab	Alt bruges	ca. 1 måneds forbrug	18.02.08	05.13	
Kanyler i særlig beholder	I personale rum	Selv	Apotek	ca. 1.000 stk.	18.02.02	66.00
Batterier – alle typer	I personale rum	Selv	Sønderborg Forsyning	ca. 10 stk.	20.01.33	77.00
Fast affald:						
Tom emballage (papir/pap)	I container	Dagrenovation	Dagrenovation	ca. 2.600 kg	15.01.01	50.00
Tom emballage (plast)	I container	Dagrenovation	Dagrenovation	ca. 2.600 kg	15.01.02	52.00
Lysstofrør og elsparepærer	I tønder på gangen	Selv	Sønderborg Forsyning	ca. 100 stk.	20.01.21	79.00
Jern og metal	Jerndepot	Kværs autoophug	Kværs autoophug	ca. 10 t	02.01.10	56.20
Tomme olietromler og olietanke	Maskinhus	Kværs autoophug	Kværs autoophug	ca. 2 tønder	15 01 04	
Tomme medicin-glas	I stalden	Dagrenovation	Dagrenovation	ca. 1.000 stk.	15..01.07	51.00

Skønnede årlige mængder affald

Døde dyr lægges på et skyggefuldt areal ved jernbaneoverskæringen ved Gl. Kirkevej. Dyrene køres derned på en træpalle umiddelbart før afhentning og placeres under kadaverdække. Smågrisene kommer i en container, der også køres til jernbaneoverskæringen og afhentes af DAKA ca. en gang pr. uge eller efter behov. Dyr til afhentning tilmeldes pr. telefon.

Der er over de seneste år i gennemsnit leveret 110 containere og ca. 300 slagtesvin/søer.

Efter udvidelsen/ændringen forventes antallet af døde søer at stige lidt, mens antallet af døde slagtesvin vil falde. Antallet af containere med smågrise vil muligvis stige lidt (maks. 150 containere ud fra en forholdsbetragtning).

Miljømyndighedens vurdering

Virksomheden skal være opmærksom på, at alt affald skal opbevares, transporteres og bortskaffes i overensstemmelse med de til enhver tid gældende bestemmelser herom. Der henvises til:

- *Affaldsbekendtgørelsen*
- *Forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier, Forskrift 1/2011*
- *Regulativ for erhvervsaffald, 2011*
- *Regulativ for husholdningsaffald, 2011*
- *Bekendtgørelse om opbevaring af døde dyr*

Undtaget er dog bestemmelserne i *Forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier*, som ikke gælder for godkendelsespligtige virksomheder, og dermed ikke for denne ejendom.

For at sikre, at der ikke sker forurening på ejendommen i forbindelse med opbevaring og håndtering af farligt affald og kemikalier, stilles der vilkår herom. Vilkårene vil være i overensstemmelse med bestemmelserne i *Forskrift for opbevaring af farligt affald og kemikalier*.

Reglerne i Fødevarestyrelsens ”Bekendtgørelse om opbevaring af produktionsdøde dyr” skal efterleves. Det vil bl.a. sige, at indtil afhentning skal døde produktionsdyr opbevares på en måde, der sikrer dem mod ådselædende dyr og under sådanne forhold, at opbevaringen ikke udgør risiko for spredning af smitstoffer. For at forebygge smittespredning skal opbevaringsfaciliteten være placeret i passende afstand fra offentlig vej, produktionsbygninger og arealer med produktionsdyr.

For at begrænse gener for omgivelserne, stilles der vilkår om, at døde dyr skal være overdækkede under transport fra ejendommen til oplagspladsen, at oplagspladsen skal være afskærmet, samt at de døde dyr skal opbevares i en container eller være overdækket, så de er sikrede mod ådselædende dyr.

Når ansøger efterlever de nævnte vilkår samt bekendtgørelsens øvrige bestemmelser, er det kommunens vurdering, at gener for omgivelserne er begrænsede. I henhold til regulativerne gælder det, at medicinrester (inklusive vaccinerester og brugte kanyler) skal afleveres på apoteket. Tømt emballage kan bortskaffes med dagrenovationen.

Ligeledes kan tømt og rengjort (skyllet) pesticidemballage bortskaffes med dagrenovationen, mens emballage med pesticidrester skal afleveres som farligt affald – fx på en af Sønderborg Forsynings containerpladser. Alternativt kan tømt emballage fra såvel medicin som pesticider afleveres på containerpladsen som erhvervsaffald.

Ejer skal sikre sig, at genanvendeligt affald bliver afleveret til et registreret genanvendelses anlæg.

3.8 Råvarer og hjælpestoffer

Forbruget af energi og vand er beskrevet i afsnit 3.5.

Handelsgødning

Normalt afhentes handelsgødning direkte ved foderstoffirma i big bags. Hvis gødningen opbevares på ejendommen bliver big bags'ene stillet i maskinhuset på fast gulv. Maksimalt oplag vil være 70 tons.

Pesticider og sprøjteudstyr

Der oplagres kemikalier på ejendommen i et dertil indrettet kemikalie rum. Påfyldning af sprøjtemidler sker på vaskepladsen, mens rengøring af sprøjteudstyret sker på markerne med vand fra rentvandstank på sprøjten. Rengøringsvandet udsprøjtes på marken med sprøjteudstyret. Der opbevares omkring 200 l pesticider + piller i kemikalierummet.

Olietanke m.v.

Ejendommens tankanlæg og placering fremgår af tabel 13.

Tabel 13. Tankanlæg

Olietanke	Størrelse	Fremstillings år	Tank nr.	Godkendelsesnr.
Dieselolietank i maskinhuset	2500 l	2001	50511	50-5023

Tankningen sker på fast gulv inde i selve maskinhuset. Der forefindes dog altid sand eller andet materiale på ejendommen til opsamling/opdæmning af evt. spild.

Spildolie, olie- og brændstoffiltre opbevares i maskinhuset. Spildolie opbevares på en spildbakke, som kan indeholde et indhold tilsvarende den største beholder, som opbevares på bakken.

Olieråvarer som smøreolie, motorolie mv. opbevares ligeledes i maskinhuset. Maksimalt oplag er på 300 l.

Miljømyndighedens vurdering

Forbruget af energi og vand behandles i afsnit 3.5.

For at sikre at der sker en god udnyttelse af ressourcerne og at eventuelle uregelmæssigheder opdages, stilles der vilkår om, at der skal føres journal over energiforbrug (el, fyringsolie, diesellole).

For at minimere risikoen for forurening, stilles vilkår i forhold til håndtering af smøremidler, kemikalier, medicin samt tankning af diesel.

Der stilles vilkår om, at håndtering af brændstof skal foregå på en måde, således at der ikke opstår risiko for forurening af jord, overfladevand eller grundvand.

Olietanke på et husdyrbrug, der godkendes efter Husdyrloven § 12, er omfattet af Olietankbekendtgørelsen.

Der er stillet vilkår, som supplement til kravene i Olietankbekendtgørelsen om, at håndtering af brændstof, smøremidler og kemikalier skal foregå på en måde, således at der ikke opstår risiko for forurening af jord og grundvand, samt at tankning af diesel skal ske på en plads/sted med fast og tæt bund, enten med afløb med olieudskiller eller således, at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

Hvis der senere skal etableres nye olietanke på ejendommen, skal disse anmeldes jf. Olietankbekendtgørelsen inden opstilling, og kommunen skal foretage en vurdering af, hvorvidt det udløser miljøgodkendelse.

3.9 Driftsforstyrrelser eller uheld

Ansøgers redegørelse for mulige uheld

Der er som sådan ikke lavet særlige foranstaltninger til at imødegå driftsforstyrrelser og uheld, men anlægget er indrettet på en måde, der bevirker at risikoen for at driftsforstyrrelser og uheld minimeres.

Gyllen løber hovedsageligt med træk og slipsystem fra staldene til forbeholderne. De to eksisterende slagtesvinestalde (ST-29597 og ST-29591) er dog med linespilanlæg.

Begge forbeholdere ligger højere end gyllekanalerne så overløb fra dem vil ikke kunne ske. Gyllebeholderne er uden fastmonterede pumper, så udslip herfra vil kun finde sted, hvis beholderne kollapser. I så fald vil gyllen løbe ud på de omkringliggende marker, for til sidst at samles i den nærliggende lavning beliggende nord/ nordøst for den østligste gyllebeholder og nordnordvest for gyllebeholderen ved staldene.

Begge beholdere har omfangsdræn.

Pumperne i forbeholderne er udstyret med en timer, så risikoen for spild af gylle minimeres. Pumpen kører ca. 15 min og pumper ca. 10 m³ ad gangen.

Der anvendes gyllevogn med læssekran, hvilket minimerer risikoen for spild i forbindelse med fyldning af gyllevogn.

I tilfælde af uheld med udslip af gylle eller kemikalier eller lignende til regnvandssystemet, kan der afspærres i sandfanget eller i udløbsbrønden fra forsinkelsesbassinet eller i den østligste brønd før udløbet i 160 mm ledningen mod Markbæk.

I forbindelse med fx sygdomsudbrud med efterfølgende restriktioner over for svineflytninger eller slagteristrejke kan der ske en midlertidig ophobning af dyr på ejendommen. Dette vil bevirke, at lugtemissionen fra stalden bliver større end normalt. Denne situation forventes at forekomme meget sjældent.

Sandsynligheden for driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse med påfyldning og brug af dieselolie forventes at være meget lille. Tankningen sker på fast gulv inde i selve maskinhuset. Der forefindes dog altid sand eller andet materiale på ejendommen til opsamling/opdæmning af evt. spild.

Miljømyndighedens vurdering

Miljømyndigheden vurderer, at der er følgende risici for forurening:

- Håndtering af kemikalier
- Olietanke
- Påfyldning af diesel
- Uheld med transport af husdyrgødning, herunder overlæs som kan medføre spild på transportveje

Det vurderes, at der kan være en vis risiko for driftsforstyrrelser og uheld i forbindelse håndtering af olie og bekæmpelsesmidler. Det er derfor vigtigt, at beredskabet straks tilkaldes ved uheld, der medfører forurening, og at miljømyndigheden orienteres efterfølgende. For at sikre dette, stilles det som vilkår herom. Det er dog stadig virksomhedens pligt at forebygge og afværge driftsforstyrrelser og uheld – ligesom det er virksomhedens pligt at genoprette den hidtidige tilstand (jf. miljøbeskyttelseslovens § 71).

Der er stillet vilkår om håndtering af kemikalier, olietanke og påfyldning af diesel i tidligere afsnit.

For at mindske risikoen for uheld som følge af spildt husdyrgødning, stilles vilkår om at et eventuelt spild skal fjernes.

Der er ikke udarbejdet en beredskabsplan i forbindelse med ansøgningen om godkendelse. Der stilles derfor vilkår om, at der skal udarbejdes og indsendes en beredskabsplan til Sønderborg Kommune senest tre måneder efter at udnyttelsen af godkendelsen er påbegyndt. Beredskabsplanen skal være udformet på et sprog, som de ansatte forstår, og den skal være kendt af virksomhedens ansatte. Beredskabsplanen skal være let tilgængelig og opdateres hvert andet år.

Beredskabsplanen skal beskrive, hvordan medarbejdere og ejer skal handle i tilfælde af en række kritiske situationer.

- Brand
- Udslip af gylle ved pumpning, defekte rørforbindelser, brud på gyllebeholder ved påkørsel eller materialetræthed, ved sabotage m.v.

- Udslip og spild af kemikalier eller olie
- Spild af pesticider og sprøjtevæske ved opbevaring, håndtering eller fejlbetjening af sprøjteudstyr
- Strømsvigt, hvorved bl.a. staldventilationen standser

3.10 Biaktivitet/bivirksomhed

Der foregår ingen godkendelsespligtige biaktiviteter på ejendommen.

Der findes pt. et halmfyr på ejendommen, men såfremt gyllekølingsanlægget kan producere den nødvendige varme vil det blive taget ud af drift.

Til Saxagergård hører desuden en udlejningsbolig (Gl. Kirkevej 19).

4 Gødningsproduktion og –håndtering

4.1 Gødningstyper, mængder N og P

Der produceres ingen fast gødning eller dybstrøelse, men udelukkende svinegylle.

I nudriften produceres der 36086,25 kg kvælstof og 8142,56 kg fosfor, svarende til 345,32 DE. Der afsættes 5396,47 kg kvælstof og 1231,00 kg fosfor svarende til 52,20 DE.

I ansøgt drift produceres der 36114,15 kg kvælstof og 8341,5 kg fosfor, svarende til 359,53 DE, mens der afsættes 3873,77 kg kvælstof og 893,24 kg fosfor, svarende til 38,50 DE.

Tabel 14 viser en oversigt over de forskellige typer husdyrgødning m.v. der produceres, modtages og afsættes i den ansøgte produktion.

Tabel 14. Oversigt over husdyrgødning

Gødningstype	Kg kvælstof	Kg fosfor	DE
Svinegylle	36114,15	8341,50	359,53
Modtaget husdyrgødning (type)	-	-	-
Modtaget anden organisk gødning (type)	-	-	-
Afsat husdyrgødning (svinegylle)	-3873,77	-893,24	-38,50
I alt til rådighed	32240,38	7448,26	321,03

4.2 Flydende gødning, mængder og opbevaring

I den ansøgte produktion produceres 9254 tons gylle inkl. drikkevandsspild og vaskevand. Der er indsendt en kapacitetsberegning i forbindelse med ansøgningen.

Tabel 15. Oversigt over flydende gødning og spildevand til opbevaring

Gylle og regnvand	Norm- mængde gylle, m ³	Korrigeret normmængde gylle, m ³	I alt m ³
750 årssøer	6,32	-	4740
22.500 smågrise 7,2-30 kg	0,145	0,125	2812
2900 slagtesvin/polte 30-107 kg	0,51	0,523	1517
Vaskevand fra vaskeplads	-	-	50
Regnvand fra vaskeplads (ca. 100 m ²)	-	-	Ca.85
Sanitært spildevand fra stald (kun bruser og hånd- vask)	-	-	50
I alt til opbevaring	-	-	9254

Der findes to gyllebeholdere på ejendommen. Deres placering kan ses på situationsplan, bilag 1.

Tabel 15 viser en oversigt over opbevaringen af husdyrgødningen. % før og efter er de oplysninger om procentvis fordeling i de forskellige beholdere, der er indtastet i www.husdyrgodkendelse.dk. De i parentes viste procentsatser, er fordelingen i de lejede beholdere (indtastes ikke i www.husdyrgodkendelse.dk).

Tabel 16. Oversigt over anlæg til gødningsopbevaring

Anlæg	Kapaci- tet i m ³	Opførel- sesår	Beholder kontrol	Over- dækning	% før = % efter
Gyllebeholder 1	4.000	1987	2007	Flydelag	49
Gyllebeholder 2	4.150	1994	2004	Flydelag	51
Eksisterende fortank	20	1987	-	Betonlåg	-
Eksisterende fortank	20	1994	-	Betonlåg	-
Eksisterende kanaler	ca. 1.000	-	-	-	-
Nye kanaler	ca. 400	-	-	-	-
I alt	ca. 9.590	-	-	-	100

Jf. standardkapacitetsberegning er der ca. 6,32 m³ gylle/årssø (beregnet som worst case med alle dyr i løbe- og drægtighedsstalde løse med 4,64 m³ gylle pr. so, selv om der er individuel opstaldning i løbeafdeling, og 1,68 m³ gylle pr. so i farestald) (heri er der inkluderet 340 l vaskevand pr.

so). For smågrise er der ca. 0,125 m³ gylle/gris 7,2-30 kg (heri er der inkluderet 20 l vaskevand pr. dyr og 15 l drikkevandsspild). For slagtesvin/polte er der 0,442 m³ gylle/dyr 30-98 kg og 0,523 m³ gylle/dyr 30-107 kg (heri er der inkluderet 25 l vaskevand pr. dyr og 75 l drikkevandsspild).

Kapacitetsberegning (nudrift):

600 årssøer x 6,32 m³ = 3.792 m³

16.800 smågrise 7,2-30 kg x 0,125 m³ = 2.099 m³

5.430 slagtesvin/polte 30-98 kg x 0,442 m³ = 2.398 m³

Ekstra vand jf. tabel 11= 198 m³

I alt 8.487 m³

Opbevaringskapacitet i gyllebeholdere er på 8.150 m³.

Der er altså en opbevaringskapacitet på ca. 11,5 måneder i nudrift i gyllebeholdere alene.

Kapacitetsberegning (ansøgt drift):

750 årssøer x 6,32 = 4.740 m³

22.500 smågrise 7,2-30 kg x 0,125 m³ = 2.812 m³

2.900 slagtesvin/polte 30-107 kg x 0,523 m³ = 1.517 m³

Ekstra vand jf. tabel 11= 185 m³

I alt 9.253 m³

Opbevaringskapacitet i gyllebeholdere: 8.150 m³.

Der er altså ca. 10,5 måneders opbevaringskapacitet i ansøgt drift i gyllebeholdere alene.

Der modtages ikke gylle til opbevaring for 3.-mand og der opbevares ikke gylle hos 3.-mand.

Der udsluses gylle ca. hver anden uge. Gyllen løber til en af forbeholderne, og pumpes videre til en gyllebeholder. Se bilag 3, Ledningsplan.

BAT for opbevaring/behandling af husdyrgødning

Sønderborg Kommune vurderer, at følgende er BAT-niveau for opbevaring og behandling af husdyrgødning. Udgangspunktet er husdyrgødningsbekendtgørelsen.

Gyllebeholder

Beholderen skal opfylde kravene i § 15 i husdyrgødningsbekendtgørelsen, d.v.s. at:

- det er en stabil beholder, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger
- beholderens bund og vægge er tætte og beskyttede mod tæring
- lageret tømmes regelmæssigt af hensyn til eftersyn og vedligeholdelse – fortrinsvis hvert år.

Hertil kommer Miljøstyrelsens Teknologiblade:

- Gylleseparering, iht. Miljøstyrelsens Teknologiblad dateret 30.06.2010

- Overdækning, iht. Miljøstyrelsens Teknologiblad dateret 11.11.2010

Ansøger oplyser følgende om bedste tilgængelige opbevaringsteknik:

Da der er tale om:

- stabile beholdere, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger
- lagrene tømmes hvert år og inspiceres visuelt (tømmes helt 1 gang om året)
- beholdernes bund og vægge er tætte
- der er ingen spjæld, men alt overpumpes via neddykket rør
- gyllen kun omrøres umiddelbart før tømning
- beholderne er overdækket med naturligt flydelag (sikres ved at tilsætte halm efter hver tømning) eller fast overdækning

og beholderne kontrolleres ved 10-års beholderkontrollen, vurderes ejer, at der er BAT med hensyn til gødningsopbevaring jf. referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion (BREF).

Ansøger oplyser følgende om fravalg:

Fravalg af overdækning af gyllebeholdere:

Ifølge teknologibladet for fast overdækning af gyllebeholder koster overdækning ca. 20-35.000 kr i årlige meromkostninger. Hertil skal lægges engangsbeløb for tømning og rengøring af beholderne. Overdækninger af begge beholder vil kunne reducere ammoniakemissionen med godt 350 kg N/år. Til sammenligning kan oplyses, at de valgte BAT-tiltag foderkorrektion og gyllekøling bidrager med knap 1.200 kg N/år.

Overdækning af gyllebeholdere er fravalgt pga. den mindre ammoniakreduktionseffekt. Da gyllebeholderne er fra henholdsvis 1987 og 1994, er det uvist om beregningerne af meromkostningerne holder.

Fravalg af gylleseparering:

Separering er på nuværende tidspunkt ikke aktuelt eftersom der er tilstrækkeligt harmoniareal.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at der er tilstrækkelig opbevaringskapacitet for flydende husdyrgødning på ejendommen til de producerede gødningsmængder.

Ligeledes vurderes det, at ansøger lever op til de nævnte krav for opbevaring i husdyrgødningsbekendtgørelsen, og dermed også til BAT. Ansøger har redegjort for, at fravalg af fast overdækning af gyllebeholderen sker af økonomiske årsager, og fordi emissionsreduktionskravet er opfyldt på anden vis. Kommunen anerkender ansøgers valg og fravalg.

For at sikre mod spild af gylle eller uheld med gylle, stilles der vilkår om at håndteringen af gylle skal foregå under opsyn og på en måde, som medfører mindst mulig gene for omgivelserne. Pumpe og gyllevogn skal ved brug altid være under opsyn og eventuelt spild skal opsamles og ledes til gyllebeholder.

4.3 Gyllekøling

Der vil blive benyttet gyllekøling i den nye stald til smågrise/slagtesvin. I ansøgningen er indsat oplysninger vedrørende ammoniakreduktion og driftstid for anlægget. Disse oplysninger fremgår af tabel 17.

Tabel 17. Gyllekøling - ammoniakreduktion og driftstid

Stald	Ammoniakreduktion	Driftstimer pr. år for anlæg	Gennemsnitlig ammoniakreduktion over året (8.760 timer)
Ny smågrise-/slagtesvinestald	29,60 %	8760 t	382 kg N/år

Smågrise/slagtesvinestalden bliver på 814 m² og indrettes med gyllekumme, træk og slip.

På baggrund heraf kan nødvendig køleeffekt beregnes ud fra Miljøstyrelsens BAT-blad af 19.05.2009. Den beregnede køleeffekt fremgår af tabel 18.

Tabel 18. Nødvendig køleeffekt

Stald	Nødvendig køleeffekt pr. m² (W/m²)	Nødvendig køleeffekt i alt (kW)	Køling pr. år (kWh)
Ny smågrise-/slagtesvinestald	34,3	139,6	489.570

Overskudsvarme skal genbruges til opvarmning af den eksisterende smågrisestald, gulve i eksisterende farestald samt til opvarmning af mandskabsrum og stuehus, jf. bilag 6.

I forbindelse med gyllekølingsanlægget vil der komme til at løbe slanger med kølevæske i jorden uden for staldene. Dette skal godkendes særskilt af Sønderborg Kommune, Afdeling Vand og Jord i henhold til § 19 i Miljøbeskyttelsesloven. Ejer har indsendt ansøgning til Sønderborg Kommunes afdeling Vand og Jord, dateret 29.06.2011.

Miljømyndighedens vurdering

Gyllekølingsanlægget etableres med henblik på at reducere ammoniakemission, jf. afsnit 5.1. Der stilles derfor vilkår herom, herunder vilkår til indretning og drift.

Sønderborg Kommune vurderer, at der med den beskrevne praksis kan opnås en gennemsnitlig ammoniakreduktion over året på 29,6 % som angivet i ansøgningen, idet anlægget er dimensioneret i henhold til Miljøstyrelsens BAT-blad af 19.05.2009 (som nu er erstattet af Miljøstyrelsens Teknologiblad "Køling af gylle i stalde til søer og smågrise", 1. udgave af 26.01.2011).

Det vurderes desuden, at det er sikret, at overskudsvarmen fra gyllekøling bliver udnyttet.

Det er en forudsætning, at der kan opnås tilladelse til at anlægge slanger med kølevæske i jorden uden for staldene. Dette skal godkendes særskilt af Sønderborg Kommune, Afdeling Vand og Jord i henhold til § 19 i Miljøbeskyttelsesloven. § 19 tilladelse bliver udarbejdet og meddelt samtidig med miljøgodkendelsen.

4.4 Anden organisk gødning

Der modtages p.t. ikke gødning eller slam fra andre.

Ansøger forbeholder sig ret til at fylde op med gylle fra egen og andre bedrifter på egne og forpagtede arealer, så længe antallet af dyreenheder endnu ikke er etableret, eller såfremt der pga. sygdom i besætningen eller andre forhold ikke er fuld produktion.

4.5 Udbringning af husdyrgødning

Ved udbringning af husdyrgødning vises der så vidt muligt hensyn til omkringboende ved at tage højde for vindretning, tæt beboede områder mm. Der vil dog kunne foregå transporter i aftentimerne.

Når der udbringes husdyrgødning og suppleres op til Plantedirektoratets norm med handelsgødning, er der forbrugt 15-20 % mindre kvælstof end økonomisk optimal mængde. Dette medfører et kraftigt incitament til optimal håndtering af husdyrgødningen. Ansøger vil derfor søge den mest optimale form for udbringningsteknik, placering i sædskiftet og benytte de mest optimale vejrfor-

hold, således fordampningen af ammoniak reduceres mest mulig og udnyttelsen af næringsstoffer er størst mulig. Ligeledes vil stigende afgrødepriser flytte afgrødernes økonomisk optimale kvælstofniveau højere op, og dermed kræve bedre udnyttelse af husdyrgødning på bedriftens arealer.

Ansøger oplyser følgende om bedste udbringningsteknik:

Gødningsmængden tilpasses de enkelte afgrøders behov og tilpasses evt. tilførsel af anden gødningstype.

Gødningen udbringes så vidt muligt umiddelbart før afgrødernes maksimale vækst- og næringsstofoptag forekommer, hvilket nedsætter fordampning og lugtgener, da planterne hurtigt optager den tilførte gødning.

Vedr. udbringning følges de anvisninger (omkring snedækkede/ skrånende/ vandmættede/ oversvømmede arealer), der er angivet i BREF-dokumentet og som findes som generelle regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen og bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og plantedække.

Der bruges normalt traktor og gyllevogn med slæbeslanger, da det medfører for store afgrødeskader, at benytte nedfælder i voksende afgrøder. Hvis der udbringes på sort jord eller græs nedfældes gyllen.

Ejer vurderer, at de anvendte udbringningsteknikker lever op til BAT.

Ansøger oplyser følgende om fravalg:

Nedfældning i vinterafgrøder er ikke ønskeligt, da der kommer for mange køreskader på afgrøderne, hvilket medfører et mindre udbytte og i sidste ende en mindre N-optagelse i afgrøder og dermed også en større udvaskning. Udkørsel med nedfælder tager endvidere en del længere tid. En nedfælder har typisk 6-8 m rækkevidde, mens en gyllevogn med slæbeslanger har op til 24 m rækkevidde.

BAT for udbringning af husdyrgødning

Sønderborg kommune vurderer, at følgende er BAT-niveau for udbringning af husdyrgødning:

- Nedfældning af gylle i sort jord, iht. Miljøstyrelsens Teknologiblad af 30.06.2010
- Nedfældning af gylle i vinterafgrøder, iht. Miljøstyrelsens Teknologiblad af 30.06.2010
- Nedfældning af gylle i græsmarker, iht. Miljøstyrelsens Teknologiblad af 24.11.2010

Hertil kommer Husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for udbringning samt krav i Bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og om plantedække.

Disse indebærer bl.a.

- regler for udbringningstidspunkter (forbud mod udbringning 200 m fra byområder på weekend- og helligdage)
- udbringning af flydende husdyrgødning må kun ske ved slangeudlægning, nedfældning eller lignende
- udbringning af flydende husdyrgødning på sort jord og græsmarker skal ske ved nedfældning eller ved anvendelse af en teknik eller teknologi med samme effekt på ammoniakfordampning ved udbringning som nedfældning, jf. Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 24 stk. 3.
- udbringningsmetoder (fx ikke tilladt at bruge bredspreder eller vandingskanon til gylle)

- udbringning af husdyrgødning, ensilagesaft og spildevand må ikke give anledning til unødige gener
- krav om udbringningstidspunkter, der sikrer optagelse i planter
- krav om nedbringning af husdyrgødning udlagt på ubevoksede arealer indenfor 6 timer
- krav om ingen udbringning ved fare for afstrømning til søer eller vandløb ved tøbrud eller regnskyl
- krav om ingen udbringning på stejle skrånninger med hældning på mere end 6 ° ned mod vandløb, søer eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra øverste kant
- krav om maksimale mængder husdyrgødning pr. ha
- krav om efterafgrøder
- udarbejdelse af gødningsregnskaber
- udarbejdelse af mark- og gødningsplan (hvorved der sikres at mængden af gødning tilpasses afgrødens forventede behov)

Miljømyndighedens vurdering

Det er Sønderborg Kommunes vurdering, at det er BAT ikke at køre gødning ud på frossen jord. Der stilles derfor vilkår om, at der ikke må køres gylle ud på et vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal.

For at begrænse gener for omboende, stiller Sønderborg Kommune endvidere et vilkår om, at der ikke må foretages omrøring, håndtering og gylleudkørsel fra anlæggene lørdage, søndage og helligdage. Under særlige omstændigheder – herunder gunstige vejrforhold – må der udbringes husdyrgødning i weekenderne, hvis det sker efter forudgående advisering af naboerne, og reglerne i husdyrgødningsbekendtgørelsens kap. 9 overholdes. Se også 5.7 Transport

Det vurderes, at der er valgt de mest hensigtsmæssige kørselsveje, og at der ikke er væsentlige gener for omkringboende ved udkørsel af gylle, når det gøres som beskrevet, og når vilkår og gældende lovgivning efterleves. Der vurderes, at ejendommen lever op til kravene for BAT for udbringningsteknik, når ovenstående vilkår efterleves.

5 Forurening og gener fra husdyrbruget

5.1 Ammoniak og natur

I de enkelte delafsnit vil påvirkning med ammoniak fra anlægget på beskyttet natur, Natura 2000 og bilag IV arter blive vurderet separat.

Ammoniakreduktionskravet

Fordampningen af ammoniak vil primært ske som ammoniaktab fra stalde og fra lagre af husdyrgødning.

I henhold til ansøgningsmaterialet er det generelle krav til reduktion på 25 % (beregningsgrundlag for 2009, hvor ansøgningen er indsendt) af ammoniaktab fra stald og lagre opfyldt.

Ansøger har opfyldt kravet til ammoniakreduktion på 25 % af udvidelserne og ændringerne samt opfyldt Miljøstyrelsens vejledende emissionsniveau (se afsnit 7.2) ved at etablere gyllekøling i den nye smågrise-/slagtesvinestald og gennem valg af foderoptimering ved søerne.

Beregninger, der er fortaget ud fra Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem viser, at ammoniakemissionen fra nudriften er 6889,7 kg kvælstof pr. år og i ansøgt produktion 5226,93 kg kvælstof pr. år. Projektet medfører således en reduktion i ammoniakfordampningen på 1662,77 kg kvælstof pr. år. Endvidere viser beregningerne, at ammoniakreduktionskravet overopfyldes med 44,91 kg kvælstof pr. år. Se desuden afsnittet om BAT.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at kravet om ammoniakreduktion er opfyldt ved at etablere gyllekøling i den nye stald til smågrise/slagtesvin og gennem valg af foderoptimering ved søerne. Vurderingen er foretaget på baggrund af de tal, som fremgår af ansøgningskemaet. Sønderborg kommune vurderer derfor, at der ikke skal stilles yderligere krav til reduktion af ammoniakemission. Se også afsnit 7.2 om BAT.

Beskyttet natur

I de følgende afsnit behandles beskyttet natur opdelt i beskyttet natur ifølge Naturbeskyttelseslovens §3, natur beskyttet i henhold til husdyrgodkendelseslovens § 7, Natura 2000 samt Bilag IV-arter og rødlistearter.

Natur beskyttet ifølge Naturbeskyttelseslovens § 3

For at vurdere anlæggets påvirkning af beskyttet natur (ifølge naturbeskyttelseslovens § 3 – de såkaldte § 3-områder), har Sønderborg Kommune besigtiget naturen i en zone på 1000 meter fra anlægget. Bilag 10 viser en oversigt over naturen inden for 1000 meter fra anlægget.

Skov- og Naturstyrelsen har i deres ”Vejledning vedrørende sagsvurdering for lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af husdyrbrug” fra 2003 (2005) vurderet, at ekstra belastning på mindre end 0,5 – 1 kg N / ha/år kan antages at være uvæsentlige. Det gælder såfremt, der ikke er tale om særlig næringsfølsomme naturområder, og såfremt naturtypens grænseværdi ikke allerede er overskredet.

Naturtyper, som påvirkes af kvælstof fra luften, kan ændre fysisk karakter som følge af ændringer i plantesamfundene. Ofte vil en næringsberigelse resultere i en øget biomasseproduktion. Ved manglende naturpleje er resultatet tilgroning.

Naturtyper omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 er beskyttet mod tilstandsændringer. Beskyttede naturarealer fremgår af kommunens vejledende registrering. Undersøgelser viser, at den vejledende registrering af beskyttet § 3 natur blot omfatter 2/3 af de arealer, som opfylder kriterier for beskyttelse.

Af tabel 19 fremgår beskyttet natur indenfor 1000 meter indenfor husdyrbruget. Bemærk, at arealerne ikke nødvendigvis ejes af ansøger.

Tabel 19: Oversigt over beskyttet natur i 1000 meter zonen.

Id Nr.	Naturtype	Beskrivelse
185	Vandhul	Vandhul omgivet af pilekrat. Mod nord var der i 2010 en udyrket bræmme. Vandhullet kan være levested for Stor Vandsalamander
186	Eng-mose	Engareal hvor der i lavning mod syd og nord er mere våde mosearealer. Engen er stedvis artsrig. Engen er levested for padder. I våde år kan lavningerne fungere som yngelokalitet.
187	vandhul	Højtliggende mergelgrav helt tilgroet i vedplanter. Andehullet kan være levested for Stor Vandsalamander
1371	krat	På gamle kort ses at der her tidligere var et vandhul. I dag er hullet fyldt op og erstattet af krat. Arealet kan være en vigtig overvintringslokalitet for padder
1372	beplantning	På gamle kort ses at der tidligere var et vandhul. Vandhullet er fyldt op og et større areal er nu plantet til med vedplanter. Hele plantagearealet kan være leve og overvintringslokalitet for padder.
1373	Vandhul (opfyldt)	Her er der tidligere registreret et vandhul. Vandhullet er i dag fyldt op. Vandhullet kan tidligere have været værdifuldt levested for padder.
1374	vandhul	Stort vandhul i haven. Den sydlige del af hullet er helt overladt til sig selv. Hullet kan være en meget egnet yngelokalitet for padder. Herunder Stor Vandsalamander.
1375	vandhul	Et mudret vandhul i haven. Muligvis et regnvandsbassin for ejendommens overfladevand. Omgivende sumpvegetation kan være fødesøgnings- og overvintringslokalitet for padder.
1376	Vandhul	Vandhullet er en del af et haveanlæg med tydelig tilførsel af overfladevand. Meget mudret vand. Muligvis levested for padder.
1377	vandhul	Vandhullet er omgivet af dyrket mark og helt tilgroet i pil. Hullet er ikke egnet som yngelokalitet. Vandhullet kan have en mindre værdi som levested for padder
1378	Vandhul	Fint vandhul delvist i vedvarende græsareal. I vandhullet er der tidligere registreret Lille vandsalamander. Vandhullet er egnet yngelokalitet for bl.a. Stor Vandsalamander.
1379	Vandhul	Gammel mergelgrav. Delvist opfyldt. Kan muligvis tørre ud i tørre år. Meget tilgroet i vedplanter. Egnede overvintringslokalitet for padder.
1380	Vedv. Græs	En meget markant bakke i landskabet med stejle sider. Stedvis er der overdrevsvegetation. Arealet sprøjtes og gødskes. Arealet er ikke omfattet af § 3 på nuværende tidspunkt.
1381	vandhul	Vandhullet er helt tilgroet i vedplanter. Mindre egnet som yngelokalitet. Vandhullet er omgivet af dyrket mark. Arealet kan være levested for padder.
1383	Eng	Flot engareal i mosaik med andre naturtyper. Stedvist meget artsrigt. Afgræsses. Dele af det beskyttede engareal er i dag opdyrket. Opdyrkningen kan være i strid med lovgivningen. Hele arealet er levested for padder
1384	mose	Flot mose/engareal som afgræsses i mosaik med enge, vandhuller og moser. Arealer er levested for padder
1385	Vandhul	Et meget tilgroet vandhul. Kan være yngelokalitet for padder. Hullet får muligvis tilførsel af overfladevand
1387	Vedv. græs	Vedvarende græsareal. Afgræsses intensivt af heste. Dele af arealet kan være eng. Arealet kan være omfattet af beskyttelse.
1388	Vedv. Græs	Vedvarende græsareal. Afgræsses af kreaturer. Dele af arealet kan være overdrev. Arealet kan være omfattet af beskyttelse. Levested for padder
1389	Eng	Tilstødende areal til vandløb. Arealet er under tilgroning. Levested for padder
1390	Eng (opdyrket)	Tilstødende areal til vandløb. Dele af arealet er opdyrket efter besigtigelsen.
1391	Vedv. Græs	Vedvarende græs som muligvis gødskes og sprøjtes. Arealet afgræsses. Levested for padder
1392	Vedv. Græs	Vedvarende græs som muligvis gødskes og sprøjtes. Arealet afgræsses. Levested for padder
1393	Vedv. græs	Vedvarende græs som muligvis gødskes og sprøjtes. Arealet afgræsses. Levested for padder

Id Nr.	Naturtype	Beskrivelse
1777	vandhul	Fint lille vandhul som fungerer som vandingssted for kreaturer. Hullet kan være ynglelokalitet for padder trods skygge fra vedplanter.
1780	vandhul	Meget lille vandhul. Ikke egnet som permanent levested for padder

Da der i ansøgt drift er et fald i ammoniakemission fra husdyrbruget på Gl. Kirkevej 21 er der ikke beregnet ammoniakdeposition til § 3 arealerne omkring anlægget.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at da ammoniakemissionen fra anlægget er faldende vil ammoniakdepositionen ikke medføre en tilstandsændring af de omkringliggende § 3 områder.

Der stille derfor ikke særlige vilkår til beskyttelse af § 3 områderne.

§ 7 natur

Kvælstof, der deponeres fra luften, er det begrænsende næringsstof for mange sårbare økosystemer. Der kan forventes væsentlige ændringer i disse økosystemer som følge af ekstra tilførsel af kvælstof. Der er derfor udlagt bufferzoner omkring disse naturområder for at beskytte dem. Bufferzone I er en bufferzone på 300 meter omkring særligt ammoniakfølsomme naturområder. Indenfor denne zone og i selve naturområdet kan husdyrbrug ikke udvides eller ændres, hvis det medfører en øget udledning af ammoniak til naturområdet.

I en yderligere bufferzone (Bufferzone II) i en afstand af 300-1000 meter om disse særligt ammoniakfølsomme naturområder afhænger den tilladte merbelastning af antallet af andre husdyrbrug over 75 DE. Der må maksimalt udledes 0,7 kg N per ha, hvis der ikke er andre husdyrbrug i bufferzone II. Der må maksimalt udledes 0,5 kg N per ha, henholdsvis 0,3 kg N per ha afhængig af, om der er to ejendom eller flere ejendomme.

Sønderborg Kommune har besigtiget naturen i en zone på 1000 meter fra anlægget. Ved den aktuelle gennemgang af 1000 meter zonen blev der ikke registeret naturarealer omfattet af § 7 i lov om miljøgodkendelse.

Nærmeste § 7 naturareal jf. Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug ligger ca. 2,8 km nord for ejendommen. Der er tale om et overdrevsareal i Rinkenæs Skov. Der er ikke beregnet ammoniakdeposition til § 7 arealet, da den samlede påvirkning fra anlægget er faldende i ansøgt drift.

Miljømyndighedens vurdering

Da ammoniakemissionen fra anlægget er faldende i ansøgt drift vurderer Sønderborg Kommune, at ændringen ikke vil påvirke § 3 arealerne negativt. Der stilles derfor ikke vilkår.

Natura 2000

Ejendommen på Gl. Kirkevej 21 ligger ca. 930 meter fra det nærmeste terrestriske Natura 2000 område. Det er habitat- og fuglebeskyttelsesområde Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov (H83 og F68).

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov:

- Kransnålalge-sø
- Næringsrig sø

- Nedbrudt højmose
- Hængesæk
- Kildevæld
- Rigkær
- Bøg på mor med kristtorn
- Bøg på muld
- Ege-blandskov
- Skovbevokset tørvemose
- Elle- og askeskov
- Stor Vandsalamander

Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov:

- Hvepsevåge
- Rørhøg
- Isfugl

Ifølge Natura 2000 plan 2010-2015 for Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode skov er truslerne:

- Arealreduktion/fragmentering mod områdets rigkær
- Næringsstofbelastning – alle kortlagte naturtyper er negativt påvirket af luftbåret kvælstof. Den nedre tålegrænse er overskredet for alle naturtyper og for hængesæk samt skovnaturtyperne er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet for hele arealet.
- Tilgroning af næringsrige søer
- Uhensigtsmæssig hydrologi
- Uhensigtsmæssig drift i elle- og askeskov
- Invasive arter som kæmpe-pileurt og japan-pileurt
- Forstyrrelser af besøgene påvirker specielt ynglefuglene på udpegningsgrundlaget.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune har udarbejdet en konsekvensvurdering, som er vedlagt som bilag*. Konklusionen af konsekvensvurderingen lyder:

”Citat:”Bekendtgørelsens beskyttelsesniveau for ammoniakpåvirkningen er fastsat ud fra bedste videnskabelige viden, som sikrer, at med overholdelse af dette beskyttelsesniveau vil der ikke kunne påvises en biologisk ændring af naturområderne. Kommunen kan derfor kun give afslag i

en situation, hvor det på et konkret eksperimentelt videnskabeligt grundlag kan dokumenteres, at ammoniakpåvirkningen fra husdyrbruget vil medføre en påviselig biologisk ændring af dette naturområde, selvom beskyttelsesniveauet i denne bekendtgørelse er overholdt” (291 af 06/04 2011. Bek. om ændring af bekendtgørelse omtilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug – Bilag 3). Beregningspunktet giver en beregnet værdi på 0,2 kgN/ha/år. Den sandsynlige påvirkning er således uvæsentlig i henhold til den grænse som miljøministeriet har fastsat i nyeste vejledning og som Teknik og Miljøudvalget i Sønderborg Kommune har vedtaget som afskæringsværdi (0.2 kgN/ha/år).”

Beregningen af kvælstofdeposition fra projektet på Gl. Kirkevej 21 til det nærmeste Natura 2000 område er ifølge beregningerne i www.husdyrgodkendelse.dk 0,2 kgN/ha/år. Kommunen har foretaget en konkret vurdering i sagen og det vurderes på baggrund af konsekvensvurderingen af projektet kan godkendes i forhold til ammoniakpåvirkningen af habitatnatur med ammoniak fra anlægget.

Bilag IV- og Rødliste-arter

Bilag IV arter er arter omfattet af Habitatdirektivets bilag IV. I Danmark findes der 36 dyrearter, som henhører under denne kategori, heraf nogle sjældne arter mens nogle er mere almindelige.

Habitatdirektivet forpligtiger medlemslandene til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for dyrearter, som står på bilag IV. Beskyttelsen af arterne handler blandt andet om at sikre arterne mod at blive efterstræbt (jagt, indsamling, ødelæggelse af æg og yngel). Men medlemslandene skal også sikre, at arternes yngle- og rasteområder ikke beskadiges eller ødelægges, jf. direktivets artikel 12.

Af faglig rapport fra DMU nr. 635 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over bilag IV arters udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter er registreret i nærområdet til Gl. Kirkevej 21:

- Brunflagermus (*Nyctalus noctula*)
- Vandflagermus (*Myotis daubentonii*)
- Troldflagermus (*Pipistrellus nathusii*)
- Pipistrelflagermus (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Dværgflagermus (*Pipistrellus Pygmaeus*)
- Sydflagermus (*Eptesicus serotinus*)
- Stor vandsalamander (*Triturus cristatus*)
- Markfirben (*Lacerta agilis*)
- Hasselmus (*Muscardinus avellanarius*)

”Rødliste 2007” er en fortegnelse over forsvundne, truede, sårbare og sjældne plante- og dyrearter i Danmark. Formålet med listen er dels at danne grundlag for arbejdet med at opretholde naturens

mangfoldighed i Danmark og dels opfyldte internationale forpligtelser i forhold til Biodiversitetskonventionen.

Kommunen har konkret kendskab til forekomst Grøn frø i Gråstenskovene. Grøn frø er rødlistet

De tilbageværende landskabselementer så som levende hegn, beskyttede sten- og jorddiger, småskove, mindre moser og vandhuller danner vigtige spredningsveje og levesteder for områdets dyre og planteliv.

Gl. Kirkevej 21 ligger omgivet af vigtige levesteder for dyr og planter og landskabet rummer en del linjeformede landskabselementer, som knytter levestederne sammen. Ejendommen ligger omgivet af naturelementer, som udgør et netværk af egnede levesteder for vilde planter og dyr.

Det ansøgte projekt ændrer ikke spredningskorridorens funktion, da det ikke umiddelbart giver anledning til, at der fjernes vigtige ledelinjer i landskabet.

Kommunens egne artsregistreringer for det pågældende område er mangelfulde. Enkeltfund i området viser, at Stor Vandsalamander er vidt udbredt i området og den forefindes med stor sandsynlighed i alle egnede yngle og rastelokaliteter. Besigtigelsen viste, at der er mange potentielle levesteder og ynglelokaliteter for både Løvfrø og Stor Vandsalamander. Se tabel 19. Flere af lokaliteterne er også velegnede som ynglelokaliteter. Det antages, at de velegnede lokaliteter i dag fungerer som kerneområder for spredning til andre lokaliteter. Overskud af individer fra kerneområderne kan kolonisere mindre egnede lokaliteter via funktionelle økologiske ledelinjer i landskabet.

Miljømyndighedens vurdering

Det ansøgte projekt ved Gl. Kirkevej 21 vil efter beregningerne ikke medføre en merbelastning af leve- og ynglelokaliteter for særligt beskyttede arter. Der stilles derfor ikke særlige vilkår til beskyttelse af rødlistede- eller bilag IV arter.

5.2 Lugt

Der vil være lugt fra stalde med dyrehold, ved udslusning af gylle fra stalde, fra gyllebeholdere, samt ved udbringning af gylle.

Ansøger oplyser, at lugt, støj og transport er de største potentielle gener for naboer, men pga. den store afstand til nærmeste nabo forventer ansøger ikke, at udvidelsen vil give anledning til problemer. Rengøring i og omkring ejendommen foretages jævnlig for at undgå uhygiejniske forhold og for at nedsætte risikoen for tilhold af eventuelle skadedyr, samt for at mindske risikoen for lugtgener for omkringboende. I forbindelse med fx sygdomsudbrud med efterfølgende restriktioner over for svineflytninger eller slagteristrejke kan der ske en midlertidig ophobning af dyr på ejendommen. Dette vil bevirke, at lugtemissionen fra stalden bliver større end normalt. Denne situation forventes at forekomme meget sjældent.

Der udsluses gylle efter behov i de enkelte stalde, ca. hver anden uge. Udslusning sker indenfor normal arbejdstid mandag-fredag 7-16.

Overpumpning fra forbeholder til gyllebeholder sker i forbindelse med udslusning (ca. hver anden uge for den enkelte stald). Pumpning er under opsyn. Pumpe skal aktiveres inde i stalden, og skal genaktiveres efter 15 minutter. Uvedkommende kan derfor ikke aktivere pumpen ved uheld.

Udbringning sker på hverdage og kun undtagelsesvist i weekender – og altid i overensstemmelse med gældende regler (afstand til byzone). Der sker ingen varskoning af naboer. Udbringning kan forekomme om aftenen, for at holde antal udbringningsdage nede på så få dage som muligt.

Da de fleste af ejendommens egne arealer ligger tæt omkring Saxagergård vil transporterne af gylle til disse arealer ikke gå gennem områder, der er tæt bebygget, dog ligger nogle marker således, at der skal køres igennem Tørsbøl. Se køreruter på bilag 11 med arealer.

Der vil normalt blive kørt ud dels i april/maj måned og dels i august måned.

Gødningen udbringes så vidt muligt umiddelbart før afgrødernes maksimale vækst- og næringsstofoptag forekommer, hvilket nedsætter fordampning og lugtgener, da planterne hurtigt optager den tilførte gødning.

Lugtberegningen i www.husdyrgodkendelse.dk viser, at afstandskravene for lugt er overholdt.

Tabel 20 viser resultatet af lugtberegningen. Lugtberegningen er foretaget i www.husdyrgodkendelse.dk.

Tabel 20. Beregnet lugtemission fra anlægget via www.husdyrgodkendelse.dk

Område	Beregning-model	Samlet ukorrigeret geneafstand	Korrigeret geneafstand (ansøgt drift)	Korrigeret geneafstand (nudrift)	Vægtet gennemsnitsafstand	Genekriterie overholdt?
Byzone	FMK	615,33	459,91	558,13	673,34	Ja*
Samlet bebyggelse	Ny	448,01	0,00	0,00	0,00	Ja**
Enkelt bolig	FMK	181,94	87,50	98,95	212,46	Ja*

* Genekriterie overholdt. Korrigeret geneafstand kortere end vægtet gennemsnitsafstand.

** Genekriterie overholdt. Ingen nabobeboelser/byzoner indenfor 1,2 gange geneafstand.

Afstandskravet er opgivet som de beregnede geneafstande. Der skal gøres opmærksom på, at afstanden måles fra et beregnet midtpunkt/lugtcentrum til beboelsesbygningen ved enkelt beboelse og samlet bebyggelse og til zonegrænse ved sommerhus- og byzoneområde.

Lugtgeneafstandene er beregnet for fuld besætning. Alle ejendommens eksisterende og nye stalde indgår i beregningen.

Tabel 21. Afstande fra lugtcentrum og ny stald til relevante områder

Nærme-ste...	Lugtgeneafstand	Beskrivelse	Afstand fra lugtcentrum	Afstand ny stald
Byzone	Ca. 615 m	Rinkenæs byzone	708 m	734 m
Samlet bebyggelse	Ca. 448 m	Bolig i Rinkenæs byzone	721 m	748 m
Enkelt bolig	Ca. 182 m	Melskovvej 12 (landbrugspligt)	206 m	206 m
Enkelt bolig	Ca. 182 m	Melskovvej 25 (ikke landbrug)	228 m	209 m

Lugtens udbredelse i nærområde, afhænger bl.a. af antal og typer af husdyr og geografisk placering.

Disse faktorer indgår i lugtberegningen. I beregningen af geneafstanden kan indgå øvrige husdyrbrug større end 75 DE i området, hvilket dog ikke er aktuelt i dette tilfælde.

Bilag 10 viser anlægget og genegrænser i forhold til naboer mv. Grønne cirkler angiver afstande til den nærmeste zonegrænse indenfor byzone/sommerhusområde, afstand til nærmeste beboelse indenfor samlet bebyggelse samt nærmeste nabo uden landbrugspligt.

Der er beregnet en konsekvensradius på 801,33 m, vist med en lilla cirkel på kortbilaget. Der kan rent undtagelsesvist forekomme registrerbar, men ikke genegivende lugt fra landbruget uden for konsekvensområdet.

Miljømyndighedens vurdering

Lovens minimumskrav til afstande til nærmeste beboelser indenfor de tre typer er overholdt. Kommunen vurderer derfor, at lugt fra staldene ikke vil give væsentlige gener for naboerne.

Lugtens udbredelse i nærområdet afhænger blandt andet af antallet af dyr, typen af husdyr og den geografiske placering. Disse faktorer indgår i lugtberegningen. Lugtberegningen er foretaget med udgangspunkt i perioder med maksimal belægning i staldene. Alle eksisterende og nye stalde indgår i beregningen.

Ved den tidligere godkendelse i 2006 af ejendommen blev godkendelsen påklaget, blandt andet pga. lugt. Miljøklagenævnet behandlede sagen, og afgjorde sagen i 2010 med en stadfæstelse af den meddelte godkendelse. Miljøklagenævnet lagde navnlig vægt på, at der ikke var beboelser (herunder klagerens bolig) eller byzoneområder m.v. indenfor de respektive geneafstande.

Sønderborg Kommune vurderer, at godkendelsen ikke vil medføre øgede lugtgener for naboejendomme, da nærmeste nabobeboelse uden landbrugspligt (som ligger 228 m fra lugtcentrum) ligger udenfor den beregnede geneafstand på 182 meter. Det vurderes derfor, at husdyrbrugets lokalisering er tilfredsstillende for et landbrug af denne størrelse. De relevante vilkår i 2006-godkendelsen vil blive videreført i denne nye godkendelse.

Konsekvensradius for lugt er beregnet til 801 meter. Det betyder, at i en afstand af ca. 801 m fra staldene vil staldlugt kun undtagelsesvis kunne registreres. Den største lugtafgivelse er i sommerperioden, hvorfor det er denne beregning, der lægges til grund for vurderingen. Der ligger en del huse og ejendomme indenfor konsekvensområdet. Den beregnede konsekvensradius vil indgå som en parameter i vurderingen af, hvilke parter der skal høres i forbindelse med behandlingen af ansøgningen.

For at sikre omkringboende mod opståede gener, fastsættes der vilkår om maksimalt dyrehold på stald ad gangen. Der stilles også vilkår om, at såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til flere lugtgener for omkringboende end forventet, skal bedriften udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af generne, som accepteres af tilsynsmyndigheden og derefter gennemføres.

Da alle stalde har styret ventilation, stilles der desuden krav om, at færrest mulige ventilationsafkast i de enkelte staldsektioner må være i brug samtidig, så den højest mulige afkasthastighed opnås.

I de to eksisterende gyllebeholdere skal der være det lovpligtige intakte flydelag, der reducerer fordampning og lugtafgivelse. Det er derfor kommunens vurdering, at lugt fra gyllebeholderne ikke vil være til gene for naboerne.

Når gyllen skal omrøres og bringes ud, vil der altid være lugtgener. Det er kommunens vurdering, at ansøger ved at efterleve de generelle regler og ved at begrænse udbringning til så få dage som muligt tager tilstrækkeligt hensyn til de naboer. Se også afsnit 5.7, Transport.

På baggrund af IT-ansøgningssystemets beregninger på lugt, vil den planlagte udvidelse ikke medføre overskridelse af de i *Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug, bilag 3*, fastlagte afskæringskriterier.

5.3 Lys

Udendørs lyskilder angives på situationsplan bilag 1.

Ansøger oplyser, at der er opsat lys i gavlen på forestalden, som vender ud mod den eksisterende vaskeplads. Desuden er der opsat lys på de nuværende slagtesvinestalde (ST-29591 og ST-29597) samt på maskinhuset og foderladen. Det forventes, at der opsættes lys i gavlen på den nye klimastald. Lyset vil ikke kunne genere naboer pga. afstanden. Endvidere er der afskærmende læhegn.

Belysningen er tændt i maks. 6-8 timer. Der automatisk tænd/sluk med timer og lysføler.

Miljømyndighedens vurdering

Det vurderes, at forholdene omkring lys ikke vil være til gene for naboer eller andre. Det er derfor ikke relevant på nuværende tidspunkt at stille vilkår til lys.

5.4 Støj og vibrationer

Ansøger oplyser, at der kan forekomme støj fra forskellige kilder som angivet i tabel 22:

Tabel 22. Støjkilder, placering og driftstid

Støjkilde	Placering	Driftstid
Ventilationsafkast	På stald tagene	Hele døgnet
Fodringsanlæg	I foderrummet	ca. 20 timer/ døgn
Kompressor til vådfodringsanlæg	I foderrummet	2 min hver anden time
Blæser til korntørring	Ved gavl på foderopbevaringslade	ca. 100 timer/ år

Ansøger forventer ikke støjgener udenfor ejendommens arealer. Den eneste støj der forventes måske at ville kunne høres ved naboer, vil være ventilationen på dage med helt stille vejr.

Der er ikke foretaget særlige tiltag for at dæmpe støjkilder. Dette er ikke skønnet nødvendigt grundet anlæggets placering fra naboer og arten af støjkilderne.

Hertil kommer støj fra intern kørsel, f. eks. af foder, dyr, slagteribil samt diverse kørsel i forbindelse med markdrift mv.

Miljømyndighedens vurdering

Der vurderes ikke at være behov for specifikke vilkår for støjbegrænsning. Der fastsættes de generelle støjrænser for virksomheden i overensstemmelse med vejledning fra Miljøstyrelsen nr. 5 fra 1984. I tilfælde af, at det på et senere tidspunkt findes nødvendigt (fx pga. klager), at virksomheden dokumenterer, at støjvilkårene kan overholdes, stilles der vilkår om, at miljømyndigheden kan forlange en eftervisning af, at de fastsatte støjvilkår kan overholdes.

5.5 Støv

Ansøger oplyser, at indblæsning af foder i siloer kan medføre støv. Der er ikke monteret støvcykloner på siloerne.

Pga. ejendommens beliggenhed forventes der dog ingen støvgener udenfor ejendommens egne arealer. I forbindelse med høst og indkørsel af halm kan der forekomme ophvirvling af støv.

Miljømyndighedens vurdering

Der er ingen naboer langs med adgangsvejen til ejendommen.

Der stilles vilkår om, at stalde, anlæg, udenomsarealer m.v. skal vedligeholdes, så der ikke kan opstå væsentlige støvgener udenfor ejendommens eget areal.

Med hensyn til støvgener fra gården forventes det ikke at give væsentlige problemer. Dog henvises der til god landmandspraksis, at al transport til og fra bedriften skal, for at begrænse støvgener, foregå ved hensynsfuld kørsel, samt at alle aktiviteter på bedriften planlægges, herunder også levering og udkørsel, således at omgivelserne påvirkes mindst muligt.

5.6 Skadedyr

Ansøger oplyser, at rengøring i og omkring ejendommen foretages jævnlig, og evt. foderspild m.v. opsamles med det samme, for at undgå uhygiejniske forhold og for at nedsætte risikoen for tilhold af eventuelle skadedyr, samt for at mindske risikoen for lugtgener for omkringboende.

Fluebekæmpelse sker i overensstemmelse med Statens Skadedyrlaboratoriums retningslinjer, idet der indsættes rovfluelarver i gyllekanalerne ca. 4 gange i året.

Ejendommen er tilmeldt rottebekæmpelsesordning ved Mortalin, der tilser rottekasser 6 gange årligt.

Miljømyndighedens vurdering

I forbindelse med dyreholdet kan der forekomme gener fra skadedyr (rotter, mosegrise m.v.), som skal afhjælpes, samt gener fra fluer, som skal bekæmpes effektivt. Det vurderes, at ejendommens skadedyrsbekæmpelse er tilfredsstillende.

For at sikre hensynet til omkringliggende nabobeboelser stilles der vilkår om, at fluer skal bekæmpes i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratorium. Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.). Bemærk at retningslinjerne fra Statens Skadedyrlaboratorium opdateres en gang årligt.

5.7 Transport

Til- og frakørselsforhold til ejendommen, interne transportveje m.v. fremgår af bilag 1, Situationsplan.

Ansøger oplyser, at lugt, støj og transport er de største potentielle gener for naboer, men pga. den store afstand til nærmeste nabo forventes det ikke, at udvidelsen vil give anledning til problemer. Tabel 23 beskriver arten af transport, samt antal før og efter udvidelse.

Tabel 23. Transporter, antal før og efter udvidelse

Transporter, art	Før udvidelse antal/år	Efter udvidelse antal/år
Foder	ca. 78	ca. 78
Brændstof	ca. 10	ca. 10
Afhentning af smågrise	ca. 26	ca. 52
Afhentning af slagtesvin	ca. 17	ca. 17
Levering af slagtesøer	ca. 26	ca. 26
Afhentning af døde dyr	ca. 52	ca. 52
Diverse sækkevarer (såsæd/ savsmuld)	ca. 7	ca. 7
Gyllekørsel	ca. 500	ca. 640
Korn	ca. 150 læs af 10 t	ca. 150 læs af 10 t
Maksimalt i alt	ca. 866	ca. 1.032

Antallet af transporter er skønnede.

Det forventes at virksomheden kan overholde Miljøstyrelsens vejledende støjgrænser.

Der anvendes 25 tons gyllevogn med læssekran.

Da de fleste af ejendommens egne arealer ligger tæt omkring Saxagergård vil transporterne af gylle til disse arealer ikke gå gennem områder, der er tæt bebygget, dog ligger nogle marker så der skal køres igennem Tørsbøl. Se køreruter på bilag 11 med arealer.

Der vil normalt blive kørt ud dels i april/maj måned og dels i august måned.

Hvorvidt f.eks. fodertransport og dyretransporter passerer tæt bebyggede områder, afhænger af den rute som hhv. foderfirma / chauffør vælger. Dette ligger udenfor ansøgers indflydelse.

Omfanget af kørsel i forbindelse med transport af dyr og levering af diverse råvarer stiger samlet set i forbindelse med udvidelsen med knap 20 %. Der vil i tilfælde, hvor det er muligt, medtages større mængder pr. kørsel, f.eks. af foder.

Størstedelen af transporterne sker indenfor normal arbejdstid (ml. kl. 7 og 18), mens der i forbindelse med udbringning af gylle vil kunne foregå transport i aftentimerne.

Miljømyndighedens vurdering

Det er kommunens vurdering, at der er valgt de mest hensigtsmæssige transportveje for produkter til og fra gården.

Sønderborg Kommune vurderer, at kørsel som ovenfor beskrevet ikke vil medføre gener for omboende. Vi vurderer dog, at der kan opstå gener ved udbringning af husdyrgødning. Der stilles derfor vilkår om, at transport af gylle fra ejendommen ikke må finde sted på lørdage, søndage og helligdage, gennem landsbyen Tørsbøl.

Vi gør opmærksom på, at transport af gylle er omfattet af EU's biproduktforordning (1774/2002EF, bilag II, kapitel II, pkt. 1). Som følge heraf skal gylle transporteres i hermetisk lukket ny emballage eller tildækkede lækagesikre containere eller køretøjer. Undtaget fra bestemmelsen er dog transport mellem to steder på samme gård. Bestemmelsen administreres af Fødevarestyrelsen.

For at undgå, at der u hensigtsmæssigt spredes gylle på privat eller offentlig vej eller anden mands jord, tolker Fødevarestyrelsen dette således, at landmanden må transportere gyllen uden at leve op til kravet om hermetisk lukket ny emballage eller tildækkede lækagesikre containere eller køretøjer, hvis han kun transporterer gyllen på sin egen jord. Hvis han under samme CVR-nr. har flere ejendomme, der ligger langt fra hinanden, og det betyder, at transporten skal ske over en længere strækning ad privat eller offentlig vej eller anden mands jord, så skal gylle transporteres som anført i bilag II, kapitel II, pkt. 1. Transport af gylle til aftalearealer på 3. mands ejendom er også omfattet af bilag II, kapitel II, pkt. 1. Kun, hvis der er tale om transport af gylle mellem to naboer, og gyllen kan transportere direkte fra den ene ejendom til den anden, kan der undtages fra reglen.

Sønderborg Kommune vurderer, at når ovenstående regel efterleves, er det ikke nødvendigt at stille yderligere vilkår til transportformen.

6 Beskrivelse og vurdering af arealerne

I forbindelse med vurderingen af projektets mulige indvirkning på miljøet er der vurderet på, om virksomheden overholder harmonikravet og om der er problemstillinger vedrørende planforhold, som gør sig gældende. Der vurderes også på arealanvendelsens påvirkning af grundvandsressourcerne, vandmiljøet og beskyttet natur i forhold til fosfor, nitrat og ammoniak. Beskyttet natur indebærer naturarealer beskyttet af § 7 i Husdyrloven, § 3 i Naturbeskyttelsesloven, Natura 2000 områder og arter, som er omfattet af Habitatdirektivets bilag IV (bilag IV arter) samt andre relevante artsfredninger. Der vurderes også på arealanvendelsens påvirkning af kulturelementer i landskabet, som f.eks. beskyttede jord- og stendiger og fortidsminder og andre aktuelle fredninger.

Ændringer i husdyrbrugets ejede og forpagtede udbringningsarealer skal anmeldes til kommunen og have kommunens accept, før ændringen kan finde sted jf. §§ 15-16 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug. Anmeldelsen skal ske før planårets begyndelse den 1. august. Kommunen vurderer om sådanne ændringer af udbringningsarealerne kan ske inden for rammerne af denne godkendelse.

Bilag 12-16 viser udspretningsarealernes geografiske beliggenhed. Der rådes over et samlet udspretningsareal på 260,06 ha. Der modtages ikke slam eller andre affaldsprodukter til udbringning på udspretningsarealet. En del af udbringningsarealerne ligger i Aabenraa Kommune. Aabenraa kommune har lavet en udtalelse og sat vilkår til et af arealerne.

Miljømyndighedens vurdering

Der stilles vilkår om, at der ikke må udbringes anden organisk gødning på arealerne som f.eks. slam, da dette er en forudsætning for beregningerne i godkendelsen.

6.1 Lokalisering og planmæssige forhold

De planmæssige forhold fremgår af bilag 12.

Ejendommen og de tilhørende arealer ligger nordvest for Rinkenæs. Desuden har ansøger udbringningsarealer ved Tørsbøl og i Aabenraa Kommune ved Hønsnap.

Zonestatus: Alle udspretningsarealerne er beliggende i landzone og udenfor lokalplanlagte områder.

Arealerne 12-1, 2-0, 1-0, 6-0 og 6-1 ligger nærmere end 200 meter fra byzone eller er arealer i landzone, som er udlagt til boligformål. I henhold til § 24 i *Bekendtgørelse om husdyrbrug og dyrehold*

for mere end 3 dyreenheder, husdyrgødning, ensilage m.v. må husdyrgødning ikke udbringes på lørdage samt søn- og helligdage på disse arealer.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune stiller ingen vilkår til arealerne som vedrører planmæssige forhold. Det vurderes, at de generelle regler er tilstrækkelige.

6.2 Harmoniareal

Ifølge den gældende husdyrgødningsbekendtgørelse må der højst udbringes en husdyrgødningsmængde svarende til 1,4 DE pr. ha pr. planperiode for svin. Hvis der på et tidspunkt ikke er tilstrækkeligt udbringningsareal til rådighed, skal dyreholdet derfor mindskes, så de gældende harmonikrav kan overholdes.

Der ansøges om et dyrehold på 359,54 DE i svin. Der skal derfor være mindst 256,81 ha til rådighed til udbringning. I ansøgningen indgår 260,06 ha.

Miljømyndighedens vurdering

Det ansøgte areal er større end det nødvendige harmoniareal. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at der er tilstrækkeligt udspretningsareal på ejendommen

Der er således også tilstrækkeligt areal til, at der kan etableres et forsinkelsesbassin på en del af arealet, uden at der af denne grund ikke er tilstrækkeligt udspretningsareal.

6.3 Påvirkninger af søer og vandløb

Søer og vandløb samt terrænhældninger kan ses på bilag 15.

I henhold til Husdyrgødningsbekendtgørelsens § 26 må flydende husdyrgødning ikke udbringes på stejle skråninger med en hældning på mere end 6° ned mod vandløb, søer over 100 m² eller fjorde inden for en afstand af 20 m fra vandløbets, søens eller fjordens øverste kant.

Der er i forbindelse med godkendelsen af ejendommen meddelt en udledningstilladelse til overfladevand.

Vandløb

Der er rørlagte vandløb under arealerne 25, 29, 3-0,1-0,1

Arealerne 27 og 28 ligger ned mod beskyttet vandløb

Langs areal 1 og 7-0 løber et beskyttet og målsat vandløb. Vandløbet er målsat som B1 - Gyde- og yngelopvækstområde for laksefisk. Målsætningen er ikke opfyldt.

Mellem areal 6-0 og 6-1 ligger et beskyttet og målsat vandløb. Vandløbet er målsat som B1 og målsætningen er opfyldt.

Opland til søer

Arealerne 2-0, 12-0 og 1-0 ligger i oplandet til Minte sø.

Minte sø er en mindre sø. Ifølge "Forslag til Vandplan hovedvandopland 1.11 Lillebælt/Jylland" er søens miljømål god økologisk tilstand. Den nuværende tilstand vurderes i forslaget til vandplanen

at være dårlig. Af forslaget til vandplanen fremgår ”Søen blev senest undersøgt i 1987. Det er usikkert, om søen vil opfylde god økologisk tilstand i 2015. Der planlægges ingen indsats i denne planperiode bortset fra evt. generelle indsatser. Det skal dog sikres, at der ikke ved aktiviteter i oplandet sker en øget tilførsel af næringsstoffer.” Næringsstofftilførslen til Minte sø kommer primært fra spredt bebyggelse, regnvandsbetingede udløb og landbrug.

Søen ligger derudover i fuglebeskyttelsesområde. Minte sø er omgivet af habitatnaturtypen 1330 strandeng som indgår i NOVANA overvågningen af terrestiske naturtyper. Miljøcenter-Ribe har strandengene omkring Minte sø med i den igangværende NOVANA-overvågning. Disse resultater forventes at være tilgængelige i løbet af 2012.

Da Minte sø er saltvandspåvirket, vurderer Sønderborg Kommune, at søen er mindre følsom over for påvirkning med fosfor. Minte sø er derfor ikke udpeget som særlig regional eller lokal beskyttelsesinteresse jf. *Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug § 11 stk. 3.*

Miljømyndighedens vurdering

Arealer, som er beliggende ned mod vandløb, skråner ikke over 6 grader mod vandløbene. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at erosion af udbragt husdyrgødning til vandløbene under kraftige regnskyl ikke udgør en risiko, såfremt der opretholdes en bræmme på minimum 2 meter jf. Vandløbslovens § 69. Der stilles derfor ikke supplerende vilkår til arealerne ved vandløb.

Minte sø er ikke udpeget af kommunen som særlig regional eller lokal beskyttelsesinteresse jf. *Bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse m.v. af husdyrbrug § 11 stk. 3.* Målsætningen for Minte sø er dog, ifølge udkastet til vandplanerne ikke opfyldt. Da de endelige vandplaner endnu ikke foreligger og da kommunens høringssvar netop stiller spørgsmål ved brakvandssøers følsomhed over for fosfor vurderer miljømyndigheden, at det generelle beskyttelsesniveau for fosfor foreløbigt, er tilstrækkeligt til at beskytte vandmiljøet mod påvirkning med fosfor. Der stilles derfor ikke skærpede vilkår til fosfor på marker i oplandet til Minte sø.

Datagrundlaget for denne vurdering er meget begrænset og når der foreligger bedre data vil søen igen blive vurderet.

Påvirkning af fuglebeskyttelsesområdet Nybøl Nor og Flensborg Fjord er vurderet i afsnittet om Natura 2000.

6.4 Påvirkning af fjord & hav

Arealerne 23, 24, 25, 26-0, 27, 28, 29 og 30 afvander til Vadehavet. Arealerne 6-0 og 6-1 afvander til Nybøl Nor og areal 3-3 samt dele af areal 3-2, 3-3, 2-0 og 12-1 ligger i oplandet til Ydre Flensborg Fjord. Vadehavet, Nybøl Nor samt Flensborg Ydre Fjord er udpeget som Natura 2000 område. En del af arealet er også udpeget som nitratklasse. Vurderingen og beskrivelsen af arealernes påvirkning sker derfor i afsnittet om Natura 2000.

Areal 3-0, 1, 8 og 7-0 samt dele af areal 12-1, 2-0, 3-3 og 3-2 ligger i oplandet til Indre Flensborg Fjord. Da Indre Flensborg afvander udelukkende til Flensborg Ydre Fjord er vurderingen og beskrivelsen af påvirkningen foretaget i afsnittet om Natura 2000.

6.5 Nitrat til grundvand

Grundvandsdata kan ses på bilag 14.

Alle arealer er beliggende indenfor område med drikkevandsinteresser. Ingen af arealerne er omfattet af en indsatsplan.

Gråsten Vandværk

Arealerne 6-0 og 6-1 ligger indenfor indvindingsoplandet til Gråsten vandværk. Udbringningsarealerne ligger ca. 500 m fra vandværkets kildeplads i opstrøms retning i forhold til indvindingsboringerne. Ingen af arealerne i oplandet Gråsten Vandværk ligger i nitratfølsomme indvindingsområder.

Grundvandsdannelsen i indvindingsområdet til Gråsten Vandværk kendes ikke præcist, men den formodes at være moderat. Det primære grundvandsmagasin i området er beskyttet af ca. 25 m moræneler svarende til en god naturlig beskyttelse.

Rinkenæs Vandværk

Arealerne 1-0 samt dele af 2-0 og 1 ligger indenfor indvindingsoplandet til Rinkenæs vandværk:

De udbringningsarealer der ligger nærmest Rinkenæs vandværks kildeplads ligger ca. 500 m fra boringerne. Den sydøstligste del af 2-0 ligger inden for nitratfølsomt indvindingsområde. Ifølge ansøgningen er udvaskningen af nitrat fra arealet 48 mg/l i ansøgt drift. Dette er 1 mg/l mere end i nudriften

Tørsbøl Vandværk

Arealerne 27, 28 samt en del af areal 23 der ligger indenfor indvindingsoplandet til Tørsbøl vandværk. Hele indvindingsoplandet til Tørsbøl vandværk er udpeget som nitratfølsomt indvindingsområde. Boringer i området viser, at den naturlige beskyttelse af grundvandet i området er ringe. Således fremgår følgende lagserier af boringer i området:

Boring 168.1348 og 168.1349 tilhørende Kværs vandværk: Den samlede dæklagstykkelse (Lerlag eller lerede lag, der kan beskytte grundvandet mod forurening fra overfladen) over det primære grundvandsmagasin er ca. 10-15 m og består overvejende af sandede lerlag.

Boring 168.1016, der ligger mellem areal 23 og 28: Den samlede dæklagstykkelse over det primære grundvandsmagasin er ca. 8 m og består overvejende af sande lerlag.

Det at dæklagene under arealerne 27, 28 og 23 består af sandede lerlag gør, at deres evne til at beskytte mod nedsivning af forurenende stoffer forringes betydeligt. Arealerne er i ansøgningen sat i grundvandssædskiftet G7. Ifølge ansøgningen er udvaskningen af nitrat fra arealet 46 mg/l.

I Miljøstyrelsens sædskiftenotat fremgår at G7 sædskiftet er et sædskifte med vårbyg og 70 % "miljøgræs". Disse efterafgrøder kaldes "miljøgræs", fordi de ikke medregnes som efterafgrøder i Plantedirektoratets terminologi, og derfor heller ikke medfører reduktion i N-kvoten.

Miljømyndighedens vurdering

Arealerne i indvindingsoplandet til Gråsten Vandværk ligger udenfor nitratfølsomme indvindingsområder, der er ca. 25 meter moræneler til beskyttelse af grundvandet og arealerne ligger 500 meter fra boringerne i opstrøms retning. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at arealerne er tilstrækkeligt beskyttede og stiller ikke yderligere vilkår til beskyttelse af grundvandet.

Arealerne i indvindingsoplandet til Rinkenæs Vandværk ligger 500 meter fra indvindingsboringen. En del af areal 2-0 ligger i nitratfølsomt indvindingsområde. Udvaskningen af nitrat fra arealet er

48 mg/l i ansøgt drift. Da udvaskningen er under 50 mg/l kan der i forhold til beskyttelsesniveauet i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen godt tillades en merbelastning og Sønderborg Kommune vurderer at beskyttelsesniveauet er tilstrækkeligt til at beskytte grundvandet.

Sønderborg Kommune har foretaget en konkret vurdering af grundvandsbeskyttelsen for arealerne 23, 27 og 28. Det at dæklagene består af sandede lerlag gør, at deres evne til at beskytte mod ned-sivning af forurenende stoffer forringes betydeligt. Området er meget nitratsårbart og kommunen har derfor varslet afslag på ansøgningen om godkendelse, da udvaskningen i tidligere versioner af ansøgningen var på 70 mg nitrat/l ud af rodzonen. Denne påvirkning vurderede kommunen, var uforenelig med hensynet til omgivelserne, da hensynet til grundvand kræver, at der maksimalt må udledes 50 mg nitrat/l ud af rodzonen på disse arealer.

Ansøger har herefter tilrettet ansøgningen og indsendt den igen. Udvasningen fra arealerne er nu 46 mg nitrat/l og Sønderborg Kommune vurderer, at udbringningen af husdyrgødning på arealerne ikke vil medføre en væsentlig påvirkning på grundvandet. Der stilles følgende vilkår til arealerne 23, 27 og 28:

- Der skal hvert dyrkningsår etableres mindst 70 % miljøgræs på arealerne.
- Tilsynsmyndigheden (kommunen) skal hvert år kunne konstatere at efterafgrøderne er etableret korrekt på hele det pågældende areal med miljøgræs fra høst og frem til 1. februar det følgende år.
- Det er ansøgers ansvar at etableringen er vellykket
- Der accepteres kun udlæg af græs i forbindelse med etablering af dækafgrøden dvs. udlæg af græs om foråret i vintersæd og udlæg efter høst af hovedafgrøden accepteres ikke.
- Der er ingen krav til græsart.
- Der må ikke anvendes gødning eller græssende dyr på arealet fra høst og frem til 1. februar.
- Sædskiftet på arealerne må ikke indeholde bælgplanter.

6.6 Beskyttet natur

Beskyttet natur kan ses på bilag 13. Terrænhældninger kan ses på bilag 15.

Naturtyper omfattet af Naturbeskyttelseslovens § 3 er beskyttede mod tilstandsændringer. En merbelastning af beskyttede naturtyper med næringsstoffer kan have en negativ effekt på naturtypen, som kan medføre tilstandsændringer.

Beskyttede naturarealer fremgår af kommunens vejledende registrering, men undersøgelser viser, at kommunens vejledende registreringer generelt er mangelfulde. På baggrund af ovenstående er arealerne gennemgået i felten for potentiel § 3 natur inden for en 1.000 meter zone omkring den ansøgte ejendom.

Arealerne 6 og 6-1 ligger indenfor habitat- samt fuglebeskyttelsesområdet området Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov. Beskrivelsen og vurderingen af natur rundt om arealerne sker derfor i afsnittet om Natura 2000.

Tabel 24: Oversigt over beskyttet natur og vandhuller på eller i umiddelbar nærhed af udspretningsarealerne. Lokalitetsnummeret fremgår af bilag 17.

Areal	Beskrivelse af naturtypen	Lokalitetsnummer	Bilag IV arter	Bræmme-krav
23	Lysåben sø på græsareal med træer. Afstanden fra det dyrkede areal til søkanten er 12 meter.	1354 1355	1355: Ynglelokalitet for spidssnudet frø og rasteområde for Stor Vandsalamander	Nej
1	Sø uden skyggende træer. Søen er beliggende på et åbent græsareal. Det dyrkede areal hælder ikke ned mod søen.	1381	-	Nej
1-0	Lysåben sø hvor der ved besigtigelse er konstateret Stor Vandsalamander. Søen vurderes sammen med græsarealet omkring den at være egnet som ynglelokalitet for Stor Vandsalamander.	1378	Ynglelokalitet for Stor Vandsalamander	Nej
1-0	Lille tilgroet, delvist opfyldt mergelgrav som muligvis udtørres af og til. Måske ikke omfattet af § 3. Uegnet som levested for padder pga. udtørring og skygge. – muligvis forurenet af gammelt affald.	1379	-	Nej
1-0	Lille tilgroet og eutroficeret vandhul med tilledning drænvand, uegnet som levested for padder.	1377	-	Nej
3-3	Eng areal som gennem 10 – 12 år har været afgræsset med heste. Fin lavning med dominans af lavbundsarter. Stedvis artsrig. Dominans af kraftig Rajgræs. Lavningen er beskyttet af det omgivende engareal	186	-	Nej
26	Mose- og engareal med stor del fugtigbund samt åbne søer. En del af udspretningsarealet hælder mere ned 6 grader ned mod naturarealet.	-	Ynglelokalitet samt rasteområde for Stor Vandsalamander og spidssnudet frø.	Ja

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune har i tabel 24 beskrevet den beskyttede natur, som ligger på eller i umiddelbar tilknytning til udspretningsarealerne. Naturarealerne er også blevet vurderet i forhold til bilag IV arter. Se næste afsnit.

Det vurderes, at naturarealerne er tilstrækkeligt beskyttet mod tilstandsændring, da de værdifulde arealer ligger med stor afstand til udspretningsarealerne og der ikke er udspretningsarealer, som hælder stærkt ned mod de værdifulde beskyttede områder.

Naturarealerne ved alle udbringningsarealerne vurderes, at være tilstrækkeligt beskyttet af den eksisterende lovgivning, og der stilles derfor ikke vilkår til beskyttelse af disse.

6.7 Påvirkning af arter med særligt strenge beskyttelseskrav (Bilag IV arter)

Bilag IV arter er arter omfattet af Habitatdirektivets bilag IV. I Danmark findes der 36 dyrearter, som henhører under denne kategori, heraf nogle sjældne arter mens nogle er mere almindelige.

Habitatdirektivet forpligtiger medlemslandene til at træffe de nødvendige foranstaltninger til at indføre en streng beskyttelsesordning i det naturlige udbredelsesområde for dyrearter, som står på bilag IV. Beskyttelsen af arterne handler blandt andet om at sikre arterne mod at blive efterstræbt

(jagt, indsamling, ødelæggelse af æg og yngel). Men medlemslandene skal også sikre, at arternes yngle- og rasteområder ikke beskadiges eller ødelægges, jf. direktivets artikel 12.

Af faglig rapport fra DMU nr. 635 (håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV) fremgår en oversigt over bilag IV arters udbredelse i grid på 10 X 10 km fordelt over hele landet.

Af listen og ud fra kommunens egne registreringer fremgår at følgende arter er registreret i nærområdet til Gl. Kirkevej samt arealerne:

- Brunflagermus (*Nyctalus noctula*)
- Vandflagermus (*Myotis daubentonii*)
- Troldflagermus (*Pipistrellus nathusii*)
- Pipistrelflagermus (*Pipistrellus pipistrellus*)
- Dværgflagermus (*Pipistrellus Pygmaeus*)
- Sydflagermus (*Eptesicus serotinus*)
- Stor vandsalamander (*Triturus cristatus*)
- Markfirben (*Lacerta agilis*)
- Hasselmus (*Muscardinus avellanarius*)

Ved naturgruppens besigtigelse bliver der som udgangspunkt ikke registreret bilag IV arter. Naturgruppens registrering er ikke udtømmende for arealernes reelle indhold af bilag IV arter i det besigtigelsen har været fokuseret på biotoper og ikke arter. Naturgruppens registrering viser, at der er naturarealer og biotoper, som potentielt kan være levested, fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted for bilag IV arter. Kommunens padderegistreringer kan ses på bilag 13.

Flagermus trues generelt af mangel på hule træer, hvor de lever, samt dårligere fødegrundlag som følge af tilgroede vandhuller.

Stor vandsalamander foretrækker små vandhuller under 100 m², hvor der er sol på næsten hele vandfladen. Den trues af, at blive spist af rovdyr eller forurening af vandhuller med næringsstoffer.

Markfirben foretrækker sydvendte skrånninger med bart jord og sand. Markfirben er meget følsom overfor tilgroning af deres levesteder, idet de nedgravede æg dels skal have en hvis fugtighed, men også den rette mængde varme fra solen. Bar jord i forbindelse med træer er derfor et godt sted.

Hasselmusen lever typisk i løvskov og blandskov. Den foretrækker stabile og tæt forbundne levesteder og bevæger sig typisk ikke mere end 100 meter fra sin rede. Mangel på stabilitet, fragmenterede levesteder, intensiv drift, ensaldrende kulturer etc. er alle eksempler på ting der skader hasselmusens udbredelse og succes.

Miljømyndighedens vurdering

I vurderingen af, om padder kan have levested og fødesøgningssted på arealerne, er der vurderet på tilstedeværelsen af vandhuller på og ved markerne. Ved vandhuller, er der vurderet på vandhullets

egnethed som levested og fødesøgningsområde eller sporadisk opholdssted. Der er ydermere vurderet på vandhullets placering i forhold til kendte populationer.

Det er Sønderborg Kommunes vurdering, at søer eller vandhuller, der er mere eller mindre lysåbne og ikke fuldstændig tilgroede med vedplanter, kan have betydning for bilag IV arter, primært Stor Vandsalamander og Løvfrø. En fortsat eutrofiering af den type søer vil være medvirkende til at accelerere en tilgroning og dermed forringe leve- og ynglevilkår for bilag IV arter, der vurderes, at kunne være knyttet til søen.

I tabel 24 er der en beskrivelse af hver naturområde og om dette er en egnet lokalitet for Bilag IV arter, primært med fokus på padder da det er disse, der er relevante for områderne. Det er angivet om der er krav om ekstra bræmmer omkring naturarealet.

Ved flere af naturområderne er der nok naturlig bræmme til at sikre at Bilag IV arterne ikke bliver påvirket. Det er desuden vurderet at hvis marken skrånede med mindre end 6 grader ned imod naturområdet og naturområdet ikke er særligt værdifuldt som leve og ynglested for bilag IV arter, stilles der ikke krav om yderligere bræmmer.

Lokalitet 1355 en åben sø med græsarealer omkring. Lokaliteten vurderes at være ynglelokalitet for Spidssnudet frø og rasteområde for Stor Vandsalamander. Afstanden fra areal 23 til søen er ca. 12 meter og terrænet hælder mindre end 6 grader ned mod søen. Sønderborg Kommune vurderer derfor, at ynglelokaliteten er tilstrækkeligt beskyttet mod overfladeafstrømning af græsarealerne omkring den. Der stilles derfor ikke yderligere vilkår.

Ved areal 1-0 ligger en lysåben sø. Søen ligger i tilknytning til et græsareal og afstanden fra udspretningsarealet til søen er ca. 2,5 meter. Udbringningsarealet hælder mindre end 6 grader ned mod søen. Der er ved en besigtigelse konstateret Stor Vandsalamander og søen vurderes at være egnet som ynglelokalitet og græsarealet i tilknytning til denne som levested. Sønderborg Kommune vurderer, at den fortsatte drift af areal 1-0 ikke vil påvirke søen væsentligt. Dette skyldes, at areal 1-0 hælder mindre end 6 grader ned mod søen, at søen er beskyttet på to sider af græsarealet samt at afstanden fra udbringningsarealet til søen er 2,5 meter. Der stilles derfor ikke yderligere vilkår.

Langs areal 26 ligger et mose- og engareal med en stor del fugtigbund samt åbne søer. En del af areal 26 skrånede mere end 6 grader ned mod mose- og engarealet. Naturarealet vurderes at være egnet som yngle- og rasteområde for Stor Vandsalamander og Spidssnudet Frø, som begge er registreret i området. Sønderborg Kommune vurderer, at overfladeafstrømning fra udspretningsarealet kan påvirke ynglelokaliteterne i mose- og engarealet. Der stilles derfor vilkår om en 2 meter dyrknings, gødnings og sprøjtefri bræmme på areal 26. Se bilag 19.

Bræmmen ved naturarealet sikrer, at naturområdet beskyttes mod randeffekt fra det dyrkede areal. Det betyder, at der ikke sker overfladeafstrømning fra landbrugsarealet og til området, og at eng og mose derfor ikke bliver overbelastet med næringsstoffer. Da bræmmen ikke dyrkes, sker der ingen jordbearbejdning og derfor vil der til stadighed være vegetation på arealet til at bremse overfladeafstrømningen og jorderosion af næringsstoffer. Der vil desuden være vegetation til at optage den næring, som modtages fra den omkringliggende mark. At sprøjtning ikke er tilladt sikrer, at vegetationen ikke sprøjtes væk, så der ikke er vegetation til at optage næringsstoffer og forebygge jorderosion til naturarealet.

I forbindelse med projektet ændres der ikke på flagermusenes levesteder i træer og udhuse. "

Markfirbenet og Hasselmusen er ikke aktuelt i forbindelse med markerne og der fjernes ikke levesteder som følge af projektet.

Samlet vurderes det, at projektets aktiviteter på arealerne ikke vil medføre en væsentlig negativ påvirkning af levesteder og bestande af bilag IV arter.

6.8 Natura 2000

I de følgende afsnit vil konsekvenserne af godkendelsen for terrestriske og marine Natura 2000 områder blive vurderet. Udbringningsarealerne 6-0 og 6-1 er beliggende i habitat- og fuglebeskyttelsesområde Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov (H83 og F68). En del af udspretningsarealerne afvander til habitatområdet Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173) samt fuglebeskyttelsesområde Flensborg Fjord og Nybøl Nor (F64). De resterende udbringningsarealer afvander enten til Vadehavet (H78 m.v.) eller til Flensborg Indre Fjord, som afvander til Flensborg Ydre Fjord.

Terrestriske Natura 2000 områder

Areal 6-0 og 6-1 ligger i habitat- og fuglebeskyttelsesområde Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov (H83 og F68).

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov:

- Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger (3140)
- Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks (3150)
- Nedbrudte højmoser med mulighed for naturlig gendannelse (7120)
- Hængesæk og andre kærsumfund dannet flydende i vand (7140)
- Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand (7220)
- Rigkær (7230)
- Bøgeskove på morbund med kristtorn (9120)
- Bøgeskove på muldbund (9130)
- Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund (9160)
- Skovbevoksede tørvemoser (91D0)
- Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld (91E0)
- Stor Vandsalamander (1166)

Udpegningsgrundlaget for fuglebeskyttelsesområdet Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov:

- Hvepsevåge
- Rørhøg
- Isfugl

Ifølge Natura 2000 plan 2010-2015 for Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode skov er truslerne:

- Arealreduktion/fragmentering mod områdets rigkær
- Næringsstofbelastning – alle kortlagte naturtyper er negativt påvirket af luftbåret kvælstof. Den nedre tålegrænse er overskredet for alle naturtyper. For hængesæk samt skovnaturtyperne er den høje ende af tålegrænseintervallerne for kvælstofpåvirkning overskredet for hele arealet.
- Tilgroning af næringsrige søer
- Uhensigtsmæssig hydrologi

- U hensigtsmæssig drift i elle- og askeskov
- Invasive arter som kæmpe pileurt og japan pileurt
- Forstyrrelser af besøgene påvirker specielt ynglefuglene på udpegningsgrundlaget.

Der ligger ikke andre habitatområder på land indenfor 4,5 km fra udbringningsarealerne. Ifølge faglig rapport 774 fra DMU "Kvælstofbelastning ved udvalgte terrestriske habitatområder i Sønderborg kommune" er den totale afsætning af udbringningsarealerne 26 kg/N/ha/år. Tålegrænsen for skovnaturtyperne er 10-20 kg N/ha/år.

Marine Natura 2000 områder

Udbringningsarealerne til Gl. Kirkevej 21 ligger i oplandet til Vadehavet, Flensborg Indre Fjord eller Flensborg Ydre Fjord. I de følgende afsnit er arealerne i oplandet til Vadehavet behandlet for sig og arealerne i oplandet til Flensborg Fjord for sig. Alle arealerne i oplandet til Vadehavet og Flensborg Fjord har også i nudrift været i omdrift.

Miljøstyrelsen har fastlagt følgende afskæringskriterium for skadesvirkning af nitratudvaskning til overfladevande:

Et projekt for husdyrbrug kan ikke medføre en skadevirkning på overfladevande, herunder Natura 2000-områder samt yngle- eller rasteområder for beskyttede arter som følge af nitratudvaskning, hvis følgende punkter alle er opfyldt:

afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i kumulation med andre planer og projekter

Pkt. 1: Antal dyreenheder (DE) i det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, har ikke været stigende siden 1. januar 2007. Hvis der er andre kilder til nitratudvaskning, fx ny bebyggelse end den samlede husdyrproduktion, der har givet anledning til en øget nitratudvaskning fra det aktuelle opland siden 1. januar 2007, skal dette inddrages i vurderingen således, at en eventuel øget nitratudvaskning fra andre kilder end den samlede husdyrproduktion kan medføre et skærpet krav i godkendelsen, der modsvarer miljøeffekten af den øgede nitratudvaskning i det aktuelle opland. Gennemførte initiativer, fx etablering af vådområder, som reducerer nitratudvaskningen fra det aktuelle opland, kan ikke anvendes til at tillade et øget dyretryk i det aktuelle opland.

Natur og Miljøklagenævnet har i en principiel afgørelse af 24. november 2011 (NMK-133-00068) ikke kunnet tiltræde den lempelse af afskæringskriterie 1, som Miljøstyrelsens notat af 14. marts 2011 gav udtryk for (at der kunne ses bort fra en stigning i antallet af DE på under 5 % i et opland). Natur og Miljøklagenævnet har dermed slået fast, at der i et opland til et Natura 2000 vandområde ikke må have været en stigning i antallet af dyreenheder i oplandet i perioden siden 2007.

afskæringskriteriet for så vidt angår påvirkning fra projektet i sig selv

Pkt. 2A: Nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, dog således, at

Pkt. 2B: nitratudvaskningen fra den eksisterende og den ansøgte husdyrproduktion er mindre end 1 pct. af den samlede nitratudvaskning fra alle kilder fra det aktuelle opland, hvor projektet agtes gennemført, hvis udvaskningen sker til et vandområde, der er karakteriseret som et lukket bassin og/eller er et meget lidt eutrofieret vandområde.

Vadehavet

Bedriftens arealer 14-0, 23, 24, 25, 26-0, 27, 28, 29, 30 ligger helt eller delvist i oplandet til Bjernstrup Mølleå, som afvander til Vidåsystemet. I Vidåsystemet er Sønderådalene udpeget som Natura 2000 område, der udgøres af habitatområde nr. H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen og fuglebeskyttelsesområde F63 Sønderådal. Sønderå leder videre ud i Vidåen og fuglebeskyttelsesområde F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen samt Habitat- og Fuglebeskyttelsesområde F57 og H78 Vadehavet, samt Ramsarområde 27.

Vadehavet er angivet som sårbart Natura 2000 område, jf. miljøstyrelsens kortværk.

Udledningen af kvælstof m.m. fra husdyrbrugets udbringningsarealer skal i hht. Bekendtgørelse om udpegnings- og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter (bek. nr. 408 af 1. maj 2007) vurderes i forhold til, om det vil skade udpegningsgrundlaget for de ovenfor nævnte habitat og fuglebeskyttelsesområder.

Udpegningsgrundlaget for habitatområdet H78 Vadehavet, H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen, Fuglebeskyttelsesområderne F63 Sønderådal, F60 Vidå, Tøndermarsken og saltvandssøen, F57 Vadehavet og Ramsarområdet 27 indeholder følgende naturtyper og arter:

Naturtyper der indgår i udpegningsgrundlaget for H90:

- 3150 Næringsrig sø
- 3260 Vandløb

Dyrearter der indgår i udpegningsgrundlaget for H90:

- Snæbel
- Flodlampret
- Bæklampret
- Dyndsmerling
- Odder

Naturtyper der indgår i udpegningsgrundlaget for H78

- 1110 Sandbanke
- 1130 Flodmunding
- 1140 Vadeblade
- 1150 Lagune
- 1160 Bugt
- 1170 Rev
- 1310 Enårig strandengsvegetation
- 1320 Vadegræssamfund
- 1330 Strandeng
- 2110 Forklit
- 2120 Hvid klit
- 2130 Grå/grøn klit
- 2140 Klithede
- 2160 Havtornklit
- 2170 Grårisklit
- 2180 Skovklit
- 2190 Klitlavning
- 2250 Enebærklit
- 2310 Vise-indlandsklit
- 2330 Græs-indlandsklit
- 3130 Søbred med småarter
- 3140 Kransnålalge-sø
- 3150 Næringsrig sø
- 3160 Brunvandet sø
- 3260 Vandløb
- 4010 Våd hede
- 6210 Kalkoverdrev
- 6230 Surt overdrev
- 6410 Tidvis våd eng
- 7150 Tørvelavning
- 7230 Rigkær
- 9190 Stilkeke-krat
- 91D0 Skovbevokset tørvemose

Dyrearter der indgår i udpegningsgrundlaget for H78:

- Havlampret
- Bæklampret
- Flodlampret
- Stavsild
- Laks
- Snæbel
- Marsvin
- Odder
- Gråsæl
- Spættet sæl

Fuglearter der indgår i udpegningsgrundlaget for F63:

- Mosehornugle
- Rørdrum
- Sortterne
- Rørhøg
- Hedehøg

Fuglearter der indgår i udpegningsgrundlaget for F60 og F57:

• Rørdrum	• Hvid stork	• Lysbuget knortegås
• Rørhøg	• Engsnarre	• Sandløber
• Hedehøg	• Pibesvane	• Sandterne
• Mosehornugle	• Sangsvane	• Strandskade
• Spidsand	• Lille kobbersneppe	• Dværgmåge
• Skeand	• Blåhals	• Sortand
• Pibeand	• Brushane	• Stor regnspove
• Grågås	• Hjejle	• Edderfugl
• Kortnæbbet gås	• Strandhjejle	• Dværgterne
• Bramgås	• Plettet rørvagtel	• Havterne
• Almindelig ryle	• Klyde	• Splitterne
• Sortterne	• Fjordterne	• Hvidklire
• Islandske ryle	• Gravand	• Rødben
• Hvidbrystet præstekrave	• Krikand	•
	• Mørkbuget knortegås	•

Flere af arterne og naturtyperne er sårbare overfor næringsberigelse af deres levesteder. F.eks. er snæbel i Vidåsystemet følsomme overfor sandvandring og næringsberigelse af vandløbet, idet det kan medføre en skadelig effekt på deres gydepladser, hvis iltindholdet nedsættes og bunden belægges med et slam/sandlag.

Højt næringsindhold i åvandet, der føres til Rudbøl Sø, kan medføre en hurtigere tilgroning af Magisterkog og Rudbøl Sø sammenlignet med en ren naturtilstand i oplandet, hvilket giver dårligere leveforhold for bl.a. rørdrum (basisanalyse for H90 og forslag til Natura 2000 plan).

Rudbøl sø er A1 målsat, der er en målsætning med skærpede krav, som anvendes, hvis særlige na-

turværdier ønskes bevaret. Målsætningen er ikke opfyldt ifølge regionplan 2005-2016 og udkast til vandplan for vanddistrikt 4.1.

Basisanalysen for F63 Sønderådal siger, at vandkvaliteten i Sønderåen gennem de seneste årtier er forbedret, og vandkvaliteten og næringsbelastning anses ikke for at være en trussel mod fuglene på udpegningsgrundlaget (Forslag til Natura 2000-plan, Sønder Ådal, område nr. 101).

Ifølge basisanalysen for H78 og F57 Vadehavet er den internationale målsætning om, at Vadehavet skal være et "ikke næringsbelastet område" ikke opfyldt pga. de høje kvælstofkoncentrationer. "Opfyldelsen af målsætningen vil som minimum kræve en reduktion af næringsbelastningen med 50 % for kvælstof og 80 % for fosfor i forhold til niveauet i begyndelsen af 1989-90, som oprindeligt fastlagt i vandmiljø-handlingsplanen. Dette mål er endnu ikke nået for den sønderjyske del af det danske vadehav. Det vil derfor være nødvendigt fortsat at reducere især det diffuse bidrag for at nå de internationale, nationale og regionale mål. Det er desuden vigtigt at reducere den atmosfæriske næringsbelastning gennem en indsats overfor kilderne hertil" (Basisanalyse for vanddistrikt 50, Del 2 (s. 37 og 39)).

Ifølge Naturstyrelsens hjemmeside (<http://www.naturstyrelsen.dk/Vandet/Vandplaner/>), under beskrivelsen af naturområdet N89 Vadehavet, beskrives de væsentligste trusler mod naturtyperne og arterne i området som værende bl.a. næringsstoffbelastningen, intensiv landbrugsdrift, tilgroning og afvanding.

I Vandplanen er tilstanden i Vadehavet angivet som moderat til dårlig, hvor Lister Dyb er angivet som ringe. Årsagen skyldes for højt indhold af klorofyl (næringsstoffer). For at opnå målopfyldelse kræves mindst at tilstanden er god.

Ifølge Habitatdirektivets artikel 6 og vejledningen til denne, skal kommunen sikre, at planer og projekter hverken i sig selv eller i forbindelse med andre planer eller projekter i kumulation (dvs. i forhold til eksisterende belastninger og i forhold til belastninger fra allerede vedtagne planer, som ikke er realiserede) kan have en negativ påvirkning på de arter og naturtyper, som Natura 2000-områderne er udpeget for at bevare eller er til hindring, for at området kan opnå gunstig bevaringsstatus og en god tilstand.

Sønderborg Kommune skal bemærke, at der jf. Miljømålsloven for hvert vanddistrikt skal udarbejdes en statslig vandplan med tilhørende indsatsprogram samt kommunale handleplaner, der skal beskrive hvordan vandplan og indsatsprogram skal realiseres for overfladevand, grundvand og Natura 2000 områder. Forslag til vandplaner blev sendt i 6 mdrs. offentlig høring i oktober 2010 og blev vedtaget den 22. december 2011.

Ved gennemførelse af den nødvendige indsats skal det sikres, at der opstår god natur- og miljøtilstand. I vandplan for vanddistrikt 4.1 Kruså/Vidå og hovedopland 1.10 Vadehavet udskydes tidsfristen for målopfyldelse til efter 2015 pga. usikkerhed og manglende viden. Fastlæggelse af indsatskrav udskydes derfor til Vandplan 2015. Der må dog ikke gives tilladelse til øget forurening, der kan være til hindring for opnåelse af god tilstand i vandmiljøet.

Beskyttelsesniveauerne i husdyrloven er fastlagt med udgangspunkt i udvaskningsniveauet i perioden 2001 - 2005, som danner baseline for udarbejdelse af de foreliggende vandplaner. Dette niveau er jf. Miljøstyrelsens elektroniske vejledning om miljøgodkendelse af husdyrbrug uændret i 2007 og det er derfor en vigtig forudsætning for beskyttelsesniveauet i husdyrloven, at den samlede husdyrproduktion i et opland og dermed udvaskningsniveauet ikke har været stigende siden 2007.

Aabenraa Kommune har ved hjælp af Conterra fået undersøgt udviklingen af dyretrykket i oplandet til Lister Dyb, som er det sydligste danske delopland til Vadehavet, som Vidåen afvander til. Langt

den største del af Aabenraa og Tønder Kommunerens areal afvander hertil. Derudover afvander en ganske lille del af Sønderborg Kommune til Lister Dyb.

Opgørelsen, der er baseret på gødningsregnskaber, viser det samlede antal af DE i hele oplandet til Lister Dyb fra 2007 til 2009 (altså ikke pr. ha). Her viser resultatet, at der er sket en stigning i udbragt gødning i oplandet (antal DE) i Lister Dyb på 7,2 % fra 2007 til 2009.

Hele eller dele af udbringningsarealerne 14, 23, 24, 25, 26-0, 27, 28, 29 og 30 ligger i oplandet til Lister Dyb og Vadehavet. Lister Dyb er udpeget som Natura 2000 område. Miljøstyrelsen har den 4. marts 2011 offentliggjort en korttjeneste, der viser udviklingen i antallet af dyr ifølge CHR fordelt på de enkelte kystoplande. Beregningerne for alle oplandet fremgår af afsnittet ”beregninger” nedenfor.

Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als

Udbringningsarealerne 2, 3-3, 3-2, og 12-1 ligger helt eller delvist i oplandet til Ydre Flensborg Fjord. Arealerne 6-0 og 6-1 ligger i oplandet til Nybøl Nor.

Udbringningsarealerne 13-2, 13-0, 15-0 a, 15-0 b, 3-0, 1-0, 7-0, 8, 12-1 og 2-0 ligger i oplandet til Flensborg Indre Fjord, som ikke er udpeget til Natura 2000 område. Flensborg Indre Fjord afvander til Flensborg Ydre Fjord.

Udpegningsgrundlaget for Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als (H173) er:

- Marsvin (*Phocoena Phocoena*)
- Sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand
- Rev

Den primære trussel mod marsvin og andre små hvaler er fiskeri, sætning af garn og støj fra bådmotorer. Målsætningen mht. næringsalte, vurderes ikke at være opfyldt i habitatområdet.

Den oprindelige habitatudpegnings af Bredgrund blev lavet for at beskytte naturtyperne sandbanker og rev. Revene er værdifulde som levested for mange forskellige havorganismer (alger, muslinger, snegle, børste-orme og fiskeyngel). Muslinger er føde for dykænder og Bredgrund er derfor et vigtigt overvintringsområde for bl.a. edderfugl og havlit. I habitatområdet syd for udmundingen ved Høruphav er der registeret to rev: Middelgrund og Heltsbanke. Der foreligger ingen beskrivelse af revene og truslerne for disse.

Den primære trussel mod sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev, er kvælstofpåvirkning fra diffuse kilder samt udledning af miljøfremmede stoffer.

En del af H 173 er desuden udpeget som fuglebekyttelsesområde Flensborgs Fjord og Nybøl Nor (Fuglebekyttelsesområde 64) blev lavet for at beskytte en række fuglearter. Fuglearterne på udpegningsgrundlaget er troldand, bjergand, hvinand og toppet skallesluger.

Kortlægningen af naturtyperne indenfor habitatområdet H173 varetages af Miljøcenter Ribe. Kortlægningen er ikke tilendebragt på nuværende tidspunkt. I udpegningsgrundlaget for det tidligere habitatområde Bredgrund indgik naturtypen rev så naturtypen findes indenfor dette område. Kortlægningen er ikke færdig for det nye habitatområde og der er derfor ikke sikker viden om, hvor naturtypen findes. I Regionplan 2005-2016 er dog angivet en række marine områder der har naturvidenskabelig målsætning på baggrund af forekomst af stenrev. Miljøcenter Ribe oplyser, at de endnu ikke har begyndt kortlægningen af naturtyperne og, at de derfor ikke mener, at der skal ta-

ges hensyn til stenrevne, da det ikke er sikkert, at de er omfattet af udpegningsgrundlaget. Miljøcentret har påbegyndt kortlægningen af områderne i foråret 2011.

Der er ikke kendskab til beliggenheden af naturtypen sandbanker med lavvandet vedvarende dække af havvand og rev indenfor habitatområdet.

Beregninger

Ifølge Miljøstyrelsens notat skal der beregnes på påvirkningen til det enkelte vandopland. I de følgende afsnit er der lavet beregninger for Indre- og Ydre Flensborg Fjord, Nybøl Nor samt Vadehavet.

Ydre Flensborg Fjord

Arealerne i oplandet til Ydre Flensborg Fjord ligger i nitratklasse 1.

Den samlede udvaskning fra Gl.Kirkevej 21 til Ydre Flensborg Fjord kan på baggrund af notatet fra Miljøstyrelsen beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Gl. Kirkevej 21:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	25%
Samlet udspretningsareal	42,75 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	6,6 kg N/ha/år
Samlede påvirkning til Ydre Flensborg Fjord	106,4 kg N/år

Den totale udvaskning til Ydre Flensborg Fjord kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til Natura 2000 områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning oplandet til Ydre Flensborg Fjord	
Samlet opland til Ydre Flensborg Fjord	10903,9 ha
Dyrket areal i oplandet til Ydre Flensborg Fjord	9.805 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	0-50 (middel 25)
Standardudvaskning fra rodzonen	60 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til Ydre Flensborg Fjord	294.406 kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard),	32711,78 kg N/år
I alt for Ydre Flensborg Fjord,	327.118 kg N/år
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Ydre Flensborg Fjord	0,02 %

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til Ydre Flensborg Fjord som vist i tabel 25.

Tabel 25: Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registret i oplandet til Ydre Flensborg Fjord

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	8450
2008	8653
2009	7260
2010	7632

I henhold til Miljøstyrelsens vejledning anbefales det, at kommunen supplerer med lokal viden om udviklingen i oplande, hvor antallet af dyreenheder er mindre end 10.000. Sønderborg Kommune har derfor bedt Conterra lave udtræk af husdyrtrykkets udvikling ifølge gødningsregnskaberne – se tabel 26.

Tabel 26: Udviklingen i husdyrtrykket baseret på data fra gødningsregnskabet i oplandet til Ydre Flensborg Fjord.

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	8149
2008	8744
2009	8182
2010	-

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør af produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Der er udbragt slam eller aske på i alt 6,2 ha i oplandet til Ydre Flensborg Fjord siden 2007.

Nybøl Nor

Arealerne i oplandet til Nybøl Nor ligger i nitratklasse 1.

Den samlede udvaskning fra Gl.Kirkevej 21 til Nybøl Nor kan på baggrund af notatet fra Miljøstyrelsen beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Gl. Kirkevej 21:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	25%
Samlet udspretningsareal	11,91 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	6,6 kg N/ha/år

Samlede påvirkning til Nybøl Nor

29,63 kg N/år

Den totale udvaskning til Nybøl Nor kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til Natura 2000 områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning oplandet til Nybøl Nor	
Samlet opland til Nybøl Nor	5894,71 ha
Dyrket areal i oplandet til Nybøl Nor	3536,82 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	0-50 (middel 25)
Standardudvaskning fra rodzonen	60 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til Nybøl Nor	206.904 kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard), I alt for Nybøl Nor	17684,12 kg N/år 224.588 kg N/år
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Nybøl Nor	0,013%

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til Nybøl Nor som vist i tabel 27.

Tabel 27: Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registret i oplandet til Nybøl Nor

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	5668
2008	5543
2009	5421
2010	5453

I henhold til Miljøstyrelsens vejledning anbefales det, at kommunen supplerer med lokal viden om udviklingen i oplande, hvor antallet af dyreenheder er mindre end 10.000. Sønderborg Kommune har derfor bedt Conterra lave udtræk af husdyrtrykkets udvikling ifølge gødningsregnskaberne – se tabel 28.

Tabel 28: Udviklingen i husdyrtrykket baseret på data fra gødningsregnskabet i oplandet til Nybøl Nor.

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	5134
2008	4635
2009	4376
2010	-

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør af produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Indre Flensborg Fjord

Den samlede udvaskning fra Gl.Kirkevej 21 til Indre Flensborg Fjord kan på baggrund af notatet fra Miljøstyrelsen beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Gl. Kirkevej 21:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	25%
Samlet udspretningsareal	159,22 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	6,6 kg N/ha/år
Samlede påvirkning til Indre Flensborg Fjord	396 kg N/år

Den totale udvaskning til Indre Flensborg Fjord kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til Natura 2000 områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning oplandet til Indre Flensborg Fjord	
Samlet opland til Indre Flensborg Fjord	4225,53 ha
Dyrket areal i oplandet til Indre Flensborg Fjord	2535,32 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	0-50 (middel 25)
Standardudvaskning fra rodzonen	60 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til Indre Flensborg Fjord	69.610 Kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard)	5949,539 kg N/år
I alt for Indre Flensborg Fjord, kg N/år	75.559

Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Indre Flensborg Fjord	0,52%
---	-------

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til Indre Flensborg Fjord som vist i tabel 29.

Tabel 29: Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registeret i oplandet til Indre Flensborg Fjord

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	1625
2008	1559
2009	1531
2010	1530

I henhold til Miljøstyrelsens vejledning anbefales det, at kommunen supplerer med lokal viden om udviklingen i oplande, hvor antallet af dyreenheder er mindre end 10.000. Sønderborg Kommune har derfor bedt Conterra lave udtræk af husdyrtrykkets udvikling ifølge gødningsregnskaberne – se tabel 30.

Tabel 30: Udviklingen i husdyrtrykket baseret på data fra gødningsregnskabet i oplandet til Indre Flensborg Fjord.

Årstal	Antal dyreenheder i oplandet
2007	2835
2008	2281
2009	2273
2010	-

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør af produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Vadehavet

Den samlede udvaskning fra Gl.Kirkevej 21 til Vadehavet kan på baggrund af notatet fra Miljøstyrelsen beregnes til følgende:

Samlet udvaskning fra Gl. Kirkevej 21:	
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området	87,5%
Samlet udspretningsareal	44,74 ha
Udvaskning fra rodzonen, som skyldes husdyrgødning	6,6 kg N/ha/år
Samlede påvirkning til Vadehavet	256 kg N/år

Den totale udvaskning til Vadehavet kan ligeledes beregnes med baggrund i det nævnte notat. Notatet indeholder en række eksempler med flere forudsætninger. I den nedenstående beregning er disse forudsætninger medtaget. Oplande til Natura 2000 områder er delt i dyrkede og udyrkede arealer. Fordelingen er ca. 60-40. Der er også indsat standardudvaskninger for dyrkede og udyrkede arealer.

Samlet udvaskning oplandet til Vadehavet	
Samlet opland til Vadehavet	162.400 ha
Dyrket areal i oplandet til Vadehavet	97.440 ha
Gennemsnitligt kvælstofreduktionspotentiale i området (middel 87,5 %)	75-100 %
Standardudvaskning fra rodzonen	78 kg N/h/år
Udvaskning fra dyrket areal i oplandet til Vadehavet	950.040 Kg N/år
Udvaskning fra øvrige opland (standard)	81.200 kg N/ha/år
I alt for Vadehavet, kg N/år	1.031.240 kg N/år
Ansøgt kvælstofbidrag af samlede kvælstofbidrag til Vadehavet	0,025%

I henhold til tal fra CHR-registeret, som er tilgængelige på <http://www.jordbrugsanalyser.dk/webgis/kort.htm> er udviklingen i husdyrtrykket i oplandet til Vadehavet som vist i tabel 31.

Tabel 31: Udviklingen af husdyrtrykket baseret på data fra CHR-registret i oplandet til Vadehavet

År	Dyreenheder
2007	147.348
2008	149.192
2009	150.826
2010	151.398

Fra 2007 – 2010 har der således været en stigning på 4050 dyreenheder i oplandet til Vadehavet.

Sønderborg Kommune har ikke kendskab til øget påvirkning fra andre kilder i oplandet.

Antallet af dyreenheder på ophørte brug har kommunen ingen umiddelbare oplysninger om, da disse ofte ikke indberettes til kommunen. Det er kommunens erfaring, at landmændene registrerer ophør af produktionen i CHR, og at tallene fra CHR derfor viser et realistisk billede af udviklingen. Ophørte brug kan frit indenfor 3 år genoptage deres produktion.

Det antages derfor at ophørte DE automatisk forsvinder ud af CHR løbende og at der nogenlunde er det samme antal ophørte DE i registeret årene imellem.

Miljømyndighedens vurdering

Terrestiske Natura 2000 områder

Udbringningsarealerne 6-0 og 6-1 ligger umiddelbart op til naturtype 9130 Bøgeskov på muldbund og 9160 Egeskove og blandeskove på mere eller mindre rig jordbund. DMU har for Sønderborg Kommune beregnet kvælstofdepositionen på lokaliteten til 29 kg N/ha/år. Tålegrænsen på 10-20 kg N/år er dermed overskredet.

Som det ses af skærmdumpet fra Naturstyrelsens webgis er skovtilstandsklassen for skoven, som ligger umiddelbart op af udbringningsarealerne klasse 1 eller 2. Det betyder, at skovens tilstand vurderes som god eller høj.

I naturplanen er prognosen for naturtyper og arter ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Bøg på muld, ege-blandskov og elle- og askeskov pga. næringsstofbelastning.

I Miljøstyrelsens bilag til notat om Miljøklagenævnets praksis i sager om miljøgodkendelser af husdyrbrug af 6. juli 2009 står der: "Ammoniakpåvirkningen fra et udbringningsareal til et naturområde er i udpræget grad et lokalt fænomen. Selv i "worst case" er der kun påvirkninger indenfor 100 meter fra markkanten på over 1 kg N/ha. I normale tilfælde er der påvirkninger på over 1 kg

N/ha i op til ca. 20-30 meters afstand fra markkanten. Den reelle påvirkning vil afhænge af praksis i det enkelte år". Udover denne afstand vil påvirkningen være en del af baggrundsbelastningen.

Det vurderes, at udspreddning af husdyrgødning på arealet vil have en negativ påvirkning af Bøge samt Ege- og blandskoven både som følge af afstrømning og afdampning af ammoniak.

Sagen har været drøftet på Teknik- og Miljøudvalgets møde den 7. marts 2012. Forvaltningen indstillede til, at der stillet vilkår om, at der skal være en dyrknings-, gødnings- og sprøjtefri randzone på 10 meter langs de dele af skoven, som er markeret på bilag 22. Teknik og Miljøudvalget besluttede at der skal etableres en gyllefri randzone på 10 meter, som markeret på bilag 22. Der skal i randzonen hver år dyrkes enten en mellemafgrøde før høst og inden 20. juli eller en efterafgrøde lige efter høst af årets afgrøde dog senest 20. august. Mellemafgrøden og efterafgrøden skal følge Plantedirektoratets regler.

Bræmmen udgør i alt ca. 700 meter svarende til 7000 m².

Marine Natura 2000 områder

Ydre Flensborg Fjord, Indre Flensborg Fjord og Nybøl Nor

Antallet af DE fra den ansøgte produktion udgør mellem 0,013 og 0,5 % af det samlede antal dyreenheder i oplandet til Ydre Flensborg Fjord, Indre Flensborg Fjord, Nybøl Nor og Vadehavet.

Det vurderes på baggrund heraf, at nitratudvaskningen fra den eksisterende og ansøgte husdyrproduktion er mindre end 5 pct. af den samlede nitratudvaskning til oplandene. I henhold til Miljøstyrelsens vejledning om nitrat til overfladevande vurderes det således, at projektet i sig selv ikke medfører en skadevirkning på habitatområdet.

Antallet af dyreenheder i oplandet til Ydre Flensborg Fjord, Indre Flensborg Fjord og Nybøl Nor baseret på tal fra CHR har været faldende i perioden 2007 til 2010.

Oplandene til Ydre Flensborg Fjord, Indre Flensborg Fjord og Nybøl Nor har mindre end 10.000 DE i husdyr ifølge CHR-registret. Sønderborg Kommune har derfor valgt at supplere data med mængden af udbragt husdyrgødning på baggrund af data fra gødningsregnskaberne. Mængden af udbragt gødning har været faldende i oplandet til Indre Flensborg Fjord og Nybøl Nor i perioden fra 2007-2009.

I oplandet til Ydre Flensborg Fjord har der været en marginal stigning i mængden af udbragt husdyrgødning på 33 DE. Det vurderes at ændringen i antal DE i perioden 2007 til 2009 er så lille, at det ikke vil være nogen påvirkning på Ydre Flensborg Fjord.

I henhold til Miljøstyrelsens vejledning om nitrat til overfladevande vurderes det således, at projektet i kumulation med andre planer og projekter ikke medfører en skadevirkning på overfladevande.

Vadehavet

Ifølge data fra CHR har antallet af dyreenheder i oplandet til Vadehavet været stigende siden 2007. Tal fra gødningsregnskaberne understøtter dette.

Sønderborg Kommune har varslet afslag på ansøgningen om godkendelse og ansøger har herefter tilrettet ansøgningen, så påvirkningen i ansøgt drift er mindre end eller tilsvarende et planteavlbrug.

Ansøger har indsendt to fiktive ansøgninger:

- Skema 32612: Som viser beregning af udvaskning tilsvarende et planteavlsbrug med sædskifte S3. Planteavlsniveauet er 78,1 kg N/ha/år
- Skema 32613: Viser at arealerne i oplandet til Vadehavet kan leve op til planteavlsniveauet på 78,1 kg N/ha/år med det valgte sædskifte G7 på areal 23, 27 og 28 og sædskifte S4 på de resterende arealer.

Sønderborg Kommune vurderer at husdyrbruget i sin ansøgning har indarbejdet virkemidler, som nedbringer nitratudvaskningen til niveau svarende til et planteavlsbrug.

Udbringningen af gødning på arealerne i oplandet til Vadehavet vil derfor ikke i sig selv, eller i kumulation med andre, vil medføre en væsentlig påvirkning på Natura 2000 områderne. Der stilles derfor ikke vilkår.

6.9 Beskyttede sten- og jorddiger

De beskyttede sten- og jorddiger fremgår af bilag 13.

Der er beskyttede sten- og jorddiger langs markerne 7-0, 1, 6-1, 6-0, 28 og 23. De beskyttede sten- og jorddiger er omfattet af bestemmelserne i Museumsloven § 29 a. Det betyder, at de ikke må beskadiges eller sløjfes uden dispensation fra Sønderborg Kommune.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at de beskyttede sten- og jorddiger, der findes på ejendommen, er tilstrækkeligt beskyttede af gældende lovgivning, da der ikke er diger på de dyrkede arealer.

6.10 Kultur- og fortidsminder

De registrerede fortidsminder kan ses på bilag 13.

Der er ikke registreret fredede fortidsminder på eller i umiddelbar nærhed af arealerne.

Fredede fortidsminder må i henhold til Museumslovens § 29 e ikke ændres. Dette vil sige, at alle foranstaltninger der indebærer en påvirkning af fortidsmindernes indhold og overflade ikke er tilladt. Endvidere må der, inden for en afstand af 2 meter fra fortidsmindets bund, ikke foretages jordbehandling, gødes eller plantes jf. § 29 f i museumsloven. Ved fortidsminder, som har en beskyttelseslinje på 100 meter, må der ikke ændres i tilstanden af arealet inden for 100 meter fra fortidsmindet. Det betyder bl.a. at der ikke må hegnes, beplantes, nedgraves ledninger m.v. . Beplantning og hegning som en del af landbrugsdriften er dog undtaget fra bestemmelsen indtil 2 meter fra fortidsmindet.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at da der ikke er fortidsminder på og i nærheden af arealerne, er det ikke relevant at stille vilkår.

7 Bedste tilgængelige teknik (BAT) § 12

Et af hovedformålene med Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug er at fremme anvendelsen af renere teknologi og sikre brug af den bedste tilgængelige teknik i husdyrbrug. Princippet om brugen af bedste tilgængelige teknik (BAT) indebærer, at der inden for en given sektor skal anvendes den miljømæssigt set mest effektive og avancerede teknologi i produktionen.

Der er BAT for følgende områder:

- Foder, se afsnit 3.4
- Staldindretning, se afsnit 3.2
- Forbrug af vand og energi, se afsnit 3.6
- Opbevaring/behandling af husdyrgødning, se afsnit 4.2
- Udbringning af husdyrgødning, se afsnit 4.5
- Management (ledelses- og kontrolfunktioner) behandles herunder, afsnit 7.1.

BAT for Management behandles herunder. De fem øvrige BAT områder er behandlet i de relevante afsnit i godkendelsen.

7.1 BAT for Management

Det er BAT at udføre alle følgende punkter:

- Identificere og implementere uddannelses- og træningsprogrammer for bedriftspersonale
- Føre journal over vandforbrug
- Føre journal over energiforbrug
- Føre journal over mængde af husdyrfoder
- Føre journal over opstået spild
- Føre journal over spredning af uorganisk gødning på markerne*)
- Føre journal over spredning af husdyrgødning på markerne*)
- Have en nødfremgangsmåde til at håndtere ikke planlagte emissioner og hændelser
- Iværksætte et reparations- og vedligeholdelsesprogram for at sikre, at bygninger og udstyr er i driftsklar stand, samt at faciliteterne holdes rene
- Planlægge aktiviteter på anlægget korrekt, såsom levering af materialer og fjernelse af produkter og spild
- Planlægge gødning af markerne korrekt*

*) – BAT - krav anses for opfyldt ved reglerne i §§ 21- 22 i Lov om jordbrugets anvendelse af gødning og plantedække.

Ansøger oplyser følgende:

BAT indenfor management / godt landmandsskab er i BREF (referencedokumentet for bedste tilgængelige teknikker, der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion) defineret på en række områder. På bedriften er der taget følgende forholdsregler:

Medarbejderne vil blive orienteret om ejendommens miljøgodkendelse og være bekendt med vilkårene i miljøgodkendelsen.

Der udarbejdes gødningsplaner og gødningsregnskaber for både brug af handelsgødning og husdyrgødning.

Rengøring i og omkring ejendommen foretages jævnlig for at undgå uhygiejniske forhold og for at nedsætte risikoen for tilhold af eventuelle skadedyr, samt for at mindske risikoen for lugtgener for omkringboende.

Der føres ikke løbende journal over energiforbrug, men energiforbruget opgøres årligt i forbindelse med regnskabet.

Ved udbringning af husdyrgødning vises der så vidt muligt hensyn til omkringboende ved at tage højde for vindretning, tæt beboede områder mm.

Der bliver lavet beredskabsplan, så forholdsregler i forbindelse med uheld med kemikalier og gylle, brand mv. er beskrevet. Grunden til beredskabsplanen ikke er udarbejdet endnu er, at det først er, når anlægget er opført, at det endeligt kan oplyses, hvor brandslukningsudstyr mv. placeres i de nye stalde.

Der er lavet APV på ejendommen.

Der er ikke egentlige uddannelses- og træningsprogrammer, men de ansatte sendes på relevante kurser i arbejdstiden, når der er behov, alt efter hvilke type arbejdsopgaver, de skal håndtere. Der er pt. 3 ansatte på ejendommen.

På baggrund af ovenstående vurderer ansøger, at han bruger BAT indenfor management.

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger har redegjort for implementeringen af BAT i forhold til Management. Der er stillet en række vilkår i de øvrige BAT-afsnit: der skal bl.a. registreres vand-, el- og foderforbrug. Eventuelle spild skal registreres.

Der stilles vilkår om, at der skal udarbejdes en beredskabsplan.

Kommunen vurderer, at ansøger lever op til BAT for management, når de enkelte vilkår efterleves.

7.2 Samlet vurdering vedrørende BAT

BAT på staldindretning (ammoniakemission)

Ejendommens samlede fordampning af ammoniak i ansøgt produktion er på 5226,94 kg N/år, jf. det elektroniske ansøgningssystem i husdyrgodkendelse.dk.

Miljøstyrelsen har – for at kunne fastlægge et ensartet BAT niveau for svineejendomme – udsendt vejledende emissionsgrænseværdier for bl.a. svinebrug. Emissionsgrænseværdierne er fastsat for såvel søer med pattegrise til fravæning, som for smågrise og for slagtesvin. Miljøstyrelsen har udgivet forskellige grænseværdier for de enkelte dyretyper, beregnet med udgangspunkt i de beregningsforudsætninger, der anvendes i såvel det nye IT-ansøgningssystem fra 2011 og det gamle ansøgningssystem fra 2007. Da denne ansøgning er indsendt første gang i 2009, er det grænseværdierne for IT 2007, der er anvendt.

Husdyrbrugets beregnede BAT-niveau jf. Miljøstyrelsens vejledende grænseværdier for maksimal ammoniakemission ligger på 5230,67 kg N/år. Se bilag 8. Projektet overopfylder BAT-niveauet med 3,73 kg N/år.

Tabel 25. Ammoniak-emission fra anlæg

	Samlet emission fratrukket det generelle reduktionskrav (skema 11010) Kg N/år	Max. emission, jf. Miljøstyrelsens BAT standardvilkår Kg N/år	Overopfyldt med Kg N/år
Tilladt dyrehold (nudrift)	(6889,71)	-	-
Ansøgt dyrehold	5226,94	5230,67	3,73

I henhold til beregningerne ligger ejendommens samlede ammoniakemission lavere end Miljøstyrelsens BAT-standardvilkår.

I ansøgt drift ændres nogle af de eksisterende staldgulve som beskrevet i afsnit 3.2. Der etableres gyllekøling i den nye smågrise-/slagtesvinestald, hvorved der opnås en reduktion på 382 kg N/ år. Endvidere foderkorrigeres hos søerne.

For at holde det samlede emissionsniveau på 5226,94 kg N/år stilles der vilkår til tiltag og teknologier, som beskrevet under de respektive afsnit.

BAT på foder

Ansøger vil ved smågrise og slagtesvin bestræbe sig på at benytte så få foderenheder og så lavt et råprotein- og fosforindhold som muligt.

For at opfylde ammoniakreduktionskravet, anvender ansøger foderkorrektion ved søerne, hvorved der opnås en reduktion på 753 kg N/ år.

For at holde det samlede emissionsniveauet på 5226,94 kg N/år stilles der vilkår til tiltag og teknologier, som beskrevet under de respektive afsnit.

BAT for energi- og vandforbrug

I de eksisterende stalde er der undertryksventilation, som automatisk op- eller nedjusteres efter behov. Der sørges for jævnlig inspektion og rengøring af ventilationskanaler. Der er temperaturstyring, alarmer mv. på alle ventilationsanlæggene.

Lyset i staldene slukkes om natten og der vil blive opsat lavenergilysstofrør i staldene, når de gamle armaturer skal skiftes.

Den nye stald vil blive etableret med gyllekøling, og varmen vil blive genanvendt til opvarmning af farestald, smågrisestald samt i stuehus.

Det forventes, at der også vil blive etableret undertryksventilation i den nye stald, som automatisk op- eller nedjusteres efter behov.

Vandbesparelse opnås vha. drikkekopper/ trug, hvor spild opsamles. Der er drikkekopper/ trug i alle stalde. Alle stalde sættes i blød i koldt vand inden vask. Iblødsætningen reducerer det efterfølgende forbrug af rengøringsvand og stalde vaskes med højtryksrensere, hvilket også er vandbesparende.

Der er ikke udarbejdet egentlige planer for vedligehold og reparationer, men ved daglig inspektion vil eventuelle lækager blive opdaget og repareret med det samme.

BAT for opbevaring af husdyrgødning

Der er tale om:

- stabile beholdere, der kan modstå mekaniske, termiske og kemiske påvirkninger
  - lagrene tømmes hvert år og inspiceres visuelt (tømmes helt 1 gang om året)
  - beholdernes bund og vægge er tætte
  - der er ingen spjæld, men alt overpumpes via neddykket rør
  - gyllen omrøres kun umiddelbart før tømning
  - beholderne er overdækket med naturligt flydelag (sikres ved at tilsætte halm efter hver tømning) eller fast overdækning
- og beholderne kontrolleres ved 10-års beholderkontrollen,

BAT for udbringning af husdyrgødning

Gødningsmængden tilpasses de enkelte afgrøders behov og tilpasses evt. tilførsel af anden gødningstype.

Gødningen udbringes så vidt muligt umiddelbart før afgrødernes maksimale vækst- og nærings-

stofoptag forekommer, hvilket nedsætter fordampning og lugtgener, da planterne hurtigt optager den tilførte gødning.

Vedr. udbringning følges de anvisninger (omkring snedækkede/ skrånende/ vandmættede/ oversvømmede arealer), der er angivet i BREF-dokumentet og som findes som generelle regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen og bekendtgørelse om jordbrugets anvendelse af gødning og plantedække.

Der bruges normalt traktor og gyllevogn med slæbeslanger, da det medfører for store afgrødeskader, at benytte nedfælder i voksende afgrøder. Hvis der udbringes på sort jord eller græs nedfældes gyllen.

Miljømyndighedens vurdering

Det er Sønderborg Kommunes opfattelse, at det ikke er BAT at køre på frossen jord. Hverken jord, som er bundfrossen eller jord som er frossen i en skorpe. Dette skyldes, at der vil være risiko for overfladeafstrømning og at fordampningen vil være væsentligt større end ellers.

For at sikre, at gylle udbringes på en miljømæssig forsvarlig måde stilles der vilkår om, at der ikke må køres gylle ud på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal.

Sønderborg Kommune vurderer, at teknologierne for dette svinebrug svarer til det teknologiniveau, som er beskrevet i ”EU-kommissionens referencedokument for bedste tilgængelige teknikker (BREF), der vedrører intensiv fjerkræ- og svineproduktion.

Natur- og Miljøklagenævnet har i afgørelse J. nr. MKN-130-00178 redegjort for nævnets forventninger til kommunerne i forbindelse med revurdering i forhold til husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens § 17 og BAT. Ifølge Natur- og Miljøklagenævnet forudsætter § 17, at kommunen indgår i dialog med virksomheden, om i hvilket omfang virksomhedens emissioner kan nedbringes ved hjælp af den nyeste teknologi (BAT), og hvornår eventuelle ændringer i drift og indretning skal være gennemført. På baggrund af dette stiller Sønderborg Kommune vilkår om, at ansøger inden miljøgodkendelsen skal revurderes, skal indsende en redegørelse for i hvilket omfang virksomhedens emissioner kan nedbringes ved hjælp af den nyeste teknologi (BAT), og hvornår eventuelle ændringer i drift og indretning skal være gennemført. Redegørelsen skal indgå i dialogen omkring revurderingen.

Sønderborg Kommune vurderer samlet set, med baggrund i de enkelte redegørelser for BAT, at det ansøgte lever op til niveauet for BAT, for en ejendom med den pågældende husdyrproduktion og størrelse, med de vilkår som i øvrigt er stillet i miljøgodkendelsen i relation til BAT.

Det vurderes, at der på nuværende tidspunkt ikke er baggrund for at stille vilkår om yderligere indførelse af bedst tilgængelig teknologi.

Det skal bemærkes, at BAT-vurderingen er foretaget som en selvstændig vurdering uden hensyn til om beskyttelsesniveauerne i husdyrloven er overholdt.

8 Egenkontrol

Ansøger har stillet følgende forslag til egenkontrol:

- Der føres logbog over flydelag på gyllebeholdere.
- Der registreres dyr i CHR.
- Der føres journal over antal dyr bortskaffet til DAKA, antal og vægt af dyr sendt til slagting.

- Der føres E-kontrol.
- Før pumpning af gylle fra forbeholder tjekkes først om der er plads.
- Gyllepumpning overvåges.
- Der føres journal over medicinforbrug.
- Hvert 5. år gennemføres kontrol af el installationerne af autoriseret el installatør.
- Pulverslukkere kontrolleres årligt.
- I løbet af dagen holdes anlægget under opsyn.
- Opgørelse over ressourceforbruget (brændstof, el, vand og foder) findes i regnskabet
- Der udarbejdes mark/ gødningsplaner
- Der registreres reparation, kontrol og vedligehold af ventilationsanlægget og filterposer på fodersiloerne.

Ansøger har også fremsendt forslag til vilkår for gyllekøling og foderkorrekturion.

Ansøger har herudover ingen yderligere forslag til egenkontrol. Så vidt muligt vil det gerne undgås, at skulle føre udførlige driftsjournaler, da der ikke bruges flere end de nødvendige ressourcer i form af råvarer, hjælpestoffer, energi osv.

Miljømyndighedens vurdering

Ansøger har redegjort for mulig egenkontrol. Det vurderes, at de vilkår, der er stillet i de foregående afsnit er tilstrækkeligt til at sikre, at der ikke opstår væsentlig påvirkning fra husdyrbruget.

9 Alternative løsninger og 0-alternativet -§12

9.1 Alternative løsninger- § 12

Ansøgningen beskriver de miljømæssige konsekvenser af produktionen i forbindelse med ændringen/udvidelsen.

Ønsket om ændringen/udvidelsen er begrundet i behovet for flere stipladser, hvor søerne kan gå i løsdrift, så 2013 dyrevelfærdskravene kan opfyldes og for at udnytte de eksisterende bygninger optimalt. Stigende priser på råvarer samt bortfald af tilskud medfører fortsat et behov for yderligere rationalisering.

Den første version af ansøgningen indeholdt en udvidelse til 1.500 årssøer, 45.000 smågrise til 30 kg og 675 polte, den gang 627 DE. Pga. drøftelser med Sønderborg Kommune vedrørende acceptabel ammoniakdeposition til habitatområdet nord for staldanlægget, er ansøgningen blevet reduceret og ændret til det her beskrevne på 360 DE.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommunes bekræfter, at det første projekt ikke var muligt, jf. ovenstående omtalte drøftelser. Det reducerede dyrehold i nærværende projekt kan opnå godkendelse.

9.2 0-alternativet

Såfremt der ikke opnås miljøgodkendelse af den ønskede produktionsændring og lille udvidelse på 14 DE, vil ansøger stå med en ejendom, der ikke umiddelbart kan leve op til dyrevelfærdskravene i 2013.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommunes anerkender ansøgers begrundelse om ændringen/udvidelsen i et fortsat

behov for yderligere rationalisering, samtidig med at bygningerne kan udnyttes optimalt og tillige opfylde dyrevelfærdskravene i 2013. En o-løsning vurderes i dette tilfælde ikke at være et reelt alternativ.

Med hensyn til nabogener set i forhold til o-alternativet kontra udvidelsen på ejendommen, er det Sønderborg Kommunes vurdering, at udvidelsen ikke vil betyde væsentlig større gener for naboerne omkring Gl. Kirkevej 21 end ved den nuværende produktion – jf. afsnittene om lugt-, støj- og fluegener samt lysforhold.

Det er Sønderborg Kommunes vurdering af de socioøkonomiske konsekvenser, at o-alternativet, dvs. fastholdelse af et konstant produktionsniveau på ejendommen, ville være en begyndende afvikling af produktionen. Samfundsmæssigt vil o-alternativet derfor kunne betyde færre arbejdspladser dels på slagterierne, men også i de mindre lokale virksomheder (vognmænd, foderstoffer m.m.), og som følge af dette må det kunne forventes at samfundets indkomstdannelse mindskes.

9.3 Husdyrbrugets ophør

I forbindelse med ophør af husdyrproduktion, vil der enten ske det, at ejendommen overdrages med alt indhold til en anden husdyrproducent - ellers vil anlægget blive tømt for dyr og gødning, og rester af kemikalier samt andet affald vil blive bortskaffet iht. kommunens affaldsregulativ. Unødvendige olietanke vil blive sløjfet.

Miljømyndighedens vurdering

Sønderborg Kommune vurderer, at disse tiltag er tilstrækkelige til at undgå forureningsfare og til at sikre at ejendommen ikke vil blive et attraktivt levested for eksempelvis rotter. Endvidere vurderes det, at disse tiltag vil sikre, at ejendommen ikke kommer til at fremstå som et øde og forladt element i landskabet.

10 Offentliggørelse og klagevejledning

Forannoncering

Ansøgningen blev offentliggjort den 17. august 2011 på www.sonderborgkommune.dk og i Sønderborg Ugeavis. Der var mulighed for at komme med bemærkninger indtil 5. september 2011. Der indkom ingen bemærkninger til ansøgningen.

Partshøring

Udkast til miljøgodkendelse blev den 22. december 2011 udsendt til høring hos naboer og skønnede parter i sagen, samt ansøger selv. Der var frist til afgivelse af bemærkninger på 6 uger frem til og med den 08. februar 2012.

Udkastet blev desuden sendt i høring hos ejere af forpagtede arealer, ejere/forpagtere af arealer med gylleaftaler samt ejere og lejere af de ejendomme, som fremgår af bilag 21.

Udkastet er også sendt til Haderslev Stift, Ribe Landevej 35-37, 6100 Haderslev og Aabenraa Kommune, Skelbækvej 2, 6200 Aabenraa.

Partshøringen gav kommentarer fra:

-Bortforpagter, Vestermark 11, 6300 Gråsten, telefonisk: Ingen bemærkninger.

-Haderslev Stift: Stiftsøvrigheden har vurderet, at projektet ikke berører Rinkenæs Kirkes landskabelige eller kirkelige interesser, hvorfor Stiftsøvrigheden på det foreliggende grundlag ikke finder anledning til at gøre indsigelse mod projektet.

-Naturstyrelsen vedr. Natura 2000 område: Ingen bemærkninger

-Nabo 1, Buskmosevej 12, 6300 Gråsten: Ingen indvendinger. Nævner, at ansøger driver et seriøst og dygtigt landbrug, der ikke på nogen måder generer hans omgivelser. Betegner driften som godt landmandskab.

-Nabo 2 (i det efterfølgende benævnt: nabo), Gl. Kirkevej 6, 6300 Gråsten: Bemærkninger på 18 punkter. Gengivelsen af punkt 1-18 er forkortet.

Sønderborg Kommune har vurderet og besvaret naboens høringssvar efter hvert punkt.

1. Kirkebyggelinje og kirkelandskaber

Nabo mener ikke, kirkebyggelinjen er overholdt, og at der ikke tages nok hensyn til udpegningen Kirkelandskaber

Ad 1. Kirkebyggelinjen er overholdt, se også bilag 9a, Planafdelingens samlede udtalelse "Landskabshensyn". Ligeledes har Haderslev Stift ikke haft bemærkninger til udkastet i forhold til udpegningen Kirkelandskaber.

2. Natura2000 område

Nabo mener, at der skal stilles vilkår om mindre gyllespredning og forbud mod sprøjtegifte i oplande til sårbare Natura 2000 områder, da alle kortlagte naturtyper i Habitatområde H83 og Fuglebeskyttelsesområde F68 er negativt påvirket af kvælstoffet.

Ad 2. Der er lavet en lang beskrivelse af Natura 2000 i godkendelsen. Der er i godkendelsen stillet vilkår til planteavlsniveau på udbringningsarealer i oplandet til Vadehavet og gyllefri randzone på arealerne op til skoven i Natura 2000 område. Den sidste del af beslutningen er truffet på Teknik og Miljøudvalgets møde den 7. marts 2012.

3. Forurening, ammoniakfordampning

Nabo mener, at den angivne reduktion i ammoniakemissionen på 1,6 ton, bl. a. fremkommer ved at etablere varmepumper, der nedkøler gyllen, men at reduktionen kun er et fald på papiret. Nabo mener, at gødningsmængden må indeholde den ammoniak, der ikke fordamper, og emissionen i stedet vil stige.

Ad 3. Gyllekøling er et system, der trækker varmen ud af gyllen, og varmen genanvendes til opvarmning i andre bygninger. Gyllekøling er én af flere muligheder, som kan anvendes til at nedbringe ammoniakemissionen. Gyllekøling indgår som en godkendt teknologi i Miljøstyrelsens elektroniske ansøgningssystem "Husdyrgodkendelse.dk", og effekten af den anvendte miljøteknologien beregnes automatisk i beregningssystemet.

4. Drikkevandsboringer

Nabo er bekymret for sin egen og andre drikkevandsboringer i nærheden af udbringningsarealerne.

Ad 4. Husdyrloven har generelle afstandskrav fra stalde og lignende samt gødningsopbevaringsanlæg på 25 m til ikke-almene vandforsyninger.

Beskyttelsesniveauet i forhold til grundvand fremgår af husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 3. Her vurderes udbringningen af husdyrgødning i forhold til om områderne er nitratfølsomme. Der er i godkendelsen sat vilkår til de arealer som er nitratfølsomme.

5. Støj, støv, møg og lugtgener.

Naboen er bekymret for det øgede antal transporter, og fortæller at lastbiler med foderstoffer og svinetransporter, traktortræk med gyllevogne og majstransporter mv. kører forbi naboens hus, til trods for, at et vejskilt forbyder gennemkørsel for tunge køretøjer. Naboen nævner, at de indtil dato aldrig har modtaget et varsel fra ansøger om gylleudbringning eller at anden generende, støjende eller lugtende arbejder vil finde sted.

Naboen påtaler også røg og lugt fra halmfyr, samt døde svin som transporteres i frontlæsser og oplægges ved jernbanen.

Ad 5. Sønderborg Kommune gør opmærksom på, at færdsel på offentlig vej reguleres af færdselsreglerne. Hvis tunge køretøjer ikke respekterer forbudsskiltet, kan naboen melde det til politiet.

Ansøger er m.h.t. gylletransport underlagt EU's biproduktforordning. Med hensyn til anvendelse af husdyrgødning, er ansøger underlagt Husdyrgødningsbekendtgørelsens (kap. 9) generelle regler for anvendelse af husdyrgødning. Se også afsnit 5.7.

Kommunen har noteret sig, at de markerede transportruter for husdyrgødning (bilag 11) ikke går forbi naboens hus. Der er i godkendelsen stillet vilkår om, at der ikke må transporteres gylle gennem landsbyen Tørsbøl på lørdage, søndage og helligdage.

For at begrænse gener for omboende stiller Sønderborg Kommune yderligere et vilkår (se også afsnit 4.5), som lyder sådan:

"Der må ikke foretages omrøring, håndtering og gylleudkørsel fra anlæggene lørdage, søndage og helligdage. Under særlige omstændigheder – herunder gunstige vejrforhold – må der udbringes husdyrgødning i weekenderne, hvis det sker efter forudgående advisering af naboerne, og reglerne i husdyrgødningsbekendtgørelsens kap. 9 overholdes."

Med hensyn til røg og lugt fra halmfyret forventes der færre gener efter opførelse af den nye stald med gyllekøling. Varmen fra gyllekølingen skal genanvendes til opvarmning i andre bygninger, og der bliver derfor mindre brug for fyring i halmfyret. Forbrug af bigballer til halmfyret forventes at falde fra 600 stk. til 100 stk.

Med hensyn til opbevaring og transport af døde dyr er ansøger underlagt Fødevarestyrelsens Bekendtgørelse om opbevaring af døde produktionsdyr. Det vil bl.a. sige, at indtil afhentning skal døde produktionsdyr opbevares på en måde, der sikrer dem mod ådselædende dyr og under sådanne forhold, at opbevaringen ikke udgør risiko for spredning af smitstoffer. For at forebygge smittespredning skal opbevaringsfaciliteten være placeret i passende afstand fra offentlig vej, produktionsbygninger og arealer med produktionsdyr.

Sønderborg Kommune stiller yderligere et vilkår om opbevaring døde dyr, som lyder sådan:

"Døde produktionsdyr skal bortskaffes til en autoriseret destruktionsanstalt."

"Døde produktionsdyr, der opbevares på en opbevaringsplads eller afhentningsplads, skal opbevares i lukket container eller være overdækket. Anvendes overdækning, skal denne være fast, f.eks. en kadaverkappe eller en kadaverpresenning, som er isyet jernrør i kanten til afstivning. Oplagspladsen skal være afskærmet i forhold til omgivelserne. Døde dyr skal være overdækkede under transport fra ejendommen til oplagspladsen."

Når ansøger efterlever de nævnte samt bekendtgørelsens øvrige bestemmelser, er det kommunens vurdering, at de omtalte gener er begrænsede, og der stilles ikke yderligere vilkår herom.

6. Kirkmajbæk

Nabo har oplysninger/kommentarer om Kirkmajbæk, herunder at der ligger 2 projektforslag til naturgenopretning.

Ad 6. Forhold omkring naturgenopretning af Kirkmajbæk/Markbæk kan ikke behandles under miljøgodkendelsessagen for ejendommen Gl. Kirkevej 21.

Kommunen vil dog bemærke, at gennemførelse af det ansøgte vil indebære, at ejendommen får en udledningstilladelse. Som vilkår vil der blive etableret et forsinkelsesbassin ved ejendommen. Afdeling Vand og Jord vurderer, at udledningstilladelsens vilkår vil udjævne udledningen af overfladevand fra Gl. Kirkevej 21 til Kirkmajbæk/Markbæk kraftigt. Udledningen vil blive reduceret til, hvad der regnes for naturlig afstrømning, og derigennem fjerne de evt. hydrauliske problemer i Kirkmajbæk/Markbæk, som har været forårsaget af udledningen af tag- og overfladevand fra Gl. Kirkevej 21.

7. Vandhandlingsplaner

Nabo mener, at der bør stilles vilkår om meget mindre udvaskning.

Ad 7 Vandplanerne er vedtaget i folketinget i slutningen af 2011 og kommunen er lige nu ved at udarbejde handleplaner. Sønderborg Kommune foretager i miljøgodkendelsen en vurdering af påvirkningen af overfladevand både i søer, vandløb og de indre farvande og har ikke yderligere bemærkninger.

8. Monokultur nedbryder biodiversiteten

Nabo påtaler, at ensidigt valg af afgrøde med bl.a. meget majs og den intensive sprøjtning går ud over biodiversitet i det åbne land, hvilket bl.a. ses på den kraftige tilbagegang af harer og fuglebestand i det åbne land. Nabo mener, der bør stilles vilkår om skånsom pleje, bevaring og etablering af naturlige hegn og mulighed for naturgenopretning.

Ad 8. Det ligger ikke indenfor husdyrgodkendelseslovens rammer at stille vilkår til afgrødevalg m.v. for at stoppe tilbagegangen i biodiversiteten.

Der er stillet vilkår til sædskifte m.v. på de arealer, hvor kommunen vurderer, at hensyn til grundvand, Natura 2000 eller bilag IV arter, kræver det.

Forhold omkring naturlige hegn er behandlet afsnit 2.3. Se også bilag 9 a, Landskabshensyn. Landmandens valg af afgrøde m.v. er der ikke hjemmel til at behandle under miljøgodkendelsessagen for ejendommen Gl. Kirkevej 21.

9. Dyrevelfærd

Nabo mener, at trods de nye stalde lever op til de nye lovkrav, kan naboen svært få øje på et hårdt tiltrængt paradigmeskift i dansk landbrug med grov udnyttelse af dyr og jord og over til økologisk bæredygtighed. Nabo anbefaler en nedgang i antallet af svin på bedriften og omlægning til f.eks. frilandssvine.

Ad 9. Den ansøgte produktion lever op til kravene i husdyrloven. Hvor det er relevant, har Sønderborg Kommune stillet vilkår til indretning og drift. Miljømyndigheden har ikke hjemmel til at stille vilkår om f.eks. frilandssvin.

10. Trivsel og husværdi

Nabo mener, at en stor svinefabrik i nabolaget ikke er fordrende for den almene trivsel i området, og skulle man en skønne dag få lyst til at sælge sin ejendom, kan husprisen sandsynligvis blive påvirket i nedadgående retning. Nabo mener videre, at der er stor modvilje mod store svinerier i den brede befolkning, og flere naboer kan blive berørt.

11. Forretningsforbindelser

Nabo har sporet en negativ oplevelse blandt nogle af deres forretningsforbindelser, som rynker på næsen grundet størrelsen på svinefabrikken og lugten ved forbifarten på Gl. Kirkevej. Nabo

mener, et endnu større produktionsanlæg med endnu mere tung trafik, støj og møg ikke er for-drende vor deres forretning.

Ad 10 og 11. Med hensyn til lugt fra produktionsbygningerne har det ansøgte anlæg været igennem IT-systemets lugtberegninger, der beregner geneafstanden til nabobebyggelserne. Disse lugtgeneafstande samt andre afskæringskriterier (ammoniak, fosforoverskud og nitrat), der findes i bilag 3 til bekendtgørelse om tilladelse og godkendelse af husdyrbrug, er alle overholdt.

Med hensyn til trivsel og husværdi har Miljøklagenævnet i en afgørelse (20. marts 2009) i en anden sag bemærket, at landzone er landbrugets arbejdsplads, hvor forurening af mindre styrke, f.eks. i form af lugtgener, kan forekomme, uden at dette medfører, at den der udsættes for lugtpåvirkningen, er klageberettiget. I forbindelse med værdiforringelsen har Miljøklagenævnet udtalt følgende, som svar på klage over Kalundborg Kommunes afgørelse af 20. december 2006:

”Der er efter miljøbeskyttelsesloven heller ikke mulighed for at tage hensyn til eventuel værdiforringelse af fast ejendom. Dette klagepunkt behandles derfor ikke nærmere.”

Sønderborg Kommune behandler derfor ikke videre disse kommentarer.

12. Det økologiske alternativ

Nabo anbefaler at omlægge til økologisk landbrug med frilandssøer og løssdrift.

Ad 12. Husdyrloven giver ikke miljømyndigheden hjemmel til at anvise driftsform.

13. Beplantning, jorddiger og afskærmning.

Nabo mener, at ifald der mod deres vilje gives tilladelse til udvidelsen, skal man som minimumskrav forlange afskærmende foranstaltninger i form af jorddiger, levende hegn og solitær træer som afskærmning af svinefarmen. Nabo foreslår, at det bortgravede jord fra nybygningen placeres i en jævnt stigende bakke fra Gl. Kirkevej ind mod den nye stald. Det maksimale 50 cm bør ikke være et krav, hvis der kan skabes en naturligt udseende bakke. Nabo mener, det vil dæmpe støjen ved kildens rod og virke som et naturligt landskabsforløb. Hele bakken foreslås beplantet med egstypiske træer og buske. Nabo har medsendt et forslag til beplantning, herunder levende hegn i 3-5 rækker.

Ad 13. Sønderborg Kommune har vurderet ejendommens indpasning i landskabet (se afsnit 2.3 samt bilag 9a, Planafdelingens samlede udtalelse ”Landskabshensyn”). Der er stillet vilkår om bevarelse og vedligeholdelse af eksisterende læhegn mod øst, nord og vest, samt vilkår om bevarelse og vedligeholdelse af nogle beplantninger ved ejendommen. Haderslev Stift har i deres udtalelse påpeget, at eksisterende læhegn mod øst og nord skal bevares. Stiftsøvrighedens forudsætning er således også dækket ind.

Kommunen stiller ikke yderligere vilkår om beplantning, jorddiger og afskærmning.

14. Ny silo

Nabo foretrækker, den nye silo bliver placeret sammen med nogle eksisterende siloer nærmest Melskovvej, så trafikken samles der, og den bliver synlig fra Melskovvej, frem for fra Gl. Kirkevej.

Ad 14. Den nye fodersilo bliver placeret ved siden af en anden eksisterende silo. Sønderborg Kommune og Haderslev Stift har ingen indvendinger mod den ønskede placering. Der er stillet vilkår om, at der ikke må anvendes blanke og reflekterende materialer og en maksimal højde på ca. 8 m over terræn.

Der stilles ikke yderligere vilkår.

15. Gylletank

Nabo er bekymret for, om der bliver brug for at opføre en ny gyllebeholder ved den eksisterende gyllebeholder øst for Gl. Kirkevej.

Ad 15. Projektet omhandler ikke opførelse af en ny gyllebeholder. Ifald der på et senere tidspunkt kommer en ansøgning om dette, vil ansøgningen blive behandlet efter gældende lovgivning.

16. Opsamlingsbassin

Nabo gør opmærksom på, at placeringen fra offentlig vej er under 15 m.

Ad 16. Afstandskravet på 15 m fra offentlig vej gælder for stalde og lignende, samt gødningsopbevaringsanlæg, men gælder ikke for opsamlingsbassiner.

17. Stor Vandsalamander.

Nabo tæller hvert år flere vandsalamandere på sin matrikel, og sender et foto. Nabo gør opmærksom på, at indtegning af denne lokalisering mangler på bilag 17.

Ad 17. Sønderborg Kommunes Naturafdeling mener, at fotoet viser en "Lille Vandsalamander". Natur finder ikke, der er nye oplysninger for Naturafdelingen i høringssvaret.

18. Biologisk korridor

Nabo foreslår, at der etableres biologiske korridorer og at et naturgenopretningsprojekt omkring Den Gamle Kirke bliver gennemført. Nabo har medsendt en ideskitse.

Ad 18. Forhold omkring biologiske korridorer og naturgenopretning omkring Den Gamle Kirke kan ikke behandles under miljøgodkendelsessagen for ejendommen Gl. Kirkevej 21.

Sønderborg kommune har indarbejdet de skærpede forhold vedr. døde produktionsdyr og gylleudkørsel i afsnit 3. 7, hhv. afsnit 4.5.

Annoncering af afgørelse

Afgørelsen om godkendelse efter Lov om miljøgodkendelse mv. af husdyrbrug er offentliggjort på www.sonderborgkommune.dk, i Sønderborg Ugeavis onsdag den 28. marts 2012.

Klagevejledning

Denne godkendelse er meddelt i overensstemmelse med § 12 stk. 2 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug, (Miljøministeriets lov nr. 1486 af 04. december 2009 med efterfølgende ændringer).

Godkendelsen kan indenfor en frist på 4 uger – fra den er offentliggjort i Sønderborg Ugeavis og på www.sonderborgkommune.dk - påklages til Natur- og Miljøklagenævnet af:

- Gårdejer Per Løper, Gl. Kirkevej 21, 6300 Gråsten
- Enhver, der har en individuel og væsentlig interesse i sagens udfald
- Miljøministeren
- Sundhedsstyrelsen
- Klageberettigede interesseorganisationer

Godkendelsen kan påklages i overensstemmelse med reglerne i kapitel 7 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Godkendelsen er sendt til:

- Gårdejer Per Løper
- Rådgiver Ulla Refshammer Pallesen, LandboSyd

Godkendelse er sendt elektronisk til:

- Aabenraa Kommune, Teknik & Miljø
- Haderslev Stift
- Nabo, Gl. Kirkevej 6
- Miljøministeriet v. Naturstyrelsen
- Sundhedsstyrelsen v. Embedslægeinstitutionen Syddanmark
- Danmarks Naturfredningsforening
- Danmarks Naturfredningsforening, lokalafdeling Sønderborg
- Det økologiske Råd
- Danmarks Sportsfiskerforbund
- Dansk Ornitologisk Forening
- Dansk Ornitologisk Forening, lokalafdeling Sønderjylland

En eventuel klage skal være skriftlig. Klagen mærket ”Landbrugsafdelingen” skal sendes til landbrug@sonderborg.dk eller til Sønderborg Kommune, Landbrugsafdelingen, Rådhusvej 10, 6400 Sønderborg. Kommunen videresender klagen til Natur- og Miljøklagenævnet sammen med det materiale, der ligger til grund for sagens bedømmelse. Klagen skal være modtaget af Sønderborg Kommune inden klagefristens udløb onsdag den 25. april 2012 kl. 15.

Et eventuelt sagsanlæg skal ifølge § 90 i Lov om godkendelse m.v. af husdyrbrug, være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er modtaget, eller – hvis sagen påklages – inden 6 måneder efter, at den endelige afgørelse foreligger. Godkendelsen kan påklages til Natur- og Miljøklagenævnet af ansøgeren, klageberettigede myndigheder og organisationer samt enhver, der har en væsentlig, individuel interesse i sagens udfald, jf. Lov om miljøgodkendelse af husdyrbrug § 84 - 87.

En eventuel klage skal indgives skriftligt og stiles til Natur- og Miljøklagenævnet, men sendes til Sønderborg Kommune, som umiddelbart efter klagefristens udløb sender klagen videre til nævnet ledsaget af denne afgørelse og det materiale, som er indgået i sagens Konklusion.

11 Konklusion

Sønderborg Kommune godkender hermed en husdyrproduktion på ejendommen Gl. Kirkevej 21 på 750 årssøer med smågrise (30 grise/so) indtil 7,2 kg med produktion af 22.500 smågrise fra 7,2 til 30 kg, samt 2.900 polte/slagtesvin, svarende til i alt 359,54 DE. I forbindelse med udvidelsen ændres dyreholdet i de eksisterende stalde, og der bygges en ny stald til smågrise og polte/slagtesvin, samt opsættes en ny fodersilo på 20 tons. Godkendelsen omfatter udbringning af husdyrgødning på omkring 134,14 ha, som tilhører ejendommen, samt på alle øvrige arealer som drives under be-driften, CVR nr. 8402 4651.

Sønderborg Kommune meddeler godkendelsen, da det vurderes, at ansøgeren har truffet de nødvendige foranstaltninger til at forebygge og begrænse forureningen ved anvendelse af bedste tilgængelige teknik, og at husdyrbruget i øvrigt kan drives på stedet uden at påvirke omgivelserne på en måde, som er uforenelig med hensynet til omgivelserne. Sønderborg Kommune vurderer, at indretning og drift af husdyrbruget, udbringning af husdyrgødning og drift af arealerne kan ske i overensstemmelse med gældende regler og uden væsentlig påvirkning af miljøet, som det er be-

skrevet i Husdyrbrugsloven, herunder at projektet ikke skader bevaringsstatus for Natura 2000 områder eller levesteder for arter optaget på Habitatdirektivets bilag IV.

Miljøgodkendelsen er meddelt i henhold til § 12, stk. 2 i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug.

Godkendelsen er baseret på de oplysninger, der er redegjort for i ansøgningsmaterialet, i beskrivelsen af ejendommen samt i vurderingen af udvidelsen.

De efterfølgende vilkår vurderes at kunne begrænse risikoen for forurening og ikke-uvæsentlige gener. Hvis der mod forventning skulle opstå væsentlige gener for de omkringboende eller andre uforudsete gener i forbindelse med udvidelsen, kan Sønderborg Kommune foranledige, at generne reduceres, ved at meddele påbud om afhjælpende foranstaltninger jf. Husdyrbrugslovens § 42.

Kommunen gør opmærksom på, at bedriften til enhver tid skal leve op til gældende regler i love og bekendtgørelser – og så selvom disse regler eventuelt må være skærpede i forhold til denne godkendelse.

12 Generelt

Meddelelse om miljøgodkendelse i henhold til Husdyrbrugslovens § 12, stk. 2 for Gl. Kirkevej 21, matr. nr. 5 m.fl. Rinkenæs Ejerlav, Rinkenæs vil blive annonceret i Sønderborg Ugeavis onsdag den 28. marts 2012.

Godkendelsen kan indenfor en frist på 4 uger, fra afgørelsen er offentligt bekendtgjort i de lokale dagblade, påklages til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagevejledning er vedlagt. Klagefristen udløber **onsdag den 25. april 2012 kl. 15.**

Hvis afgørelsen påklages, kan klagemyndigheden beslutte at ændre vilkårene i godkendelsen eller helt at ophæve godkendelsen. Hvis godkendelsens udnyttes inden klagefristens udløb – og inden en eventuel klage er afgjort af klagemyndigheden – sker udnyttelsen på virksomhedens ansvar.

Godkendelsen omfatter udelukkende forholdet til miljølovgivningen. Andre godkendelser/tilladelser i forhold til anden lovgivning (fx byggeloven, planloven, m.v.) skal søges separat.

Hvis virksomheden udvides eller ændres bygningsmæssigt eller driftsmæssigt på en måde, der medfører forøget forurening eller andre virkninger på miljøet, skal dette godkendes af Sønderborg Kommune, før udvidelsen eller ændringen sker (jf. § 12 stk. 3) i Lov om miljøgodkendelse m.v. af husdyrbrug).

Ruth Slaikjer
Landbrugsafdelingen
Teknik og Miljø
Sønderborg Kommune

13 Vilkår

13.1 GENERELT

1. Udnyttelse af denne godkendelse medfører, at alle vilkår givet i miljøgodkendelse af 12. januar 2006 ophæves.
2. Vilkårene i denne godkendelse skal, hvis andet ikke er anført, være opfyldt fra den dato, hvor godkendelsen udnyttes.
3. Husdyrbruget skal indrettes og drives i overensstemmelse med de oplysninger, der ligger til grund for denne miljøgodkendelse, herunder ansøgningsmaterialet, supplerende oplysninger, den miljøtekniske beskrivelse og vurdering, medmindre vilkårene i denne godkendelse og senere afgørelser foreskriver andet.
4. Godkendelsen skal være udnyttet inden 2 år fra godkendelsen er meddelt. Godkendelsen anses som udnyttet ved iværksættelse af bygge- og anlægsarbejder. Bygge- og anlægsarbejder skal færdiggøres i et rimeligt tempo og være afsluttet inden for et år. Er produktionen ikke fuldt gennemført til disse datoer, vil godkendelsen kun gælde for den produktion, der er registreret i løbet af de seneste 3 år. Der gives en frist på 5 år fra godkendelsen er meddelt til at gennemføre effektivisering mht. at opnå 30 grise pr. årssø. Ændring af afsnittet med slagtesvin i stald 4 fra fuldspaltegulv til "drænet gulv" og spalter skal gennemføres senest i 2015.
5. Et eksemplar af miljøgodkendelsen skal til enhver tid være tilgængeligt på virksomheden. Eventuelt driftspersonale skal være orienteret om godkendelsens indhold. Ansøger har ansvaret for, at eventuelle udenlandske medarbejdere også er bekendt med godkendelsens indhold.

13.2 HUSDYRBRUGETS BELIGGENHED OG PLANMÆSSIGE FORHOLD

6. Der må ikke anvendes blanke eller reflekterende materialer på den nye stald og silo.
7. Den nye stald skal opføres mht. farver og materialevalg som beskrevet i ansøgningen, så den harmonerer med de eksisterende bygninger. Bygningen må være ca. 8 m over terræn.
8. Den nye silo som opføres nord for eksisterende 20 tons silo må maksimalt have en højde på ca. 8 m over terræn og skal opføres som ansøgt i galvaniseret stål.
9. Den nye staldbygning skal opføres på samme kote, som den eksisterende og nærtliggende smågrisestald.
10. Det skal tilstræbes, at bygge- og anlægsarbejdet producerer mindst muligt overskudsjord. Jord, som flyttes i forbindelse med etablering af nye bygninger, må udlægges i et maksimalt 50 cm tykt lag på arealer, som ikke er omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3. Sønderborg Kommune skal orienteres om, hvor jorden flyttes hen og hvor stor en mængde der flyttes.
11. Ind- og udkørsel skal ske som anvist på situationsplan bilag 1.
12. Levende hegn og beplantninger rundt om ejendommen skal vedligeholdes for at ejendommen fortsat er indpasset i landskabet, således:

- a. Etablerede beplantninger på syd- og vestskråningerne, mellem maskinhus og opbevaringslader og foran opbevaringslader og silo:
  1. De etablerede beplantninger, undtagen beplantningen på vestskråningen, skal indeholde mindst 20 % træer, der med tiden mindst når en højde på 15-20 m. Træerne kan for eksempel være ahorn, eg, ask eller poppel
  2. De etablerede beplantninger skal bevares og vedligeholdes. Det vil sige, at beplantning, der er gået ud, skal udskiftes med nye.

- b. De eksisterende læhegn omkring matr. nr. 5 Rinkenæs skal bevares for at bibeholde en væsentlig afskærmende funktion fra nord, øst og vest. Det gøres ved:
  1. at tage hensyn til læhegnet i byggeprocessen
  2. at der ikke etableres oplag inden for 3 m til læhegn
  3. at det blandede læhegn tinglyses med en deklaration, der sikrer dem for eftertiden som en tæt afskærmende beplantning.

13.3 HUSDYRHOLDET, STALDANLÆG OG DRIFT

Husdyrholdet og staldanlæg

13. Husdyrbruget må drives med 750 årssøer med smågrise (30 grise/so) til 7,2 kg og med en årlig produktion af 22.500 smågrise fra 7,2 til 30 kg, samt 2.900 polte/slagtesvin svarende til 359,54 DE. Dyrene må fordeles i staldene med følgende maksimal belægning svarende til stipladser i staldene:

Stald nr.	Dyretype	Dyrekategori, staldsystem	Stipladser	Antal årsdyr eller producerede dyr	DE
1 / ST-29415	Søer med 30 grise til 7,2 kg	Løbe-/drægtighedsstald, individuel opstaldning, fuldspalter	176	236	38,24
1/ ST-29415	Søer med 30 grise til 7,2 kg	Løbe-/drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	167	224	36,29
2 / ST-29586	Søer med 30 grise til 7,2 kg	Farestald, kassestier, delvis spaltegulv	130	513	35,87
2 / ST-29586	Søer med 30 grise til 7,2 kg	Farestald, kassestier, fuldspaltegulv	60	237	16,57
3/ ST-29597	Søer med 30 grise til 7,2 kg	Løbe-/drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	150	201	32,57
4/ ST-29591	Slagtesvin, 30-107 kg	Slagtesvin, drænet gulv og spalter	350	1300	36,64
4/ ST-29591	Søer med 30 grise til 7,2 kg	Løbe-/drægtighedsstald, løsgående, delvis spaltegulv	67	89	14,42
5 / ST-29599	Smågrise, 7,2-30 kg	Smågrise, drænet gulv og spalter (50/50)	1540	9900	45,69

Stald nr.	Dyretype	Dyrekategori, staldsystem	Sti-pladser	Antal årsdyr eller producerede dyr	DE
6 / ST-78345	Smågrise, 7,2-30 kg	Smågrise, delvis spaltegulv	420	2700	12,46
7 / ST-78347	Smågrise, 7,2-30 kg	Smågrise, delvis spaltegulv	1540	9900	45,69
7/ ST-78347	Slagtesvin, 30-107 kg	Slagtesvin 25-49 % fast gulv	430	1600	45,09
I alt	-	-	-	-	359,54

14. Staldsystemerne skal etableres som anført i ovenstående skema.
15. Den godkendte produktion skal foretages jævnt fordelt over året.
16. Ved fortolkning af det tilladte dyrehold skal anvendes den omregningsfaktor, der er gældende på tidspunktet for godkendelsens meddelelse, BEK nr. 1695 af 19/12/2006, bilag 1A, senest ændret 1/8 2011.
17. Der skal føres en driftsjournal over dyreholdet. Driftsjournalen skal indeholde oplysninger og dokumentation for antal og vægt af indsatte grise, antal dyr bortskaffet til destruktionsanlæg, antal og vægt af dyr sendt til slagtning samt eventuelt solgte levende dyr. Dokumentation kan være i form af E-kontrol eller kvitteringer fra indkøb, destruktionsanstalt, slagteri m.v. Driftsjournalen skal fremvises til miljømyndigheden på forlangende, og dokumentationen skal gemmes i minimum 5 år.
18. Der skal ved tilsyn foreligge dokumentation for de seneste 3 år for dyreholdets størrelse i form af gødningsregnskab, driftsregnskab på ejendommen, CHR udskrifter, effektivitetskontrol.
19. Der skal på ejendommen være mulighed for, at tilsynsmyndigheden kan føre tilsyn med dyreholdets størrelse ved optælling af dyr i staldene.

Ventilation

20. Alle ventilationsanlæg skal jævnligt efterses og rengøres minimum årligt – for staldafsnit med holddrift skal der rengøres efter hvert hold. Data skal føres ind i en driftsjournal. Driftsjournalen skal gemmes i fem år og forvises miljømyndigheden på forlangende.

Gyllekøling

21. Gyllekanalerne i stald 7/ ST-78347, i alt 814 m², skal være forsynet med gyllekølingsanlæg. Anlægget skal køre med en effekt på minimum 34,3 W/m² for at opnå en ammoniakreduktion på 29,6 %. Samlet skal køleeffekten være mindst 27920,2 W på staldanlægget. Varmepumpens kapacitet skal dimensioneres herudfra.
22. Inden ibrugtagning skal der indsendes en beregning til Sønderborg Kommune for antal varmepumper og kapacitet samt deres nødvendige driftstid (timer pr. år) for at opnå en ammoniakreduktionsprocent på 29,6 %. Varmepumperne skal være forsynet med timetæller. Den

månedlige driftstid skal indføres i en driftsjournal og forevises på forlangende. I driftsjournalen skal endvidere noteres, når/hvis der sker driftsstop samt årsagen hertil.

23. Der skal monteres en typegodkendt elmåler, der måler varmepumpens elforbrug. Elmåleren skal være forsynet med automatisk datalogning, der som minimum registrerer måneds- og årsforbruget af strøm målt i kWh.
24. Køleanlægget skal være forsynet med et trykovervågningssystem samt en alarm og en sikkerhedsanordning, der i tilfælde af lækage i varmesystemet stopper anlægget. Anlægget må ikke kunne genstarte automatisk efter driftsstop.
25. Der skal udføres en årlig service på anlægget. Denne service skal udføres af en installatør med køleautorisation. Anlægget skal i øvrigt vedligeholdes ifølge fabrikantens anvisninger.

Fodring

26. Der skal føres driftsjournal over mængden af forbrugt husdyrfoder og opstået spild.
27. Den totale mængde N ab dyr pr. år beregnet som N ab dyr pr. årssø x antallet af årssøer skal være mindre end 16.257,60 kg N.
"N ab dyr pr. årssø" beregnes ud fra følgende ligning:
$$N \text{ ab dyr for årssøer} = ((FE_{\text{so}} \text{ pr. årssø} \times \text{gram råprotein pr. FE}_{\text{so}}) / 6250) - 1,98 - (\text{antal fravænnede grise pr. årssø} \times \text{fravænningsvægt} \times 0,0257).$$
28. Den totale mængde P ab dyr pr. år beregnet som P ab dyr pr. årssø x antallet af årssøer skal være mindre end 3.846,75 kg P.
"P ab dyr pr. årssø" beregnes ud fra følgende ligning:
$$P \text{ ab dyr for årssø} = (FE \text{ pr. årssø} \times \text{gram fosfor/FE}) / 1000 - 0,58 - (\text{antal fravænnede grise pr. årssø} \times \text{fravænningsvægt} \times 0,006).$$
29. Dokumentation i forbindelse med overholdelse af ovenstående fodringsvilkår skal følge reglerne for type 2 korrektion i gødningsregnskabet. Denne dokumentation kan f.eks. være effektivtets-/produktionskontrol, foderkontrol, ajourførte foderplaner eller lign. Dokumentationen skal mindst dække en sammenhængende periode på 12 måneder i perioden 15. september til 15. februar det næste efterfølgende år.
30. Blanderecept eller indlægssedler fra indkøb af foder skal gemmes mindst 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende. Det skal kunne dokumenteres, hvor meget der årligt anvendes af de forskellige foderblandinger til de enkelte dyregrupper (hhv. søer, smågrise og polte).
31. Foderet skal indeholde fordøjeligt fosfor med brug af for eksempel højtfordøjelige uorganiske foderfosfater og/eller fytase. Tilsætningen skal kunne dokumenteres for miljømyndigheden på forlangende. Dokumentationen skal gemmes mindst 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende.

Energi og vandforbrug

32. Virksomhedens el-forbrug skal opgøres minimum hvert år og noteres i driftsjournalen. Dokumentationen, f.eks. kvittering fra elselskabet, skal opbevares i 5 år og fremvises tilsynsmyndigheden på forlangende.
33. Hvis virksomhedens elforbrug overstiger 350.000 kWh/år skal der foretages et energieftersyn inden 1 år efter at elforbruget overstiger ovenstående. Besøgsrapporten fra energieftersynet

skal fremsendes miljømyndigheden, og eventuelle forslag til forbedringer, som via en besparelse på el kan tilbagebetales indenfor 2 år, skal udføres senest 2 år efter ansøgers modtagelse af besøgsrapporten.

34. Vandforbruget registreres i en driftsjournal årligt. Journalen skal opbevares i 5 år og forevises miljømyndigheden på forlangende.
35. Hvis husdyrbrugets årlige vandforbrug overstiger 10.000 m³, skal ansøger sende en redegørelse til miljømyndigheden. Redegørelsen skal indeholde en beskrivelse af, hvorfor forbruget er steget, og hvilke tiltag der sættes i værk for at reducere vandforbruget.
36. Anlæg der er særligt energiforbrugende som f.eks. ventilationsanlæg, skal kontrolleres og vedligeholdes således, at de altid kører energimæssigt optimalt.

Spildevand herunder regnvand

37. Overfladevand, som løber i såvel de tre nye som i de eksisterende afløbsriste langs med staldene, skal ledes til det nye forsinkelsesbassin, som vist på bilag 3, Ledningsplan. Der skal kunne afspærres i sandfanget og/eller i udløbsbrønden fra bassinet.
38. Der må ikke oplagres og transporteres potentielt forurenende stoffer i en afstand af 15 m til afløbsristene.
39. Al vask af maskiner og redskaber, hvorfra der kan forekomme gødningsrester, samt grise-transportvogne og marksprøjte skal foregå på støbt plads med bortledning af spildevandet til gyllebeholder eller opsamlingsbeholder. Vaskepladsen skal til enhver tid være minimum to meter bredere og to meter længere end den største maskine, som vaskes på vaskepladsen. Udbringning skal ske jf. husdyrgødningsbekendtgørelsens regler for udbringning af husdyrgødning/spildevand.
Alternativt kan vask og rengøring af sprøjteudstyr indvendigt foregå på marken med medbragt rent vand f.eks. hvis sprøjten har rentvandstank. Rengøring i marken skal ske ved en jævn fordeling af vaskevandet over et større areal, så der ikke kan ske afstrømning eller punktnedsivning.
40. Der skal indhentes en udledningstilladelse fra Sønderborg Kommunes afdeling for Vand og Jord til udledning af tagvand.
41. Vaskevand fra vask af staldene betragtes som flydende husdyrgødning og skal opsamles i en gyllebeholder eller anden spildevandsbeholder.
42. Vand fra befæstede oplagspladser betragtes som spildevand og skal tilledes beholder for flydende husdyrgødning.
43. Sanitært spildevand fra virksomheden skal ledes til særskilt spildevandsanlæg. Spildevandsanlægget skal være godkendt af Sønderborg Kommune.

Affald

44. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes ryddelige og fri for affald, foderrester, gødning m.v.
45. Spild af olie og kemikalier og flydende farligt affald skal opsamles straks. Der skal til enhver tid forefindes opsugningsmateriale på virksomheden.

46. Alt opsamlet spild indeholdende olie og kemikalier (herunder grus, savsmuld eller lignende anvendt til opsugning) skal opbevares og bortskaffes som farligt affald.
47. Pesticidrester skal opbevares og håndteres som farligt affald. Tømt og rengjort (skyllet) pesticidemballage kan bortskaffes som dagrenovation.
48. Medicinrester (inklusive vaccinerester) skal opbevares utilgængeligt for uvedkommende og skal opbevares i originalemballage. Brugte kanyler opbevares i kanylebokse. Medicinrester og brugte kanyler skal afleveres til apoteket. Tom medicinemballage kan bortskaffes som brændbart affald.
49. Spildolie eller andet flydende farligt affald skal opbevares i egnede beholdere under tag og stå på rist, paller eller lignende, så eventuelle utætheder er synlige og spild ikke ødelægger de andre beholdere. Beholderne skal være mærket med indhold. Under beholderne skal der være en spildbakke med tæt bund, som ikke har afløb til kloak. Spildbakken skal kunne rumme indholdet af den største beholder, der opbevares, og være resistent overfor de kemikalier, der kan opsamles.
Oplagspladsen skal tydeligt mærkes med information om hvilke typer affald, herunder kemikalieaffald, der opbevares og hvilke forholdsregler, der skal tages ved uheld, spild og brand (kan evt. være indarbejdet i beredskabsplanen).
50. Nye olieprodukter og kemikalier skal opbevares i egnede beholdere som er tydeligt mærkede med indhold. De skal placeres under tag og beskyttes mod vejrlig på en oplagsplads med impermeabel belægning uden afløb. Oplagspladsen skal være indrettet således, at spild af olie og kemikalier kan holdes inden for et afgrænset område og uden mulighed for afløb til jord, grundvand, overfladevand og kloak.
51. Fast farligt affald som fx brugte olie- og brændstoffiltre skal opbevares indendørs i en beholder, der er resistent overfor olie og brændstof. Batterier, elsparepærer og spraydåser skal opbevares indendørs til de bortskaffes. Batterier opbevares i en syrefast beholder.
52. Ikke-geanvendeligt affald skal bortskaffes efter behov, dog minimum én gang om året.
53. Døde produktionsdyr skal bortskaffes til en autoriseret destruktionsanstalt.
54. Døde produktionsdyr, der opbevares på en opbevaringsplads eller afhentningsplads, skal opbevares i lukket container eller være overdækket. Anvendes overdækning, skal denne være fast, f.eks. en kadaverkappe eller en kadaverpresenning, som er isyet jernrør i kanten til afstivning. Oplagspladsen skal være afskærmet i forhold til omgivelserne. Døde dyr skal være overdækkede under transport fra ejendommen til oplagspladsen.

Råvarer og hjælpestoffer

55. Ved håndtering af brændstof, smøremidler og kemikalier m.v. må der ikke opstå spild med deraf følgende risiko for forurening af jord og grundvand.
56. Tankning af diesel skal ske på en plads med fast og tæt bund, enten med afløb til olieudskiller eller således, at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.

57. Opbevaring af diesel/fyringsolie i overjordiske tanke skal til enhver tid ske i en typegodkendt beholder, som står overdækket på fast og tæt bund, således at spild kan opsamles, og at der ikke er mulighed for afløb til jord, kloak, overfladevand eller grundvand.
58. Påfyldning af dieselolie skal ske under konstant overvågning.
59. Bekæmpelsesmidler skal opbevares i et rum med tæt gulv og uden mulighed for afløb til kloak, dræn, jord eller lignende.
60. Påfyldning af vand i forbindelse med brug af bekæmpelsesmidler må ikke ske ved direkte op-sugning fra søer, vandløb eller brønde/boringer.
61. Fyldning af marksprøjte skal ske på vaskepladsen, så eventuelt spild løber til for-beholder/gyllebeholder. Fyldning skal ske under opsyn.
62. Såfremt der på bedriften anvendes flydende handelsgødning, skal det opbevares i tanke på fast plads med afløb til gyllebeholderen/i lade med fast bund.
63. Beholdere til flydende kunstgødning må ikke have aftapningsarmatur gennem beholderens bund eller sider.
64. Beholdere til flydende kunstgødning skal opstilles på et jævnt og varigt stabilt underlag.
65. Beholdere til flydende kunstgødning må ikke anbringes nærmere end 15 m fra vandløb/dræn og søer, 25 m fra ikke-almene vandforsyningsanlæg, 50 m fra almene vandforsyningsanlæg, 15 m fra offentlig vej og privat fællesvej og 2,5 m fra naboskel.

Driftsforstyrrelser eller uheld

66. Bedriften skal indrettes og drives, så spild og andet ukontrolleret udslip af forurenende stoffer forhindres eller forebygges, og sådan at skadernes omfang begrænses, hvis der alligevel sker uheld.
67. Der skal indsendes en beredskabsplan senest tre måneder efter at udnyttelsen af godkendelsen er påbegyndt. Planen skal oplyse om, hvornår og hvordan der skal reageres ved uheld, der kan medføre konsekvenser for det eksterne miljø. Planen skal være tilgængelig og synlig for ejendommens ansatte og andre, der arbejder på bedriften og være udformet på et sprog som hver enkelt kan forstå. Planen skal opdateres hvert 2. år.
68. Ved driftsuheld, hvor der opstår risiko for forurening af miljøet, er der pligt til øjeblikkeligt at anmelde dette til Alarmcentralen, tlf.: 112 og efterfølgende straks at underrette Tilsynsmyndigheden, Landbrugsgruppen, Sønderborg Kommune, tlf.: 8872 4085.
69. Uheld, herunder svigt af de forureningsbegrænsende foranstaltninger, der medfører forurening af omgivelserne, skal straks udbedres og anmeldes til tilsynsmyndigheden/-beredskabet.
70. "Nærved uheld" skal noteres, og der skal udarbejdes procedure med henblik på at forebygge situationen fremover. Driftspersonalet skal gøres bekendt med proceduren.

13.4 GØDNINGSPRODUKTION OG –HÅNDTERING

Flydende husdyrgødning

71. Der skal altid være en opbevaringskapacitet på mindst 9 måneder på husdyrbruget.
72. Håndtering af gylle skal foregå under opsyn, således at spild undgås, og skal foregå på en måde, der medfører mindst mulig gene for omgivelserne.
73. Påfyldning af gylle til vogn skal ske på støbt plads med afløb til opsamlingsbeholder. Pladsen skal rengøres for spild af flydende husdyrgødning umiddelbart efter periode med daglig påfyldning af gylle er afsluttet.
Såfremt påfyldningen af gylle sker med selvlæssende fyldetårn eller tilsvarende metode til at undgå spild, er der ikke krav om påfyldeplads.
74. Der må ikke foretages omrøring, håndtering og gylleudkørsel fra anlæggene lørdage, søndage og helligdage. Under særlige omstændigheder – herunder gunstige vejrforhold – må der udbringes husdyrgødning i weekenderne, hvis det sker efter forudgående advisering af naboerne, og reglerne i husdyrgødningsbekendtgørelsens kap. 9 overholdes.
75. Der skal foretages kontrol af rørsamlinger og rørføringer til gylletransport mindst hvert 10. år samtidig med beholderkontrollen. Kontrollen skal foretages af en autoriseret kloakmester.
76. Ændringer af opbevaringsaftaler skal skriftligt meddeles miljømyndigheden.

13.5 FORURENING OG GENER FRA HUSDYRBRUGETS ANLÆG

Lugt

77. Bedriften og dens omgivelser skal drives og renholdes således at lugtgener som vidt muligt begrænses. Landbrugsdriften må uden for ejendommens areal ikke give anledning til lugtgener, som af tilsynsmyndigheden vurderes til at være væsentlige.
78. Såfremt tilsynsmyndigheden vurderer, at bedriften giver anledning til flere lugtgener for omkringboende end forventet, skal bedriften udarbejde en handlingsplan for nedbringelse af generne, som accepteres af tilsynsmyndigheden og derefter gennemføres.

Transport

79. Efter udbringning af gylle på mark skal det sikres, at slæbeslanger m.v. er tømte, så der ikke spildes gylle på veje.
80. Ved transport af gylle på offentlige veje skal gyllevognens åbninger være forsynet med låg eller lignende, således at spild ikke kan finde sted. Skulle der alligevel ske spild, skal dette straks opsamles.
81. Transport af gylle, dyr og foder til og fra ejendommen skal ske via indkørsler som vist på situationsplanen.

82. Såfremt det anslåede årlige antal transporter i forbindelse med projektet, der fremgår af afsnit 5.7, overstiges med mere end 10 %, skal kommunen orienteres. Kommunen vurderer, om det stigende antal transporter medfører væsentlige gener for de omkringboende.

83. Der må ikke transporteres gylle fra ejendommen gennem landsbyen Tørsbøl i weekender eller på helligdage.

Støj fra anlægget og maskiner

84. Virksomhedens bidrag til støjbelastningen i omgivelserne må ikke overstige følgende værdier, målt ved nabobeboelser eller deres opholdsarealer: Støjbidraget (bortset fra maksimalværdien) måles som det ækvivalente, konstante, korrigerede støjniveau i dB(A) (re. 20 µPa). Tallene i parenteserne angiver referencetiden inden for den pågældende periode.

Mandag-fredag kl. 07-18 (8 timer) Lørdag kl. 07-14 (7 timer)	Alle dage kl. 18-22 (1 time) Lørdag kl. 14-18 (4 timer) Søn- og helligdag kl. 07-18 (8 timer)	Alle dage kl. 22-07 (1/2 time)	Alle dage kl. 22-07 Maksimal værdi
55 db (A)	45 db (A)	40 db (A)	55 db (A)

85. Miljømyndigheden kan forlange, at husdyrbruget skal dokumentere, at støjgrænserne er overholdt. Målinger/beregninger skal foretages og afrapporteres som ”miljømåling - ekstern støj” i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger nr. 6 fra 1984 og nr. 5 fra 1993. Dokumentationen skal tilsendes miljømyndigheden sammen med oplysninger om driftsforholdene under målingen/beregningen. Tidsfrist herfor aftales med miljømyndigheden.

86. Dokumentationen skal udføres efter Miljøstyrelsens gældende vejledninger af et firma, som er godkendt af Miljøstyrelsen. Målingerne/beregningerne skal foretages og afrapporteres som ”Miljømåling - ekstern støj”. Målingen/beregningen skal foretages for de mest støjbelastede områder udenfor husdyrbrugets grund, under de mest støjbelastende driftsforhold - eller efter anden aftale med miljømyndigheden. Grænseværdier for støj anses for overholdt, hvis målte eller beregnede værdier fratrukket ubestemtheden er mindre end grænseværdien. Målingerne og beregningernes samlede ubestemthed fastsættes i overensstemmelse med Miljøstyrelsens vejledninger. Ubestemtheden må ikke være over 3 dB(A). Hvis støjgrænserne er overholdt, kan der kun kræves en årlig støjmåling. Udgifterne til dokumentation skal betales af husdyrbruget.

Fluer og skadedyr

87. Der skal overalt på ejendommen føres en effektiv fluebekæmpelse samt forebyggende foranstaltninger mod fluer. Fluebekæmpelse skal ske i overensstemmelse med de nyeste retningslinjer fra Statens Skadedyrlaboratorium.

88. Arealerne omkring bygninger og tilkørselsveje skal holdes fri for affald, gødning og foderrester m.v., så der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.).

89. Opbevaring af foder skal ske på en sådan måde, at der ikke opstår risiko for tilhold af skadedyr (rotter m.v.).

Støv fra anlæg og maskiner

90. Stalde, fodersiloer, anlæg og udenomsarealer m.v. skal vedligeholdes, så der ikke kan opstå væsentlige støv- og lugtgener i området uden for ejendommens grund.

13.6 PÅVIRKNING FRA AREALERNE

Udbringningsarealer

91. Arealerne skal drives, som beskrevet i ansøgningen, de supplerende oplysninger og som sammenfattet i godkendelsens miljøtekniske beskrivelse, medmindre vilkårene i denne godkendelse, lovændringer og senere afgørelser foreskriver andet.
92. Den del af godkendelsen der vedrører arealerne, skal være kendt af de personer, der er beskæftiget med den pågældende del af arealdriften.
93. Udbringning af husdyrgødning fra produktionen må kun findes sted på de 260,06 ha udspredningsarealer, som fremgår af bilag 12-16.
94. Sønderborg Kommune skal på forlangende se bedriftens markplan og gødningsregnskab for de sidste 5 år.
95. Der må ikke udbringes slam eller anden organisk gødning på arealerne.
96. Maksimal mængde husdyrgødning til udbringning på bedriften er 359,54 DE.
97. Der må ikke etableres afvandingsrender på markerne til afledning af vand til åer, bække, grøfter eller søer.
98. Der må ikke udbringes gødning på vandmættet, oversvømmet, frossen eller snedækket areal.
99. Der stilles følgende vilkår til arealerne 23, 27 og 28:
- Der skal hvert dyrkningsår etableres mindst 70 % miljøgræs på arealerne.
  - Tilsynsmyndigheden (kommunen) skal hvert år kunne konstatere at efterafgrøderne er etableret korrekt på hele det pågældende areal med miljøgræs fra høst og frem til 1. februar det følgende år.
  - Det er ansøgers ansvar at etableringen er vellykket
  - Der accepteres kun udlæg af græs i forbindelse med etablering af dækafgrøden dvs. udlæg af græs om foråret i vintersæd og udlæg efter høst af hovedafgrøden accepteres ikke.
  - Der er ingen krav til græsart.
  - Der må ikke anvendes gødning eller græssende dyr på arealet fra høst og frem til 1. februar.
  - Sædskiftet på arealerne må ikke indeholde bælgplanter.
100. På areal 26-0 skal der som vist på bilag 19 etableres en 2 meter dyrknings-, gødnings- og sprøjtefri bræmme.

101. Der må maksimalt udbringes husdyrgødning på bedriftens udbringningsarealer svarende til 1,4 DE/ha pr planår (1/8-31/7).
102. Der skal etableres en minimum 2 meter bred dyrknings-, sprøjtnings- og gødskningsfri bræmme mellem mark nr. 13-2 og de 3 vandhuller beliggende op til dette areal (jf. kort 2 i Aabenraa Kommunes udtalelse). En evt. allerede eksisterende bræmme over 2 meter skal opretholdes.

Bræmmerne skal måles fra vandhullernes kronekant. Bræmmerne må gerne slås.

103. Der skal etableres en gyllefri randzone på 10 meter på areal 6-0 og 6-1 langs de beskyttede skovnaturtyper i Natura 2000 området. Der skal i randzonen hvert år etableres enten en mellemafgrøde før høst og inden 20. juli eller en efterafgrøde lige efter høst af årets afgrøde dog senest 20. august. Mellemafgrøde eller efterafgrøde skal følge Plantedirektoratets regler.

13.7 BEDSTE TILGÆNGELIGE TEKNIK (BAT)

104. Inden miljøgodkendelsen skal revurderes, skal ansøge indsende en redegørelse for i hvilket omfang virksomhedens emissioner kan nedbringes ved hjælp af den nyeste teknologi (BAT), og hvornår eventuelle ændringer i drift og indretning skal være gennemført.

13.8 HUSDYRBRUGETS OPHØR

105. Ophør af husdyrbruget skal meddeles til Sønderborg Kommune.
106. Ved ophør af husdyrbruget skal der foretages en oprydning, som kan accepteres af Sønderborg kommune, herunder:
  - a. Staldanlæg, fortanke med rørsystemer, gyllekanaler/-kummer m.v. tømmes og rengøres. Gødningsrester og spildevand skal bortskaffes efter gældende regler.
  - b. Alle olietanke tømmes
  - c. Restkemikalier, olieaffald, medicinaffald m.v. skal bortskaffes i henhold til Sønderborg Kommunes affaldsregulativer.

13.9 EGENKONTROL OG DOKUMENTATION

107. Nedenfor er en opsummering af hvad der skal registreres i driftsjournal, der skal opbevares på bedriften i minimum 5 år og skal fremvises til tilsynsmyndigheden, såfremt der anmodes herom:
  - a. Hvornår der er foretaget aflæsning af el-, vand-, diesel- og fyringsolieforbrug samt aflæsningsværdier og hvad evt. der er foretaget for at reducere forbruget
  - b. Hvornår, der har været udført autoriseret kontrol af rørsamlinger og rørføringer til gylletransport, samt de fejl og mangler, der måtte være konstateret og udbedret.

- c. Der skal føres en driftsjournal over dyreholdet. Driftsjournalen skal indeholde oplysninger og dokumentation for antal af søer, antal og vægt af evt. indsatte grise, antal dyr bortskaffet til destruktionsanstalt, antal og vægt af dyr sendt til slagting samt solgte levende dyr. Dokumentationen kan være i form af E-kontrol, kvitteringer fra indkøb og salg, destruktionsanstalt, slagteri m.v.
- d. Foderforbrug og foderspild
- e. Hvornår der er foretaget kontrol og rengøring af ventilationsarrangementer
- f. Hvornår der er foretaget fluebekæmpelse, med hvad og hvordan
- g. Uheld eller ”nærved uheld” skal registreres, ligesom tiltag til at undgå lignende situationer skal noteres

108. Egenkontrol af gyllekølingsanlæg

- a. Der skal indgås en skriftlig aftale med en godkendt montør med VPO-certifikat eller tilsvarende certificering om kontrol og service af gyllekølingsanlægget mindst én gang årligt.

Den årlige kontrol skal som minimum bestå af følgende:

- Afprøvning og funktionssikring af trykovervågningssystemet, alarmerne samt sikkerhedsanordningen
  - Kontrol af kølekredsens ydelse.
- b. Enhver form for driftsstop skal noteres i logbog med angivelse af årsag og varighed. Tilsynsmyndigheden skal underrettes ved driftsstop, der har en varighed på mere end 1 uge.
  - c. Registreringen fra datalogger, logbogen, den skriftlige kontrolaftale, de årlige kontrolrapporter samt øvrige servicereporter skal opbevares på husdyrbruget i mindst 5 år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

109. Egenkontrol af råprotein i sofoder

- a. Der skal føres en logbog eller en produktionskontrol, hvoraf følgende skal fremgå:
  - antal årssøer
  - antal fravænnede pr. årsso
  - fravænningsalder og -vægt
  - foderforbrug pr. årsso
  - det gennemsnitlige indhold af råprotein pr. FEso i de anvendte blandinger i henholdsvis drægtigheds- og diegivningsperioden.
- b. N ab dyr skal på baggrund af logbogens eller produktionskontrollens oplysninger beregnes for en sammenhængende periode på minimum 12 måneder i perioden 15. september år (for eksempel 2011) til 15. februar i år (for eksempel 2013).
- c. Der skal udarbejdes en blandeforskrift for foder mindst hver tredje måned, såfremt der anvendes hjemmeblandet foder.

- d. Logbogen/produktionskontrollen, indlægssedler for hver tredje måned samt eventuelle blandeforskrifter skal opbevares på husdyrbruget i mindst fem år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

110. Egenkontrol af fosfor i sofoder

- a. Der skal føres en logbog eller en produktionskontrol, hvoraf følgende skal fremgå:
  - antal årssøer
  - grise pr. årssø
  - fravænningsalder og -vægt
  - foderforbrug
  - det gennemsnitlige indhold af fosfor pr. FEso i foderblandingerne.
- b. P ab dyr skal på baggrund af logbogens eller produktionskontrollens oplysninger beregnes for en sammenhængende periode på minimum 12 måneder i perioden 15. september år (for eksempel 2011) til 15. februar i år (for eksempel 2013).
- c. Der skal udarbejdes en blandeforskrift for foder mindst hver tredje måned, såfremt der anvendes hjemmelandet foder.
- d. Logbogen/produktionskontrollen, indlægssedler for hver tredje måned samt eventuelle blandeforskrifter skal opbevares på husdyrbruget i mindst fem år og forevises på tilsynsmyndighedens forlangende.

111. Den ovennævnte dokumentation skal have en sådan form, at den tydeligt kan vise, at vilkårene i godkendelsen er overholdt – uanset driftsmæssig sammenhæng med andre produktionsanlæg. Registreringerne skal opbevares tilgængeligt på virksomheden i minimum 5 år og skal fremvises til tilsynsmyndigheden, såfremt der anmodes herom.